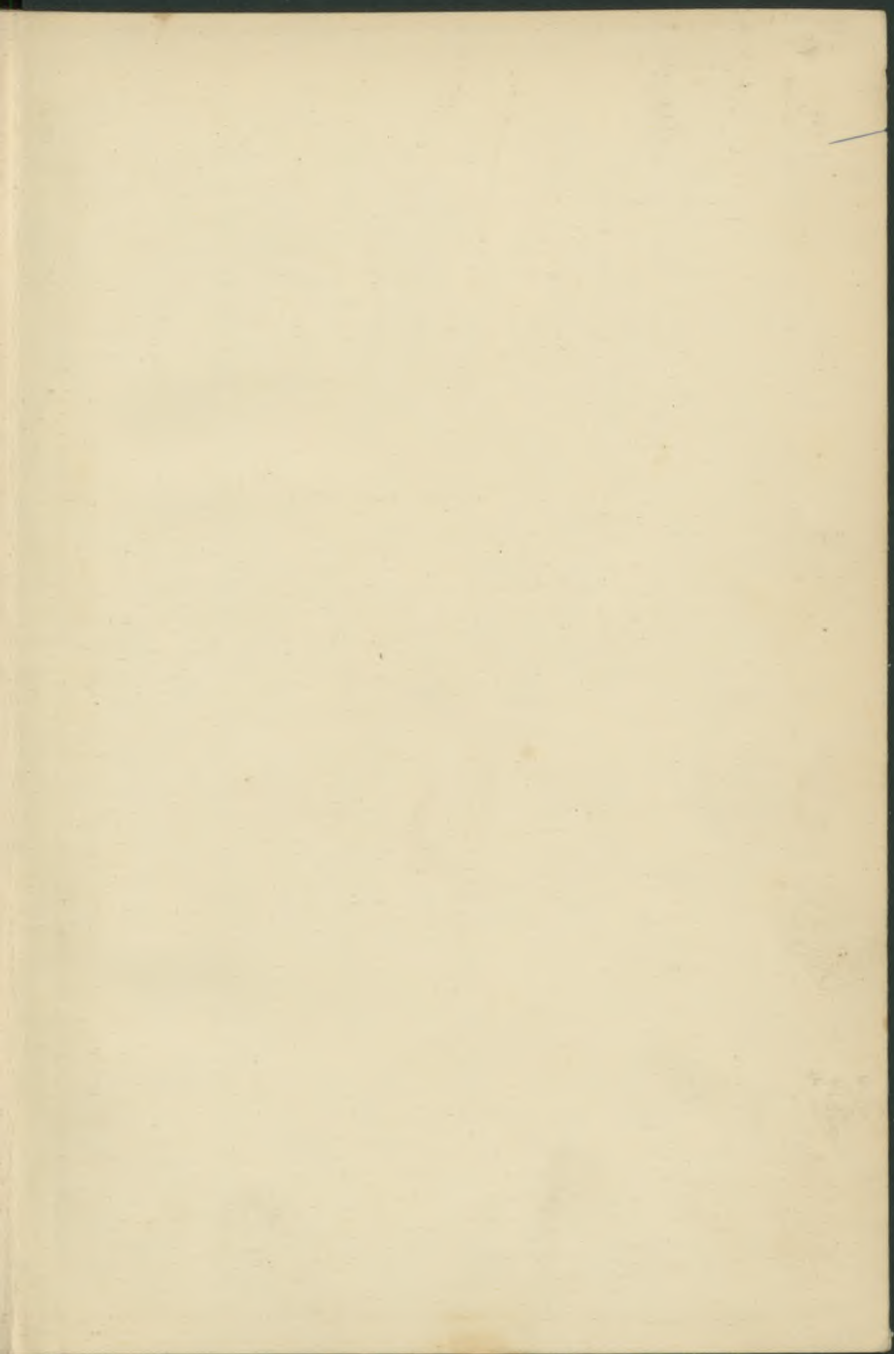
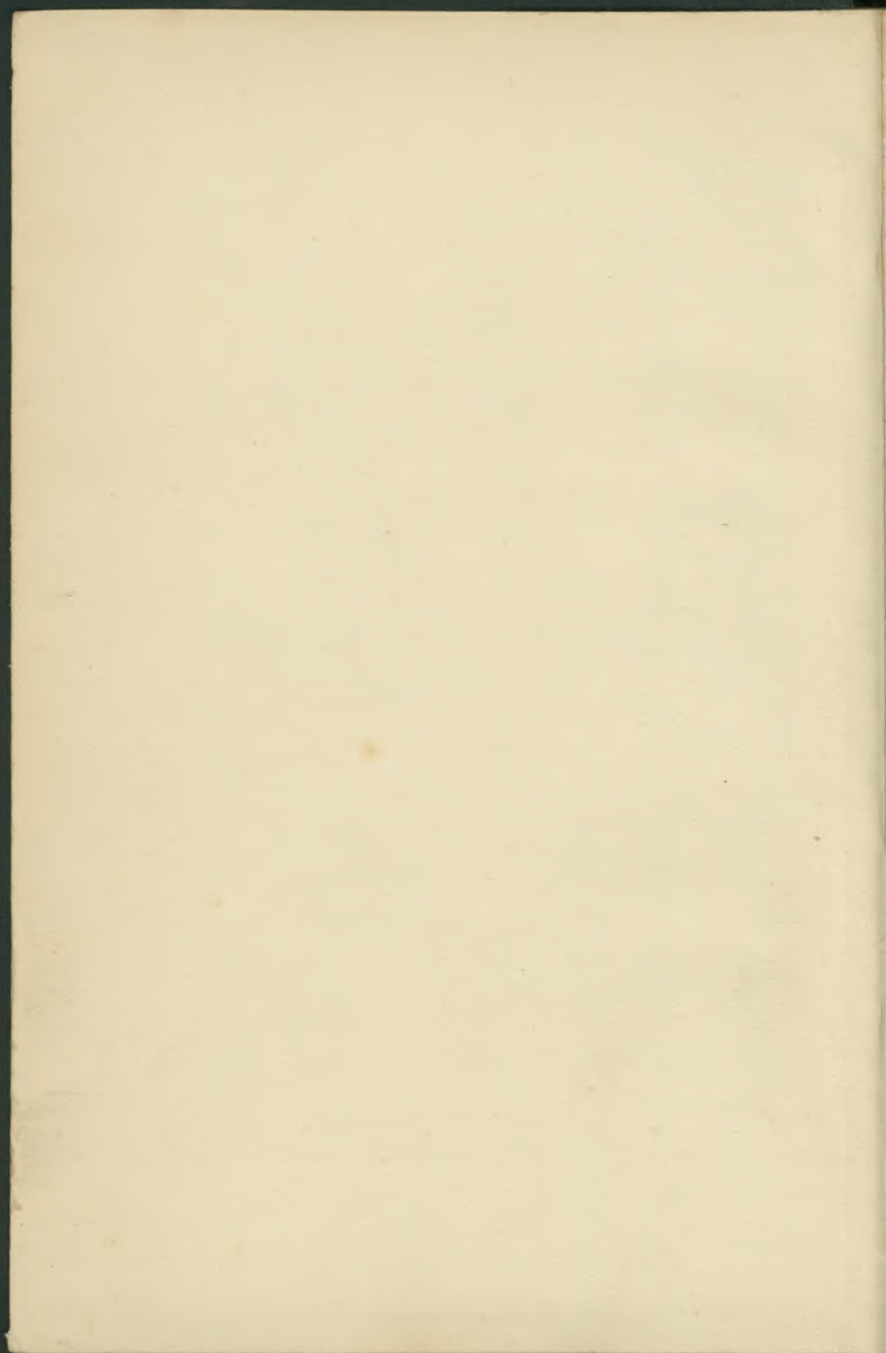

289793

A
MAGYAR IRODALOM
JELESEI

H 8 ✓

HERCZEG FERENC

A NAP FIA

REGÉNY

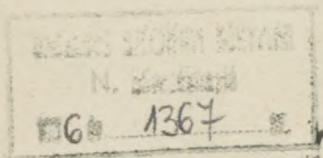
BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET RT.
KIADÁSA

Fenntartunk minden jogot, a fordítás, színpadra alkalmazás, vagy
filmesítés jogát is.

Copyright by Singer és Wolfner Irod. Int. Rt., Budapest, 1931.

289793

Budapesti Hírlap nyomdája.

LOXIAS

Éles hangú trombiták nyerítenek bele az amfiteátrumba. Ezüsttorkú ménlovak. Jön a császár! Negyvenezer ember ész nélkül fölgrál helyéről, ami olyan zajjal jár, mintha beláthatatlan madárrajok kelnének szárnyra.

A sokaság visszafojtott lélekzettel lesi a császár minden mozdulatát. Most az arany védőrácshoz lép, most leül... Merev, széles redőkbe omló bíborruha van rajta, a fején arany babérkoszorú... Arcát márványfehérre festette, két pofacsontját pirosra, vastag szemöldökét feketére. Konstantinápolyi divat!

Az is Bizáncból hozott szokás, hogy a császár és a szent család tagjai nem beszélgetnek más emberek jelenlétében, nem is igen mozognak, csak mereven ülnek és ünnepélyesen maguk elé bámulnak. A mozdulatlanságuk, a sok aranyhímzés és ékkő, ami rajtuk van, valami idegen, embertelen benyomást tesz. Ázsiai bálványképek.

Az imperátornak egyébként hosszúkás lófeje van. Azelőtt széles állú, alacsony homlokú, kerek parasztféjük volt a római nagyoknak. A város terein és a kertekben még százával állanak az ősök szobrai és valamennyien tenyeres-talpas, józan és kissé

komisz benyomást tesznek. Újabban azonban mindjobban elszaporodnak a magas homlokok és keskeny állak. Az új urak finomak, bágyadtak és gyöngyomrúak.

A császári család mögött aranyruhás udvari emberek, azok mögött a palotaőrök pirosbokrétás aranysisakjai sorakoznak. Egytől-egyig hórihorgas növésű, szőke barbárok. Itáliai ember nincs köztük. Róma katonái germánok, művészei görögök, kereskedői és bankárai ázsiaiak, komédiásai és kurtizánjai afrikaiak. És a rómaiak? Azok már csak arra valók, hogy arany tálakból föllakmározzák az ősi örökség maradványait és hogy szép szónoklatokat mondjanak hozzá.

A császár düledt, nagy szeme közömbösen nézi az embertölcsért, amely körülötte és fölötte, a növekvő távolság párájában, elárasztja az amfiteátrum gigászi lejtőit. Egészen fenn, a vonuló felhők alatt, ahol haditengerészek igazgatják az árnyékvető vitorlákat, az emberek már csak akkorák, mint a bogarak.

A sokaság semmiképpen sem tud elcsendesedni, szüntelen hullámozásban van, itt is, ott is felrikolt valaki, amire aztán a jókedv, vagy a harag harsogó hullámai zúgnak végig a lépcsős üléseken. A rómaiak egyébként pisszenni sem mernek az imperátor jelenlétében, de az amfiteátrumban ősidők óta a nép az úr.

Az udvari emberek halkán beszélgetnek, inkább az ajkukkal és szemükkel, mint a hangjukkal. Az imént valami megdöbbentő dolog történt. Mikor ünnepi menetben fölvonultak a páholyba, a szőnyeges

lépcsőn álomszerűen torz emberalak állította meg az imperátort. Izzó szemű, fantasztikusan sovány szerzetes volt, feszületet tartott a császár szeme elé és rikácsoló hangon kiáltotta:

— Keresztények császára, meddig tűröd még, hogy felebarátaid egymás vérére ontsák a te mulattatásodra?

Öfelsége persze elnézett a feje fölött, mintha ott sem volna, a katonák pedig lerángatták a lépcsőn és végigtaszigálták a folyosón.

Az udvaroncok most csak arra kíváncsiak, miféle büntetés fogja érni a vakmerő szerzetest? Mert bizonyos, hogy mindenkire, aki csak egy pillantással is vét a császárnak kijáró hódolat ellen, hamarosan lecsap a megtorlás. Néha az imperátor minden hozzájárulása nélkül, tisztára az események belső, titokzatos összefüggésénél fogva.

Géta, a játékrendező aedilis, a mai műsort nyújtja át ő szent felségének. A császár rápillant a vésett aranylapra, a szeme megakad a legutolsó néven. Vitibo! Igen, ma Vitibo is vívni fog.

Vitibót maga az imperátor ítélte: gladiátor-játéokra. Az óriások gárdájának legvadabb legénye volt, a gót farkasemberek közül való, akiknek a vérontás élethivatásuk, büszkeségük és gyönyörűségük. A centuriója valami hanyagsága miatt megostoroztatta, de csak egyet ütöttek rá, mert Vitibo visszaütött és attól szörnyet halt a centurio és a profósz. Ezért kerül az arénába.

Zene. Kezdődik az előadás. Ez még csak vértelen színjáték: újonc gladiátorok fakardokkal vív-

nak. Ügyesen forgatják a fegyvert, — a régi időkben, mikor még minden római férfi katonai szakértő volt, meg is tapsolták volna őket, — de a szájas naplopók, odafenn a karzatokon, vért akarnak látni, ők únják a fakardok csattogását és sértő szavakat rikoltanak le az arénába.

Aurelián, a császári főkamarás (az ember nem tudja, hogy ördöghöz, vagy majomhoz hasonlítsa-e a förtelmes eunuchot!) észreveszi, hogy sötét kis redő jelent meg az imperátor szemöldöke fölött. Vajjon mi bántja? Nem a játék, nem is a közönség. Ő felsége lehúnyta a szemét, tehát egy gondolatot rejteget.

Aurelián körül néz — megvan; Lucia az oka! A császár húgának leánya, utolsónak ül a hercegnők sorában. Tizennyolc esztendő, de már özvegyasszony. Édesapja egyiptomi nagyúr volt és ez meg is látszik nagy madárszemén, bőrének aranypirján, hajának kék-fekete színén. Szépnek mondható, de kedvesnek nem. Keveset beszél, sohasem nevet, arcának megvető és elszánt kifejezése van.

Különös, de való, a hatalmas császár fél ettől a kis nőtől. Ő felsége nagyra van a ház női tagjainak jó hírével és állandóan attól retteg, hogy Lucia egyszer, a fórum naplopóinak nagy elégtételére, valami elképpesztően vakmerő dolgot fog követni.

Honnan a császár balsejtelme? Miféle vulkánokat gyanít Lucia fagyos külseje mögött?

Az eunuch a hercegnő ruháját nézte és megértette a dolgok összefüggését. Lucia leengedte válláról ametiszt színű palástját és most olyan ruhában ült a császári páholyban, amely áttetsző volt, mint a tiszta

forrásvíz. Az üvegruha divatját legújabban megint fölkapták Rómában, de a császári ház dominái eddig nem viselték.

Lucia szerencséjére most megszólaltak a tubák, hátborzongató, vadállati üvöltéssel. Kezdődik az igazi játék! Ezentúl élet-halálra megy minden küzdelem.

Két gladiátor köszönti a császárt. Ezek is hivatásosak. De alig, hogy szembe állanak egymással, egy harmadik ember botorkál végig a porondon, rongyos ruhában, feszülettel a kezében.

— Testvéreim, Jézus gyermekei, gondolatok a Megváltóra, tegyétek le a gyilkos fegyvert!

Ugyanaz a szerzetes, aki már a lépcsőn alkalmatlankodott az imperátornak. Vajjon hogyan tudott bejutni az arénába? De mi ez? Az egyik gladiátor térdet hajt, az öreg pedig megáldja. A másik egykedvűen áll, mint az ércszobor. Ő alkalmasint pogány.

Negyvenezer ember a dühtől eltorzult arccal, ökölbeszorított kezekkel ugrál föl ülőhelyéről. Az emberhavas csúcsairól mindent elsőprő hanglavina mennydörög le a mélységbe. A közönség kilencztedrésze ugyan kereszténynek vallja magát, de ez a vakmerő ünneprontás pogány haragot csihol ki a legjámborabb szívből is. Hiszen régóta tudják, mindenki hallott róla, hogy a Lateránból ádáz izgatás folyik a gladiátor-játékok ellen. „Aki az amfiteátrumba megy, az vasszőget ver Jézus szent testébe.“ Azonban a játékok az aedilisre és a népre tartoznak, nem a papokra, és nem is szabad eltérni, hogy elrontsák a szegény proletár egyetlen mulatságát.

Minden szem a császárt keresi. Mit fog paran-

csolni? Ő szent felsége azonban közömbösen nézi a műsort. De azért jól látja, hogy odafenn, a magasban, tízezer ember előrenyújtja karját és földfelé fordítja a hüvelykujját. Le kell vágni a bolondot!

A pogány gladiátor megérti a parancsot, a szerzeteshez lép és egy kardlegyintéssel összetöri és kioltja elhasznált, kis életmécsét. Felülről a diadalordítás felhőszakadása zuhog le az arénába. A fekete vasporta — Hecate kapuja — kitátja sötét torkát, alvilági démonoknak öltözött szolgák vágatnak elő és vashorgokon kihurcolják a halottat. A csőcselék nevet: olyan sovány az öreg pap, azt hihetné az ember, üres csuhát hempergetnek végig a homokon. A császár egyáltalában nem vesz tudomást az esetről, ő figyelmesen nézi jobbkezének pirosra festett körmeit. Az udvari urak azonban sokatmondóan összenéznek: így jár az, aki nem tiszteli a szent majestást!

Most már rendben folyik a játék és tíz perc múlva tapsvihar jutalmazza meg a kardvágást, amellyel a keresztény gladiátor leterítette ellenfelét. Fölgereblyézik a homokot és a rézkürtök hangja mellett, ütemes léptekkel, negyven újabb harcos toppan az arénába.

Ami most következik, az nagyzolóan a *farszaloszi csata* címén szerepel a műsorban. A harcosok köszöntik a császárt, ahogyan megparancsolták nekik, párosan szembeállanak egymással, vívni kezdenek. Köztük nincs tanult gladiátor, afféle martalócok és kalózok, akiket a határórség fogdosott össze a végeken. A harcmódorukban több a vad rögtönzés, mint a tudás, de a vér patakokban folyik és a közönség szemében ez a fontos. Odafenn az emberkráter állandóan forr és

tajtékkzik, olyan félelmetes, mélyhangú bögés remegteteti meg a levegőt, mintha ezer sárkány énekelné a vér dalát.

Ezeket az ünnepélyes mészárlásokat a régi Róma tűzben fogant nemzedékei eszelték ki; olyan irtóztató életerő viharzott akkor a szívekben, hogy fölcsapott az élet csúcsaira és átzuhant a halál mélységébe... A régiek a halálban is az életet keresték. De a mai Róma rothadó idegei kékgyilkos álmokat valósítanak meg az arénában.

A gladiátorharc is véget ért. Rövid szünet után néhány kiéhezett oroszlánt és tigrist eresztettek rá rosszul fegyverzett emberekre. A boldogtalanok szökött rabszolgák, vagy elítélt gonosztevők. Egy óriási fehér orrszarvú is bejött az arénába, vén állat volt, egész Róma ismerte, tudták róla, hogy nem bánt senkit, őt sem szabad bántani, csak a parádé kedvéért dögögi körül a porondot. A csócselék haragosan káromgott, hogy miért nem szúrják le azt a kövér dögöt!

Egészben véve bizony szegényes műsor volt és a közönség joggal szidta Gétát, a játékrendező aedilist.

Bezzeg másként volt a régi, jó időkben! Akkor ezrével hajtották be a pompás fenevadakat és ritkánál ritkább állatokat. Időközönként vízzel töltötték fel az arénát, a vízben cápák és fókák úszkáltak, igazi hadihajók csaptak össze és a katonák és matrózok ezrei vívtak meg egymással. Még a jó Philippus császár is kétezer gladiátort vágatott le Róma alapításának ezredik évfordulóján. Ennek a mostani Gétának azonban nincs pénze; ami kis vagyona volt, azt föl-

szippantották a tavaszi kocsiversenyek. Jó volna, ha a szent császár új embert nevezne ki a helyére, olyat, aki bírja lélekzettel. Mert a játékok költségeit az aedilisek viselik.

A sokat szapult Géta ebben a pillanatban hajlott derékkel állott az imperátor előtt. Szerényen mosolygott, valamit mondott és lám csak, a császár bólintott a fejével! Mit jelent ez? Valami lesz ma, igen, valami rendkívüli dolog készül! És csakugyan: hírnök lépett az arénába és óriási szócsövön át szólni kezdett a néphez. Olyan mély csendesség lett, hogy felülről hallani lehetett az árnyékvető vitorlák csapkodását, amint meglobogtak a szélben.

— Amaz ismeretlen gladiátor, aki magát Loxiasnak nevezi, a szent császár tiszteletére vívni óhajt az arénában. Ő szent felsége kegyelmesen megengedi, hogy a nép jelölje ki Loxias ellenfelét.

Ez meglepetés volt, óriási meglepetés! A titokzatos gladiátor, akinek valódi nevét senki sem ismeri, ma Róma legérdekesebb embere. Nagy időközökben szokott megjelenni az arénában, mindig olyankor, amikor legkevésbé várják. Rostélyos secutor-sisakkal lép ki a földalatti folyosó-labirintusból, amely összeköttetésben van a császári palotavárossal és a négy gladiátor-iskolával; a sisakrostélya alatt még fekete selyemálarcot is visel. Ahányszor az arénában küzdött, minden ellenfelét leverte. Maga még sebet nem kapott. Elképesztő ügyességgel verekszik és mesébe való szerencséje van. A viadal után nyomtalanul eltűnik megint. Senki sem látta még az arcát, senki sem tudja a nevét. Géta esküszik, ő nem is sejti, ki lehet

Loxias. De nem is kíváncsi rá, mert becsületszavát adta, hogy tisztelni fogja a titkot.

A nagyközönség meg volt róla győződve, hogy a titokzatos gladiátor sisakrostélya mögött valami vakmerő nagyúri kalandor lappang. Akadtak azonban babonás emberek, ők azt mondták, Loxias nem is húsból és vérből való ember, hanem sírból feljáró rém. Talán éppen Commodusnak, a gladiátor-császárnak árnyéka, aki visszajár az aréna vérszagára. Az egészen okosak meg úgy vélekedtek, hogy Loxias közönséges fizetett gladiátor, persze a legjavából való, az aedilis pedig azért veszi körül titokzatos köddel, hogy kevés pénzzel érdekessé tegye az amfiteátrum játékait. Bármint legyen, annyi bizonyos, hogy Loxias neve ma lázba tudja hozni Rómát.

Tehát: a nép jelölje ki Loxias ellenfelét! Valaki azt kiáltotta a kakasülőről: Vitibo! Ezren, tízezren fölkapták a barbár nevét: Vitibo! A császár pedig bölintett Géta felé: legyen!

A trombiták felújjongtak, a titokzatos gladiátor már ott is állott a szent páholy alatt, sűrű rostélyú sisakkal a fején, kerek, kis pajzsos a karján, rövid római karddal az öklében. Loxias félmeztelen és a közönségnek, férfinak úgy mint asszornynak, szinte eláll a lélekzete, hogy milyen szoborszerű ez a férfitest. A férfiszépséghez még értenek a férfiaság hajdani metropolisában. Nyúlánk törzse acélinú, vékony láb-szárazon áll. Az ifjú Apollót álmodhatta ilyennek Praxiteles, de nem a lány lantpengető, hanem a Hélios tűzménjeit megfékező istent, őt, aki agyonverte Pythont, a sárkányt.

Valaki lángolva feláll a császári páholyban: Lucia hercegnő, de tekintete találkozik a császár szemével és kijózanodva visszacsuklik megint a helyére.

Újabb trombitajel és egy szőrös kolosszus üget az arénába. Vitibo! Fejjel nagyobb Loxiasnál, vállban kétszer olyan széles. Szinte valószínűtlen izomsomók dagadoznak a karján és combján. De ez a súlyos test ruganyos és mozgékony, akár a libiai csődöré.

— Hej, Loxias — tréfálkozik valaki a kakasülön, — ma mégis meg fogod mutatni az arcodat a hullakamrában.

Megszólalnak a tubák. Vitibo felüvölt, mint a rekedt farkas — ez a gótok csatakiáltása — kardlappal ércpajzsára csap és ráveti magát ellenfelére. A pengék szikrázva találkoznak. A bölénybika harca a párduccal. Mind a ketten föltétlen urai izmaiknak és idegeiknek, Vitibo erősebb, Loxias azonban gyorsabb. A közönség visszafojtott lélekzettel figyel a harcot.

De most — mi volt ez? Loxias mozdulatlanul áll, előre nyújtott pengével figyel ellenfelét, a barbár pedig kiejti ökléből a kardot, alsókarjából feketén csurog a vér. Sebesülés! Az ember-vulkán odafenn kirobban, mintha lármájával el akarná temetni a világot.

Most következnek, hogy Vitibo kegyelmet kérjen a császártól, amit persze nem fog megkapni. A barbár azonban böszülten rázza a fejét. Mikor kért kegyelmet egy gót? Lehajol, hogy balkezébe kapja a fegyvert, tovább akar vívni, de ellenfelének talpa már rálépett a pengére. Vége a harcnak!

Tízezer tóga és kendő lobog és csattog az ember-

fejek fölött, mintha az amfiteátrum atomokra szakadt volna és foszlányai ott kavarnának a levegőben.

— Szúrd le, Loxias, szúrd le a bivalyt! Hadd lássuk, hogyan döglik meg egy gót tulok!

De Loxias hátát fordít a tomboló sokaságnak; a fejetartásán, a válla rándításán látszik, hogy semmibe se veszi a vérszomjas csürhét. Arccal a császári páholy felé fordul és kérve fölemeli tenyerét. Kegyelmet kér a legyőzötteknek.

A nagyúr elborult arccal néz a semmibe. A viharos ünneplést ő túlzottnak ítéli. Elkedvetlenítő, hogy Rómát egy névtelen kalandor jobban föllelkesíti, mint a császár szent jelenléte. Mert amikor Ő felsége az imént a páholyába lépett, akkor csak bágyadt volt a taps. Az imperátor a körmeit nézi, de azután eszébe jut valami, odaszól Gétának, az meg rohan a hírnök után.

Halálos csend — halljuk, mit üzen az imperátor?

— A császár szent felsége Loxiasnak ajándékozza Vitibo életét!

Ez új, ez tetszik a népnek, ezt megtapsolják. A taps most már nem Loxiasnak, hanem a császárnak szól. Loxias ráteszi kezét Vitibo karjára és nyugodtan lépkedve, kivezeti megszelídített bikáját az arénából. Mára vége a játéknak!

A szedelődzködő sokaság izgatott vitatkozása, nevetése és lábcoszogása tengerharsogássá lesz, amely örvényekben oszlik szét nyolcvan kijárat nyílásában.

Lucia magára vette ametiszt színű palástját. Mikor elhalad a császári főkamrás mellett, akinek kezében

összefutnak a palatium összes asszonyintrikái, halk és fedett hangon odaszól neki:

— Aurelianus, ígérj ezer aranyat annak, aki megtudja Loxias nevét!

A főkamrás téstás eunucharcán nyüzsgöni kezd a hús, mint a tengeri polip teste, a nyüzsgésből mosolyféle lesz.

Künn, a páholyfolyosón, együtt állanak a szolgálattelvő rendőrök. Aurelianus magához int egy szúrósszemű, élesvonású kis szíriai legényt:

— Onofer, háromszáz aranyat kapsz, ha kifürkészed nekem, kicsoda Loxias.

A szíriai sarkon fordul és szimatoló vadászkutya módjára leüget az arénapincékbe vezető lépcsőn.

Odalenn, az alacsony bolthajtások alatt lobogó fáklyafényben, hosszú sorban fekszenek az elesett gladiátorok. Köztük a szerzetes is, aki most is meredt kezében fogja a feszületét. Elgyötört arca most nyugodt, szinte szép.

A gondnok, kedvesen furfangos, kövér ember, éppen a leányával tereferél. Annak is olyan kedvesen furfangos pogácsaarca van, csak hogy ifjú és rózsaszínű kiadásban. A leány végignézte a játékot és odáig van a lelkesedéstől. Most édesapjáért jött, hogy együtt menjenek haza. A gondnoknak azonban még hivatalos dolga van.

— Megvolt a próba? — kérdi az arénaszolgáktól.

— Nem kell ezeknek próba, olyan alaposan meghaltak, hogy meg se nyikkannak a föltámadásig.

A gondnok azonban nem tűri a hanyagságot.

— A szabály szabály, te kötnivaló! Meg kell tenni a próbát.

A szolgák kissé morognak, de egyikük mégis tüzes vasat hoz és egyenként megperzseli a holttesteket. A másik pedig, egy núbiai, hosszú késsel lépked a nyomában.

De most loholva jön Onofer, a rendőrkém.

— A főkamrás nevében! Hol van Loxias?

— Elment. Régen.

— Merre?

— Bement a rácsos ajtón.

A szíriai az ajtóhoz siet, az erősen be van lakatolva. A vasrudak mögött csak a füsttől fekete falakat és sötétséget látni.

— Hol a kulcs?

— A praetorianusok magukkal vitték. Ha idejön a szent császár, akkor katonák őrzik az összes ajtókat.

— És Loxias hogyan tudott kimenni?

— Ő ki-bejárhat minden ajtón, császári igazolványa van. Az aedilis adta neki, mikor először vívott.

— Tehát ismeri az aedilis?

— Még a hangját se hallotta. Se ő, se más. Loxias helyett a rabszolgája beszél, aki ide szokta kísérni.

— Hol az a rabszolga?

— Ki tudja? Senki sem ismeri Rómában. Úgy gondolom, valamelyik távoli provinciából jár föl a gazdájával.

— De hát Loxiasnak át kell valahol öltöznie? Gladiátorsisakkal nem megy végig az utcán?

— Innen sisakkal a fején megy el, de lehet, hogy

odalenn, valamelyik pincében, ruhát vált. Egész földalatti város ez itt.

Szóval ezt a nyomot el lehetett ejteni.

— De hol van Vitibo? A császár Loxiasnak ajándékozta. Magával vitte?

— Loxias szolgája pénzt adott a gótnak, hogy gyógyíttassa a karját. Azt mondta neki: a vörös gladiátor-kaszárnya orvosához menjen. És hogy ott várja meg a további parancsot.

Jól van, Onofer már tudja, mit kell tennie: éjjel-nappal meg fogja figyelni a vörös kaszárnyát, az orvost és Vitibot.

A rabszolga, aki tüzes vassal próbálta a halottakat, már a sor végén járt. De most megmozdult valaki, egy ifjú gladiátor, kinyitotta szemét, amelyben a réműlet vibrált és halkán nyöszörögte:

— Jézus!

A másik szolga, a núbiai, gyakorlott mozdulattal szívébe ütötte kését.

— No látjátok, ti kötnivalók, hogy meg kell tenni a próbát! — dohogta fontoskodva a gondnok.

Azzal a leánya karja alá fűzte kezét és megindult vele a keskeny lépcsőfeljáraton. A fejük fölött még jégeső módjára kopogtak és nyüzsögtek az oszladozó tömeg cipősarkai.

AHALA

A Forum mély márványteknője fölött, amely telizúfolódott három világrész dicsőségével, fenn, a meredek Palatinus-domb tetején, ahol bomlott agyú cészárok székesegyházakat emeltek a saját istenségük lakóhelyéül: a kamarások késő délután kihirdették, hogy a szent császár ma senkit sem óhajt látni.

Ekkor megindult a reggel óta várakozó emberek tömege és hegyi folyóként lehullámozott a Mugonia-út lejtős medrében, amelyet jobbról-balról szent háromlábak szegélyeztek. Panaszos veteránok csapata, akiknek nem adták meg a földet, amit ígértek; szónokok és peres felek; messzi provinciák küldöttei; ázsiai és afrikai fejedelmek; görögök és barbárok, nagyurak és koldusok, kérvényezők és kalandorok, akiket elkápráztattak és idesoroltak a Palatinusról kilövő fénykévék. Az emberár aranyos gyaloghintókat úsztatott magával, a hintók előtt lictorok törtek utat, a függönyök mögött pedig szenátorok heverték, akiknek fájt, hogy előre elkészített bókjaikat nem mondhatták el a világ urának.

Titus diadalkapuja előtt a tömeg balfelé kanyarodott, a hivatalok és vásáresarnokok felé, egyetlen gyaloghintó azonban jobbra vette útját. Az elefánt-

csontfaragású, aranyveretes lectica selyemfüggönye mögött Géta aedilis feküdt.

— Az Ahala-palotában — kiáltotta oda a gyaloghintó előtt ügető lictornak, annak az egy szál lictornak, akit csak hosszú utánjárás és huza-vona után engedélyezett neki a szenátus.

A nubiai lecticáriusoknak — ma minden finom ember feketékkel hordatja magát — át kellett vágniok a Szent Úton, és ez Gétának nem volt kellemes, mert ilyen időtájban ezrével sütkéreztek ott a proletárok. Ezzel a fakóságában is tarka haddal, amely örökké éhesen károgott a Forum környékén, senki sem tudott elbánni, amióta az imperátorok elhitették vele, hogy császári hatalmukat a nép akaratából bírják.

És csakugyan, Géta hiába húzta össze a függönyöket, megismerték a gyaloghintóját és kötekedni kezdek vele, hogy hány vitéz is esett el a farszaloszi ütközetben és hogy szolgál a fehér rinócerosz egészsége? A célzások a legutóbbi gladiátori játékoknak szóltak. Géta lictora meg akarta védeni a hivatalos tekintélyt és rámondott a naplopókra, hogy ne csoportosuljanak, mert elkapják egymástól a pestist. (A külvárosokban csakugyan felütötte megint fejét a fekete rém, amelyet hol Sziriából, hol Egyiptomból hurcoltak a városba.) Egy szalmakalapos legény menten visszavágott, hogy a pestist a koplalástól és az unalomtól kapja a keresztény nép, azért jó volna, ha a magisztrátus kenyérről és gladiátorokról gondoskodnék.

Géta, aki az ősrégi Cornélius-nemzetségből eredt és a Scipiók, Catók és Cinnák kihalt családjainak

rokonságával kérkedett, külsejére nézve szakasztott olyan volt, mint a háza atriumát ékesítő márvány ősök. A római vasparaszt csökönyös és imponáló fejét viselte bikanyakán. Ez azonban az anyatermészet szélsélyes tréfája volt, mert az ősrómaiból csak a külső héjat adta meg Gétának, a catói koponyába azonban egy szélkakas agyvelejét csomagolta.

Nem volt ostoba ember, szónokolni és vitatkozni jól tudott, de valami belső szerkezeti hiba következtében sohasem tette azt, amit akart és ritkán jutott el oda, ahova kíváncszott. Így most maga sem tudta, hogyan és miért lett ő aedilis, hiszen ő Róma leg-tunyább embere volt, az aedilist pedig éjjel-nappal úgy meghajtotta a császár és a szenátus, akár a rudaslovat. Fukar is volt Géta (magától nem, de másoktól igen sajnálta a pénzt) és mégis elherdálta vagyonát, hogy cirkuszi játékokkal mulattassa a proletárokat, akikkel kölcsönösen utálták egymást.

Most abban főtt a feje, honnan szerezzen pénzt a nyári népmulatságokra. Több ábrándos mentőötlete volt, hol az egyik, hol a másik után kapott, csak arra nem gondolt, hogy lemondjon hivataláról. Lemondani annyi volna, mint örökre otthagyni a császári udvart, elmerülni a sötétségben. Van ugyan egy ultima ratiója, azt Fulviának hívják és gazdag özvegyasszony, de mielőtt ahhoz nyúlna, inkább próbál még egyet és fölkeresi rokonát, Publius Cornelius Ahalát.

Az a birodalom egyik leggazdagabb embere; ő is Cornelius-nemzetség, az ősök hagyatékából azonban nemcsak dicsőséget, hanem vagyont is örökölt. Fél Lucania az övé! Ha rá lehetne venni, hogy vállalja a

második aedilis tisztét, akkor az amphiteátrumban olyan tengeri csatát rendezne Géta, hogy az izgága csürhének szeme-szája elállna. Majd néznének, ha actiumi ütközetet mutatna nekik, római triremisekkel és egyiptomi csatahajókkal! A császár is szívesen venné ezt a megoldást. Ha azonban nem sikerül, akkor őfelsége alkalmasint be fogja szüntetni az aedilisi hivatalt, amiről már szó esett a szenátusban, és erre a lehetőségre úgy gondolt Géta, mint valami fenyegető, kozmikus katasztrófára.

Baj volt persze, hogy Ahala „hellenista“ volt, azaz ő még Jupiterben és Apollóban hitt, ha egyáltalán hitt valamiben, a galileusokról azonban nem akart tudni. Pedig a császár csak jó keresztényt tűr meg a hivatalokban. Gétára tehát kettős feladat várt: Ahalából először keresztényt, azután aedilist kell csinálnia.

A gyaloghintó fölkapaszkodott a meredek Caelius-dombra, a hátul szuszogó nubaiinak magasra kellett emelnie a rudakat, nehogy az aedilis lába a feje fölé kerüljön. Az utcakövek közt fű serkent; errefelé nem sok ember jár. A nagy patriciusok, akiknek itt vannak családi palotáik, igen vigyáznak, nehogy gazdag bankár, vagy, ne adj' Isten, hadseregszállító furakodjék az ő előkelő csendjükkbe. Ha eladó telek akad a Caeliuson, rögtön megvásárolják a szomszédok.

Egy kis Apollo-templom meredek lépcsőfeljárata mellett haladtak el, a kápolna már a palotához tartozott, mint az Ahalák ősi házi szentélye.

A kapuőr ismerte az aedilist és ajtót nyitott, miközben megkongatta a függő vasrudat. Durván kala-

pált, a rozsdától zöld rézajtó nyikorgott a sarkában. Maga a palota kopárfalú, a kortól fekete. De éppen ócska volta avatta az előkelő régió legelőkelőbb házává: az egyetlen magánpalota, amely még a köztársasági időkben épült és az is köztudomású, hogy a Corneliusok ötszáz éve tanyáznak benne.

A ház külsejét nem engedte megváltoztatni Publius Ahala, de a belsejét nagy fényűzéssel átalakította. Idők folyamán a család összevásárolta a domb gerincén levő telkeket, egészen a Lateranig, az ott talált épületeket lehordták és terraszos kerteket ültettek a helyükbe.

Az udvarmester jelentette az aedilisnek, hogy a gazdája itthon van, fennjár a kertekben. Jól van, Géta majd meg fogja keresni! A nagy Forum felé tekintő lejtőn, hatalmas szikladarabokból rótt falon, rózsákkal befuttatott oszlopos folyosó húzódott. Ahala itt helyezte el az ő pergamoni híres szobormásolatait. A szobrok sebesült és haldokló harcosokat ábrázoltak, szívbe markoló élethűséggel. Egy ázsiai király, aki elpusztította a kóborló kelták seregét, így akarta megörökíteni a maga dicsőségét. Mert a katonai glóriát csak más emberek szenvedésén keresztül lehet élvezni, és a művészet diadala, hogy évszázadokra ki tudja nyújtani a haldokló ellenség kínládását.

Géta megtalálta atyjafiát. A márványkorlátnak támaszkodott és mozdulatlanul nézte a lenn elterülő várost. A finom páratakarón keresztül már megcsillantak Róma esti tüzei. Ahala magas alakja belerajzolódott a tüzes alkonyi égbe, amelyet végtől-végig egyforma kis, aranybarna felhőgomolyok borítottak.

Piros szegélyű szenátori tógát viselt, de azt nem a hagyományos fehér gyapjúból, hanem elefántcsontszínű selyemből szabták. Egyébként semmi sem volt rajta római; az acélos termete inkább hellászi atléta, mint itáliai legionárius szobrának lehetne mintája, az arca pedig tisztavonalú görög profil. Csak akkor vett tudomást Gétáról, mikor az megérintette a karját.

— Min gondolkozol, Publius?

— Nézem a haldokló Rómát, — válaszolt Ahala csendesen.

Géta derűsen fölneszelt.

— Haldokló? Tévedsz! Most kezdődik az új élet! Mert a császár tegnap elhatározta, hogy föleleveníti a régi római törvényeket. Tudod, mit jelent ez?

— Semmit se jelent, ha nem tudja föleleveníteni a régi római férfiakat.

(Ügylátszik, Ahala ma nincs jó kedvében!)

— És miféle betegségben pusztul el az örök Róma? — kérdezte tréfás aggodalommal Géta.

— A galileus-kórságban. Láttad, mi történt a minap az arénában?

— Loxias?

— Loxias semmi! Én nem voltam ott, de hallottam, levágtak egy szerzetest.

— Igen, valami furcsa öreget . . .

— Az a „furcsa öreg“ tudta, hogy meg kell halnia, ha bemegy az arénába. És habozás nélkül bement. Meghalni a harc hevében, mikor az ember vértől részeg: nem nagy dolog. De egy gondolat kedvéért hidegen fejest ugrani az alvilágba: a legna-

gyobb, amire ember képes. Ennyi áldozatkészséggel Curtius nemzeti herosszá lett. Pedig százan vannak ilyenek, galileusok, — ezren! Hisznek valamiben és meg tudnak halni valamiért. Egy rögeszméért, mondjuk, de meg tudnak halni. Ez irtóztató erő, ez el fogja pusztítani Rómát. Mert Róma nem hisz semmi-ben, legkevésbé önmagában.

Géta elnézően mosolygott.

— Nem értem az okoskodásodat! Róma kereszténnyé lett és most már a keresztény erő Rómát szolgálja. Ez a mi erőnk!

Ahala komoran nézett a látogatója szemébe.

— Tudod te, micsoda Róma? Róma a győzelem, a gazdagság, a világuralom. Ha nem az, akkor többé nem is Róma. A kereszténység pedig a szegénység, az alázatosság, a szeretet. Azt hiszitek, alázatossággal meg tudjátok tartani a világuralmat? Nem, barátom, a keresztény szeretet sorra meg fogja nyitni a vas-ketreceket, amelyekben Róma fogva tartja a világ népeit, a kiszabadult bestiák pedig szét fogják tépni Rómát, vele együtt a pax romanát, végül egymásnak fognak esni. Ez az út visszavezet a barbárságba!

(Ez az Ahala mindent másképp lát, mint más ember!)

— Mit tegyünk hát? — kérdezte Géta, nem őszinte sopánkodással. — Térjünk vissza Jupiter hitére?

Ahala kicsinylően legyintett.

— Ti az olimpusiakban épp oly kevésbé hisztek, mint a názáretiben. Konstantin császár úgy gondolta, nagyon ravaszul cselekszik, midőn a római sasok

helyébe a keresztet tűzte hadilobogóira. A világbéke vértanujának szimbolumából a háború jelképét csinálta! Ez szélhámosság volt, barátom, az eredmény pedig: zagyva félhit, amely megmérgezi a kereszténységet, de nem menti meg Rómát.

Indulatba jött és Géta, aki az actiumi tengeri csatára gondolt, szükségesnek látta, hogy tapintatos legyen. Merészen más tárgy felé kanyarodott.

— Sokat mulasztottál ám, Publius, — mondta könnyed társalgás hangján, — sokat mulasztottál, hogy nem láttad verekedni Loxiaszt!

Ahala sokáig hallgatott, de aztán megvillant az erős, fehér fogsora a félhomályban.

— Mi van azzal a fickóval? Tudjátok már, kicsoda?

— Senki sem tudja. Még én sem. De biztosra veszem, hogy maholnap maga fogja levetni álarcát.

— Miért tenné?

— Aki önként leszáll az arénába, az pénzt akar vagy dicsőséget. Loxiasznak nem kell pénz. A dicsőség pedig csak úgy dicsőség, ha az ember a Forumra mehet vele.

Ahala a nyugati égboltot nézte, ahol rézszerű tűzfolt ízzott a császári paloták mögött.

— Pénz vagy dicsőség? Harmadik lehetőség is van! El tudnám képzelni, hogy valaki gyönyörűségét találja a halállal való játékban. Egy szál karddal a kezében szembe állsz Mors imperátorral. Megrészegszel a kevély tudattól, hogy sem kétlábú, sem négy-lábú vadállat nem bír veled, te bátrabb és erősebb vagy mindegyiknél, te, a teremtés legfölkéletesebb,

legveszedelmesebb ragadozója, — ez olyan élvezet lehet, amelyért érdemes valamit kockára vetned!

— Ízlés dolga, — vonogatta vállát Géta. — De tudod-e, hogy a távolléted magának a császárnak is feltűnt? Őfelsége hosszabb beszélgetéssel tüntetett ki engem... Rólad is megemlékezett. A szent család egyelőre nem megy vissza Konstantinápolyba és jónéven venné, ha az udvarnál mutatnád magad. Úgy vettem ki őfelsége szavaiból, valami közhivatalt szánt neked.

— Köszönöm, abból nem kérek, — vetette oda Ahala szárazon.

— Mi kifogásod a közszolgálat ellen? Őseink is szolgálták az államot!

— Nem a hivataloskodás, csak a császár ellen van kifogásom. Nem is a személye ellen, azt alig ismerem, de a mesterséget, amit folytat, igen közönségesnek találom.

Géta ugyan tudta, hogy akik a patriciusok közül még a régi hagyományokhoz tapadnak, azok ma is köztársasági érzelműek, de most mégis kerekre nyílt a két szeme a meglepetéstől.

— Te közönségesnek találod a világ urának mesterségét?

— Hamarjában nem is tudnék ennél közönségesebb foglalkozást! A császárságnak kaszárnyszaga van... Nem találod? A császár existenciájának egyedüli alapja a katonák ereje. Igaz? Egypár rézpénzt fizet nekik és ezzel szemben elvárja tőlük, hogy meghaljanak érte. Ez becsapás, mert a leghitványabb emberi élet is többet ér a zsoldnál, amit az imperátor

fizet. Szemérmetlen aránytalanság van a portéka és az ára között, a divus Augustus pedig zsebretecszi a különbözetet és ebből az uzsorahaszonból építi fel a maga császári hatalmát. És most jut eszembe: tudod-e, hogy az imperátor mestersége rokona a demagógénak? Mind a ketten alamizsnát szednek a koldusoktól!

És mivel Géta még mindig csudálkozva meresztette rá a szemét, azt kérdezte:

— Nem beszéltem elég világosan?

Az aedilis a homlokát tapogatta, mintha szédülne, majd fojtott hangon szólt:

— Velem szemben megengedheted magadnak ezt a világos beszédet, ajánlanám azonban, másokkal szemben légy homályosabb. Te végre is elég gazdag vagy ahhoz, hogy felségsértési pörökkel jó üzletet csinálhasson valami szikofant.

A homályból újból kivillantak Ahala fehér fogai:

— No látod, — mondta jókedvűen — ez is olyanféle multság, mint a te Loxiasodé: szemébe nevetni Mors imperatornak! De miért akarsz belőlem hivatalnokot faragni, mikor jól tudod, a szent császár csak hű keresztényeket tűr meg a Curiában?

— Hát ha már itt tartunk, megmondom neked: semmi értelme, hogy még mindig nem keresztelkedtél meg! — bökte ki Géta. A következő pillanatban ugyan megbánta, amit mondott, de Ahala halkan nevetett, tehát nem haragudott és ettől megint nekibátorodott az aedilis:

— Azt a nevetséges, isteni sokadalmat az Olimpuson, — nem, azt te nem veheted komolyan!

— Sokalod az olimpusiakat? Persze te csak három istent hiszesz.

— Egyet! A szentháromság csak egy isten. Ez szent titok...

— Hátha az Olimpusnak is megvan a maga titka? Hátha ott is csak egy istenség van, akinek hatalmát Jupiter, szépségét Vénus, pusztító erejét Mars, bölcsességét Minerva szimbolizálja?

— Én nem vagyok theologus, én ehhez nem értek, de annyit mégis tudok: az olimpusiak meghaltak, őket már nem támasztja föl senki. A világ teli van hullaszaggal.

— A rothadó Róma szaga! Mert az istenekkel együtt meghal Róma is, meg a császár, sőt te is meghalsz, kedvesem!

— Én keresztény vagyok, tehát élek! — mondta Géta, nem minden áhitatos lelkeség nélkül.

— Keresztény? Neked csak annyi közöd a keresztényekhez, mint varjúnak a galambrajhoz, amellyel együtt jár. Kedvesem, a názáreti nem a patriciusoknak és milliomosoknak, hanem a szegényeknek és névteléneknek alapította a maga vallását. Nem értetek, hanem ellenetek halt meg a keresztfán! Nem titeket akart megváltani, hanem töletek a szegénységet! A gazdag embereken nincs is mit megváltani! Ha én rabszolga volnék, talán senki sem lenne nálam buzgóbb keresztény... Ti nagyurak azonban csak úgy lehettek keresztények, ha meghamisítjátok és kiforgatjátok valójából, ha az ellenkezőjére fordítjátok az új tanítást. És akkor az már nem is kereszténység. Különben olvastad te Máté evangéliumát?

— Részben — mondta Géta bizonytalanul. — Te olvastad?

— Részben, — adta vissza Ahala. — Nos, Máté mond valamit a tevéről és a tű fokáról, amit azonban nem fogok neked visszamondani, nem akarom fel-dúltni ezt a nyugalmas tavaszi estét.

Géta nevetett.

— Hát ne is mondd! Őszintén szólva: nem szere-tem az ilyen vitákat! De már látom, sem az aedilisi székbe, sem a keresztvíz alá nem tudlak csalni. Hogy mégis valami hasznom legyen a látogatásomból, ígérd meg, hogy a jövő hét valamelyik napján eljössz hozzám estebédre.

— Ha nem lesz nagy társaságod . . .

— Öt-hat embernél nem leszünk többen.

— Akkor ott leszek.

Már sötét volt, mikor Géta a gyaloghintójába mászott. A nubiaiakat úgy kellett előbb fölrázni, ott aludtak az átrium kőpadján. Az udvarmester fáklyavívót adott melléjük.

Az Apolló-templom ajtórácsán keresztül bágyadt gyertyafény derengett és egy remegő aggastyán von-tatott éneke hallatszott. Géta megismerte az Apolló-kultusz rituális énekét. Most kezdődnének a napisten májusi ájtatosságai, ha ugyan még volna napisten . . . És ekkor hirtelen eszébe ötlött valami. Hiszen az Ahala-család Apollót vallja ősapjának? Hogy erre nem gondolt már előbb! Persze, persze, ez a furcsa családfa sok mindent megmagyaráz, mert kitelik ettől az elkapatott embertől, hogy komolyan veszi az olimpusi atyafiságot. És így érthető volna az is,

hogy vonakodik cserbenhagyni az égi tűzfogaton kocsikázó ősapját a zsidó ácsfiú kedvéért...

Még a fülében volt az Apolló-himnusz, mikor keresztény zsoldárának vegyült bele. A gyaloghíntőnek meg kellett állania, temetés jött szembe.

A menet élén aranyruhás egyháziak lépegettek, a koporsót szerzetesek vitték a vállukon, a fáklyahordók is papok voltak. Fekete embertömeg ballagott utánuk, áhítatos csoszogással.

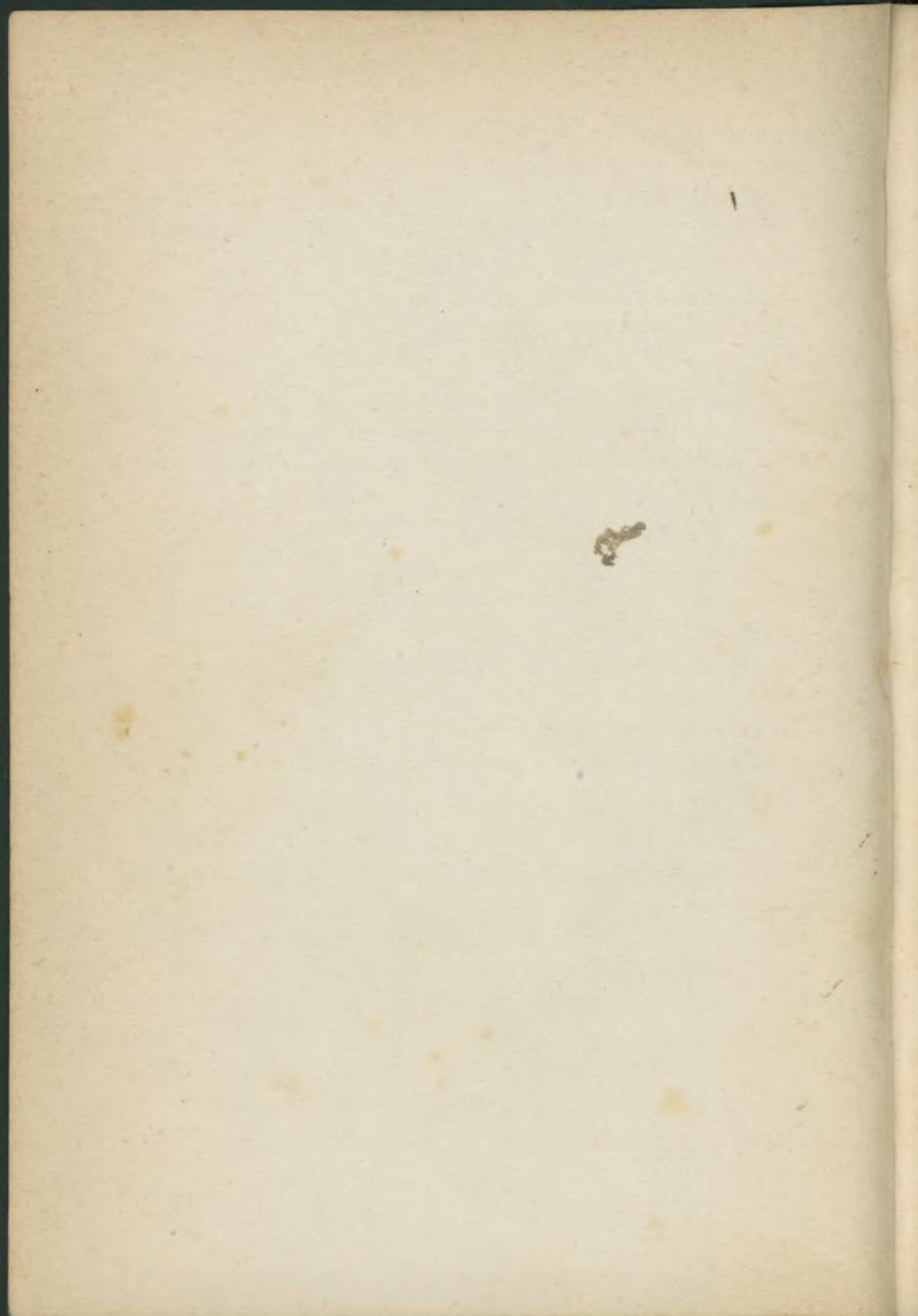
Csak nem pestishalott? — szaladt végig a kérdés Géta hátgerincén. — Óvatosan kidugta az orrát a függönyök közt.

— Kit temettek, keresztény testvéreim?

— Egy szent szerzetes holttestét visszük át a lateráni templomba, Telemachos a neve, vértanuhalált szenvedett a hitéért az arénában.

— Irigyelnünk kell őt, felebarátaim, mert a jutalma nem marad el! (Azt a furcsa öreget viszik, aki megállítani merészelte a császárt...)

És Géta odaszólt a nubiaiaknak: — Domina Fulviához!

AZ APOKALIPSZIS VÁROSA

Kék hajnalon Ahala a legfelsőbb kerti terászon várakozott. A nap fölkelését várta. Kelet felé figyelt, ahol már izzani kezdett a sötét égbolt alja. Alatta a hullámos dombvidéken úgy torlódtak össze a város fekete tömegei, mint a zátonyra került hajóraj.

Ahala azt a diadalmas és áhitatos borzongást várta, amely mindig végighárfázott a lelkén, valahányszor a fölkelő napot nézte. Olyankor úgy érezte, mintha az égi fényforrás titokzatos és boldogító üzeneteket küldözne neki.

A családi hagyomány a napistentől származtatta az Ahalák ifjabb ágát. A legenda évszázadokkal ezelőtt keletkezett, az első polgárháborúk idején, mikor Ahala dédapja mint proconsul járt Hellásban. Sulla egykori legátusa, aki csatatereken és római dárídókon hagyta el ifjúságát, Delphiben is megfordult, hogy mint a szenátus követje kikérje a jóshely tanácsát állami ügyekben. Delphibe magával vitte fiatal feleségét, Caesoniát is, az akkori Róma legszebb és legerényesebb asszonyát.

Apollo szent városában történt, hogy Caesonia befagyott életében bekövetkezett a tavaszi jégzajlás. Egyszer hajnalban királyian fenséges és álomszerűen

szép ifjú ember jelent meg nála. A szobát arany fényözön, Caesonia szívét pedig mámor öntötte el. Különös volt, hogy bár a proconsul szállása tele volt testőrökkel és rabszolgákkal, egyikük sem látta a hajnali vendéget.

Mikor azután Caesoniának fia született, maga a proconsul úgy érezte, istenkáromlás volna, ha hűtlenséggel vádolná a feleségét. A vén katona semmiben sem hitt, csak Caesoniában. Ez a fiú lett Publius Ahala őse.

Ahala sokkal világosabb fejű ember volt, sem-hogy szó szerint vette volna a mitológia meséit. Julián Apostatának, a hellénista császárnak, példáját követve, valami mélyebb és nemesebb értelmet igyekezett kihámozni a kikapós istenekről szóló adomák-ból. A dédanyja kalandját is parabolának vette, amelynek virágos köntöse mély igazságot rejt. Apollóban nem a nimfák után futkosó olimpusi kalandort, hanem az örök világosság principiumát látta. Caesonia esetében arról van szó, hogy egy felsőbbrendű erő ismeretlen célok kedvéért emberi alakot kívánt fölvenni.

Bizonyos, hogy az Ahalák, bár idők folyamán összeházasodtak Róma összes főrangú családjaival, külsejükben sohasem voltak latinok, hanem hellén, sőt apollói tipust mutattak. Nagy vagyonra tettek szert, híres államférfiak és nagy katonák egész sora sarjadt ki közülök és Rómában közmondásos lett az Ahalák szerencséje.

Publius Ahalát is elhalmozta ajándékaival az élet. Ő a vérében érezte a szent és boldogító titkot, amely

magasan a halandók feje fölé emelte és felsőbb hatalmak kedvencévé avatta. Ha nem vonult volna vissza olyan csöknyösen a közélettől, a császár mellett talán első embere lehetett volna a birodalomnak. De hiszen éppen a hatalom forrása, a római imperátor volt az, akit a mindent fölhabzsoló dinasztikus mohósága miatt elviselhetetlennek talált. Ő a világ urának isteni páthoszából kiérezte a szerencsefi szorongó bizonytalanságát.

Ahala tehát az érdekes külön életét élte. Házasságra épp oly kevésé gondolt, mint az előkelő, fiatal rómaiak általában. Egyébként azt tette, amit a halandó ősapától eredt főnemesek is tenni szoktak: színházba járt, lovakat futtatott, műkincseket gyűjtött, elméjét divatos filozófusok, testét pedig fölkapott gimnasztikusok társaságában edzette. Ami ideje azonfelül maradt, azt előkelő korhelyek és kevésbbé előkelő, de annál mulatságosabb nők között osztotta meg, anélkül, hogy akár a szerelemben, akár a borospohár mellett meg tudta volna találni a mámort. A léha fiúkat és a kurtizánokat mégis jobban kedvelte, mint az udvari embereket és az előkelő matrónákat, mert úgy találta, amazok kevésbbé haszonlesők és képmutatók ezeknél. Egészben véve nem sokra becsülte az embereket, miként isteni őse sem, aki időközönként dögvészt terjesztő nyílaival szokta megritkítani a föld emberfölségét.

Még a terászon állott, mikor a közeli császári paloták és a távoli Pantheon tetején az aranyozott cserepek szikrázni és lángolni kezdtek. A hajnali páratengerből fölmerült a város.

Romulus városa ez, amely a pirosan lángoló égbe emeli tündöklő tornyait? Róma ez, vagy a mennyei Jeruzsálem? Amelynek „kerítése vala jás-pisból, a város pedig tiszta arany“.

Mily félelmetes összetorlódása az épületóriásoknak! Kővé dermedt tengeri vihar: örvénylik, hullámokat vet, a felhők felé csap. Márvány lidérc, amely a föld szívéen ül. Ezer éve nő, dagad; dühös rögeszméje, hogy magába kell nyelnie a világ minden zsírját. A csillogása fölperzselt országok tűzfénye; a bíbora fölkoncolt népek vére; a büszkesége az emberiség szívére tipró önzés. Kőbe vésett erőszak, érche öntött gőg, — ez a város a mindent merő vakmerőség, az őrjöngő önimádás alkotása.

Tornyok serege, aranykupolák tömege, égbe döfő oszlopok erdeje, márványoromzatok tízezzével, gigantikus diadalkapuk, szédítő magasságba emelkedő teraszok, szélesen kanyarodó lépcsők, vakmerően ívelő hidak . . . Túl a folyón, amelynek arany tükre az emberiség legdicsőségesebb és leggaládabb eseményeit látta, túl a folyón, egymás hátára, egymás nyakába kapaszkodó, százszemű házóriások . . . És mindenütt oszloperdők, szoborseregek; a háztetőkről kőistenek sorfala tekint alá, a tereken csapatosan gyülekeznek a bronzemberek; a palotaormokon négyesfogatok ágaskodnak, arany szárnyaslovak készen repülésre; a lépcsőket ércoroszlánok strázsálják; az oszlopcsúcsokra Jupiter sasmadarai ereszkednek . . .

Közben zöld facsoportok, sötét ligetek, a tisztásokon égő színű virágmezők. És csillogó vízmeden-

cék, ezüstkagylós kutak, aranyrojtos, bíbor árnyékelő ponyvák, — mert ez a kertek városa. A virágzó vadonban meztelen istennők, fehér márványnimfák, — mert ez a gyönyörök városa.

Nincs eleje és nincs vége; túl a távoli várfalak ametisztoszínű övén megint kertek, tornyok, kupolák, amelyeknek aranyozásán napsugár szikrázik; a városnak nincs határa, Róma belefut a messzi Campagna bíbor párájába.

Minden vonal, minden szín egy-egy érces hang; ezer hang felséges korálba egyesül: ez Róma himnusa, amelybe szívet elállító mély zengéssel beleszóll egy-egy hihetetlen nagyságú kő-leviatán.

És erre az irtóztató, az egész világot fölfalni kész életerőre, az önmagát bálványozó embertelen gögre, az örök Rómára: csendes, de minden virágzást elhervasztó őszi harmatként, ráhull évszázadok bágyadt patinája, az öregség melancholiája.

— — — — —

Rabszolga jelentette, hogy itt van Eutychus. A gladiátorok öreg vívómestere mostanában minden reggel el szokott jönni. Ezúttal egy fiatal ujoncot hozott magával, akinek cselvágásairól csodákat meséltek és akinek fényes jövőt jósoltak a vívóiskolák törzsvendégei. A kerti arénába mentek, amelyet vén ciprusfák álltak körül, tunikára vetkőztek és fakardokkal vívni kezdtek. Ahala egy ideig kedvét lelte az ifjú ember szilaj támadásaiban és kígyóhajlékonyságú védekezésében, de azután megelégtelte a játékot és gyors egymásutánban több kivédhetetlen vágást adott neki. A gladiátor, akivel ilyesmi még nem tör-

tént, elkeseredetten és megszegyenülten dobta el kardját. A mester pedig nevetett. Jó lesz a fiúnak ez a lecke!

Eutychus ujságokat mesélt a gladiátorkaszárnyákból. Hogy Vitibót holnap el fogják árverezni Konstantin bazilikájában... Ki az a Vitibo?... Az a bizonyos császári gót, akit a titokzatos Loxias megvágott és lefegyverzett az arénában és akit azután az imperátor odaajándékozott a győztesnek. Vitibó azt állítja, ő germán királyfi, de ha ez igaz, akkor is csak annyi, mintha nálunk falusi bíró fia volna, mert odaát a rajnai őserdőkben vannak úgynevezett kerületi királyok, akik tízen is elférnek egy csapszék asztalánál.

— De miért árverezik el Vitibót, ha Loxias jogos tulajdona?

Éppen Loxias bocsátja áruba. A napokban megjelent egy vén rabszolga a vörös gladiátorkaszárnyában és miután felmutatta Vitibó írásait, intézkedett az árverés dolgában.

— Loxiasnak pénzre van szüksége, — vélekedett Ahala.

Eutychus vigyorgott, de nem szólt semmit, neki megvolt a maga különvéleménye a rejtelmes Loxiasról.

— Igazi germán medve az a Vitibó, — mondta később az öreg. — Egy bika gerincét is be tudná törni.

— Meg kell vennem! — kiáltotta Ahala. És mindjárt üzent a gondnok után, menjen a vásárcsarnokba, — Bármibe kerül is, meg kell venni!

Az istállómaster már régóta a ciprusfák alatt jártatta a felkantározott Tuscust. Ahala nyeregbe akart ülni, de a mester megint mondott valamit. Hogy Loxias vén szolgáját, mikor a kaszárnyában járt, elfogták a titkos rendőrök. Rámondták, hogy gladiátort akar szöktetni, de ez persze csak ürügy, alkalmasint ki akarták vallasni, ki a gazdája. Mert az udvarnál, csak úgy, mint a római csapszékekben, másról sem beszélnek, mint az „isteni Loxiasról“.

— Nem fog vallani, ha jó szolgál, — vetette oda Ahala és azzal nyeregbe szökött. Eutychus kis ideig még nézte a körbe ügető lovas, majd azt mondta az ujoncnak: Mint a pártus! Úgy ül a lovon, mint a pártus!

A kerti arénából a fürdőbe ment Ahala. Még javában dögönyöztette magát, mikor a gőzkamra ajtajában megszólalt Géta hangja.

— Örvendezz, Ahala! — köszöntötte régi köszöntéssel az aedilis. (Ahala nem szereti, ha Jézust dicsérik neki.) — És a világért se zavartasd magadat, kedvesem! Azt akarom csak jelenteni, holnap este lakomára várunk. Hatan leszünk mindössze, ahogyan kívántad: négy férfi, két nő. Kettőnkön kívül a két Niger-testvér. A híres Passerinus gazdája. Hiszen tudod: Passerinus a világ legjobb versenylóva...

— És a nők? — kérdezte Ahala hangja a gőzfelhőből.

— Egyik az én özvegyem, Fulvia, a másik Lucia, a császár egyiptomi hugoskája.

Ahala jó ideig hallgatott, majd kedvetlenül mondta:

— Tudhatnád, nem bírom az udvari népet.

— Megnyugtatlak: Lucia sem! Sőt azt hiszem, igaz szívből utálja magát ő szent felségét is. Ő külön utakon jár. Nem is lakik a Palatinuson, hanem az Esquilinuson, a Memphis-palotában. A császárnak nem is szabad tudnia a holnapi kis lakománkról. Nagyon kérlek, ne hagyj cserben! Örök időkre tönkretennél, ha nem jönnél. Megsúgom neked, bár megígértem, hogy hallgatni fogok: Lucia maga kínálkozott az özvegyemnek. Minden áron találkozni akar veled. Hiszen te egyébként nem vagy nőgyűlölő? Lucia pedig finom és büszke asszony. És ne feledd: tizennyolc éves!

Ahala megígérte, hogy ott lesz.

AZ ELISSAI BOR

Az aedilis háza a Capitolium északi lejtőjén állott. Régi ház volt, de Géta tavaly a legújabb ízlés szerint átalakította. Erre tulajdonképpen a császár adott okot, őfelsége ugyanis kilátásba helyezte Gétának, hogy egyszer meg fogja látogatni. Igéretét ugyan mindmáig nem váltotta be, de az aedilis, hogy méltóan fogadja a világ urát, az átrium tufa oszlopait kicserélte sárgán erezett és méregdrága egyiptomi monolitokkal, az udvar vízmedencéjébe pedig korinthusi bronzkentaurt állított. Legtöbbet persze az ebédlőre költött. Annak — hogy alulról kezdjük — üvegpadlója volt, falait aranypléh borította, amelyet ázsiai divat szerint drágakövekből rakott virágbokréta ékesítettek. A mennyezet alatt festett fríz futott körül, a festmények a házigazdát ábrázolták, életének különböző, emlékezetes pillanataiban. Géta, mint vadkanvadász; Géta, mint kocsihajtó a cirkuszban; Géta résztvesz a nagy adók miatt fölzendült apuliai parasztok megfélekezésében; Géta, mint a művészetek és tudományok barátja. Az utóbbi két tárgyat meglehetősen szabadon formálta a festőművész. Az apuliai zenebonát Trója várfalai alá helyezte, ahol Géta Achilles fegyverzetében megvív a hőslélkű Hectorral; a negyedik

kép pedig arkádiai álmotájban mutatta Gétát, amint Socrates, Platon és Aristoteles baráti társaságában andalog és szemlét tart a szobrok, amforák és irattekercsek fölött, amelyeket térdeplő szolgák nyujtanak feléje.

Mikor Ahala odaérkezett, Fulviát és a két Nigert már ott találta, csak az egyiptomi özvegy hiányzott. Fulvia jácintszínű ruhájában és igazgyöngyeivel, amelyek haját, nyakát, övét és cipőit borították, szakasztott olyan volt, aminőnek Ahala elképzelte. Zömök, viruló és jókedvű nő volt, sokat beszélt és fuldokolva kacagott, miközben nemcsak a fehér fogait, hanem a piros ínyét is kimutatta. Géta már régen feleségül vette volna, ha nem ejtik gondolkozóba az asszony előéletének némely adatai. Azt, hogy jól ismerték Róma léhűtői, még el lehetett volna viselni, hiszen a krónikák tele vannak a római császárnék és császárlányok viselt dolgaival. Súlyosabb beszámítás alá esett, hogy néhai ura, mint szabadon bocsátott trák rabszolga lépett a hadiszállító pályára és hogy pályáját egy panonniai táborban végezte, a hetedik légio zendülése alkalmával, amely csapattestet egy egész télen át romlott húson és penészes kenyéren tartotta.

A két Niger-fivér annak köszönhetette tekintélyét, hogy az ő istállójukból került ki a jelenkor legkiválóbb versenylova. Joggal dicsekedhettek vele, hogy Passerinus nevét többet emlegette a római nép, mint akár Vergiliusét, vagy Horatiusét. Sima és higgadt urak voltak; a társas érintkezés formáit, a lakomarendezés és az elegáns öltözködés titkait senki sem tudta úgy, mint ők; egyformán ismerték a dörgést a színházban,

a cirkuszban, a monetautcai tabernákban és a császári udvarban. A nagyobbik csinosabb, a kisebbik eszesebb volt, de ostoba és csúnya egyikük sem volt.

Végül megszólaltak a fuvolák és hárfák: megérkezett Lucia. Egy szeszélyes ötletének engedve, ma egyiptomi szokás szerint öltözött. Ezüstszürke fátyolruha volt rajta, amely fedetlenül hagyta karjait és vállát. A fején Isis sólyomkoronáját viselte, a lábán pedig nem cipőt, hanem ezüstsandált.

Bár anyja révén római félvér, mégis telivér egyiptomi nő benyomását teszi. Az arca megdöbbenően éles, szinte primitív rajzú, kifejezése magába zárt, gögös és mégis megható. A bőre aranyzárga, rézszerű árnyékolással. Az Isis-koronája alkalmasint csendes tüntetés. Édesapja Egyiptom királyi főpapjainak véréből eredt és bár fölvette a keresztséget, hír szerint egész családjával együtt a régi istenekhez szít.

Mikor belépett, tettetéshez nem szokott szeme rögtön megtalálta Ahalát:

— Téged kereslek!

Lucia egyébként hibásan beszélt a latin nyelvet és ezért a társalgás görögre fordult. Különben is ez volt a finom körök nyelve.

A vendégek, koszorúval a fejükön, körülfeküdték az arannyal borított asztalt. Mikor felhordták az első fogást, rózsasző szakadt le a mennyezetről, a szökőkutakban pedig illatos víz csobogott. A britanniai osztrigát és a dunai kecsegét természetesen halászoknak öltözött rabszolgák hozták, a vadpecsenye pedig, erdei kürtök harsogása mellett, vadászkísérettel volt be.

Az egyes ételfogásokat művészi mutatványok kísérték. Bathyl, a Pompejus-színház bálványozott tancosa, új jelenetet mutatott be: Léda asszony és a hattyú. Bathyl volt Léda, egy lebegő fehér fátyol a hattyú. A fenyvesmadarak mellé Vicinius, a Marcellus-színház nagyszerű Viciniosa, olyan tréfás dalokat énekelt, amelyekről holtra nevezhették volna magukat a hallgatók, esetleg lesülhetett volna arcukról a bőr, ha ugyan odahallgattak volna. De ezeknek az ebédlői előadásoknak épp az a bájuk, hogy nem kell odafigyelni. És odanézni sem szükséges, mikor a táncoslányok csapatja, amely az előszobában felejtette minden ruháját, Dionysos isten tiszteletére eljárja a thyiádák őrző tancát.

Ha ilyen műélvezetek után a Niger urak később mégis azt híresztelték a városban, hogy a lakoma tragikus véget ért, annak az elissai bor volt az oka. Ez a tüzes és illatos ital, amely az utolsó órában érkezett Sziciliából, a próbánál annyira ízlett Gétának, hogy csakis ezt engedte az asztalra. Még a híres falernumnak sem kegyelmezett meg; rabszolgáknak való lőre, mondta. Az elissainak, ha kellő mennyiség fogy el belőle, az a csodálatos hatása, hogy visszavarázsolja a letűnt aranykort. Az ember ilyenkor látja csak, milyen tündérszép a világ és milyen gyönyörűség élni. Ami gond és bánat van, arról kisül, hogy nevetni való potomság. Az emberi szellem pedig oly költői magasságokba szárnyal és olyan filozófiai mélységekbe merül, ahol egyébként nem szokott megfordulni.

A házigazda jó példával járt elől az ivásban és ennél fogva csakhamar megértette, hogy a mai estnek

rendkívüli nagy a jelentősége. Ez nem egyszerű lakoma, hanem talán új korszak kezdete Róma történetében. A barátság és egyetértés ünnepe, amely hatással lesz a népre. Egy akadálya van már csak a teljes lelki egybeolvadásnak: Ahala ragaszkodása a régi istenekhez. Ennek azonban olyan oka van, amelyet az aedilis is tisztelni kénytelen: a családi kegyelet. Géta azonban tudna megoldást. Ő Siriciusnak, a lateráni nagypüspöknek, személyes jóindulatával dicsekedhetik. Nos, holnap Géta kihallgatásra fog jelentkezni a szent aggastyánnál és megegyezést fog ajánlani azon az alapon, hogy a keresztény egyház vegye föl szentjei sorába Apollót, esetleg még néhányat a főistenek közül, ez olyan nagylelkű gesztus volna, amely mély hatással volna a legmakacsabb hellenistákra.

A harmonikus zsongásból, amely az aedilist körül felhőzte, kicsengett a Géta-név. Két színész alkalmi színdarabot adott elő, amelyben a gazdát magasztalták, idősebb Cato jellemerejét, Cicero ékesszólását, Scaevola hazaszeretetét és Seneca bölcsességét fedezvén föl benne. Géta ugyan pontosan tudta, mennyibe kerül a magasztalás, de a művészek oly mélységes meggyőződés hangján beszéltek, hogy szemébe szívrogtak a megihatottság könnyei.

Az arany ködből, amely körülötte gomolygott, állandóan bugyborékkolt Fulvia kacagása, — mintha gyöngyöket hullatott volna Géta szívébe. Az özvegy dévajul lapockán csapta az egyik Nigert, aki alkalmasint valami léhaságot mondott, és az aedilis ezt olyan kedves ötletnek találta, hogy maga is fuldokolva nevetett.

Az idő repült és Géta úgy érezte, ő maga is repül, valahol a csillagok közt. Valaki aztán megrázta: az egyik Niger; azt mondta, már hajnalodik és legfőbb ideje, hogy elmenjenek a Moneta-utcába, a Három teve tavernába. Mert mostanában minden valamirevaló lakomát ott szokás befejezni.

De hol van az isteni Lucia? — Ó, ő már régen hazament. Hiszen Géta maga kísérte el a gyaloghintójáig és minden áron meg akarta csókolni ezüst szandálját.

És hová lett Publius Ahala? Mert Géta őt sem látja. Publius, régi rossz szokása szerint, búcsú nélkül megugrott. Jól van, akkor menjünk a Három tevébe, mivel most ez a divat! De Viciniust is vigyük magunkkal... Azonban Vicinius, aki nagyon féltette a hangját, még éjfél előtt kendőkbe csavarta a torkát és eltűnt.

Tehát négyen nekivágtak a Forumnak. A hold a Palatinus fölött állott és a kihalt márványkráterek kísérteties fehér fényben pihentek. Mikor Cézár székéhez értek, az aedilis fölmászott és szónokolni kezdett. (Ő akkor is jó szónok volt, ha nem ivott elissait.) Azon kezdte, hogy minden igazi római szív dagad a nemes büszkeségtől, ha végigtekint annyi dicső emléken. Fölszólította nemes barátait, vegyék le fejükről a koszorút és ékesítsék föl az arany császárszobrokat. Ő a maga koszorúját a nagy Augustusnak ajánlja föl, aki fenn alszik a Palatinuson, ha ugyan aludni tud uralkodói gondjaitól. Sajnálattal állapítja meg, hogy őfelsége túlságosan elzárkózik a népétől, de alkalmasint csak azért, mert nem tudja, mennyire

szereti őt Róma. Ha tudná, akkor bizonyára elhagyná zord magányát és örömet mulatna elmés és hazafias főnemeselek társaságában, akik szívesen elnézik a császárnak, hogy apjaura még egyszerű zsoldos volt. Fulvia, akit a hajnali levegő leverte a lábáról, olyan megindítónak találta a szónoklatot, hogy sírva fakadt. Géta pedig tölcseért formált a két tenyeréből és öblös hangon kiáltotta a bágyadt holdfényben alvó, magas Palatinus felé:

— Császár, gyere le! Kedves apánk, szeretett barátunk, gyere velünk a Három tévébe, ott együtt találod Róma színe-virágát és látni fogod, mennyire imád téged a néped!

Tovább vonultak a nagy amfiteátrum irányában, közbe mindig a császár nevét harsogtatták. Az útközbe eső bazilikák sötét bolthajtásai alá is beordítottak, iszonyattal töltvén el a hajnali vásárra jött kofák álmát. Már a szoborkolosszushoz értek, amely ma is Nero császár nevét viseli, — bár Nero halála óta már háromszor adtak neki újabb fejet — midőn vágató katonacsizmák csattogása közeledett. Jön az őrsg! Géta azonban gögösen legyintett a kezével. Én vagyok Róma aedilise, minden rendőr nekem engedelmeskedik!

Sajnos, nem rendőrök, hanem császári testőrök voltak, akiket őfelsége maga szalasztott le a palotából, hogy fogják el a csendháborítókat. Az okosabbik Niger szerény kísérletet tett, hogy római módszerrel lekenyerezze a katonákat, de azok germánok voltak, fanatikusok a csatában és szörszálhasogatók a helyőrségi szolgálatban. Egyébként latinul sem igen tudtak.

Odafenn a palotában Aurelianus, a szent hálószo-

gondozója fogadta őket, a megsértett istenség főpapjának hideg és vészes arcával. Miután rövidesen kihallgatta őket, bevonult a belső termekbe, hogy jelentést tegyen a császárnak.

Nagysokára visszatért megint, őfelsége szentenciájával. A bűnösök térjenek haza és további parancsig egyikük se merészelje elhagyni otthonát. Géta pedig holnap reggel adja be a szenátusnak írásbeli lemondását az aedilis tisztségéről. Őfelsége ugyancsak holnap határozati javaslatot fog beterjeszteni a feleslegessé lett állás végleges beszüntetése tárgyában.

Gétáék elhagyhatták a palotát. A hirtelen rémültől valamennyien kijózanodtak. A Három tevébe se mentek, pedig odajárt mostanában egész Róma, hogy drága pénzen valami kulimászízű italt fogyasszon és hogy lelkesen tapsoljon egy förtelmes, afrikai nőnek, aki a testével furcsa vonaglásokot művelt, amit a Hesperidák táncának nevezett.

A LEGBÁTRABB EMBER

Lucia csakugyan elbúcsúzott Gétáéktól, mielőtt még a társaság végleg az elissai bor hatása alá került volna. Mikor a gyaloghintót kísérő fáklyák eltűntek az utcafordulón, Ahala is elhagyta a házat, amely már tele volt borgőzzel és lármával. Csak egy szolga volt vele, egy hatalmas nagy legény, aki barna katonaköpenyt viselt. A második utcasarkon utólérte Lucia hintóját. Az asszony kihajolt és nevén szólította Publiust.

— Megvártalak, Ahala, — mondta az ő imponáló őszinteségével, — gondoltam, utánam fogsz jönni. Szeretnék gyalog hazamenni, mert semmit sem mondtam még abból, amit akartam. A részeg emberektől nem lehetett beszélgetnünk.

Előre küldte a gyaloghintót a fáklyásokkal együtt. Ketten nekivágtak az utcalabirintusnak, amely az Esquilinus felé vezet. Lucia észrevette Ahala szolgáját, aki lassú léptekkel követte őket.

— Vitibo, — mondta halkán.

— Igen, Vitibónak hívják, — válaszolt Publius.
— Árverésen vettem, a bazilikában.

— Nem kellett megvenned, hiszen a tiéd volt. Ott voltam, mikor a császár neked ajándékozta.

— Nem tudom, honnan veszed ezt, — szólt Ahala kedvetlenül.

— Ezer aranyamba került, míg megtudtam. Nem volt könnyű. A szolgád, mikor elfogattam, nem akart vallani. A kínpadon sem.

Ahala két szemöldöke között haragos redő jelent meg.

— Megkínozták a szolgámat?

— Nem nagyon. A maga lábán ment haza. És annyi pénzt adattam neki, amennyit el tudott vinni. Lucaniába ment, a kémeim követték és megtudták, hogy gondnoka egyik birtokodnak. Most már tudtam, hogy jól sejtettem: te vagy Loxias! De mondd, miért sajnálsz te egy rabszolgát? A keresztények mondják: minden ember testvérünk, a rabszolgá is. De te nem vagy keresztény?

— Én nem, de te az vagy.

— Megkereszteltek, de én ma is Isisnek áldozok. Mikor trónra lépett a császár, aki az édesanyám testvérbátyja, apám megkereszteltette egész családját, hogy el ne veszítse a vagyonát. Mert Őfelsége keresett valami ürügyet, hogy kifosszon minket. De ha apa bajban van, ma is Ápisszal jósoldat magának. Mert ma is él a bikaisten, Helipolisban, egy titkos helyen. Én nem szeretem a keresztényeket. Mindig a halálról beszélnek és a sírok körül bujkálnak. Ami szép az életben, az nekik bűn. Miféle Isten az, akinek öröme telik benne, ha bőjtölők és ostorral verem magamat? Rabszolgáknak való vallás; az urak csak gyávaságból vetik magukra a keresztet. Te, igen, te vagy az egyetlen, Ahala, aki nem gyáva! Te nem félsz

sem a keresztény istentől, sem a keresztény császártól. Tudod, mikor láttalak először? Elmult ősszel a Marsmezőn. A gyaloghintóm függőyei mögül néztelek. Te úgy jársz, neked olyan királyi járásod van, mintha senki másnak. És mikor később az arénában megláttam Loxiast, mindjárt rád gondoltam. A te királyi járásod volt. Ezer aranyat adtam, hogy megtudjam a titkodat.

Tulajdonképpen bosszantó volt, hogy ez a kis nő annyira befúrta magát az ő életébe, de nem lehetett rá haragudni. Lucia pedig tovább beszélt, az ő halk, kissé fátyolos hangján.

— Mindig ott voltam az amfiteátrumban, vártam Loxiast, pedig undorodom a vérszomjas csöcseléktől. Minden görög férfi és nő — és mi egyiptomiak görögöknek valljuk magunkat — beteg lesz ezektől az ocsmány mészárlásoktól. Amit te csinálsz, az más — farkasszemet nézni a halállal, igen, az nagyszerű izgalom lehet! — harcolni, győzni vagy meghalni, ez férfinak való! De biztos helyről gyönyörködni benne, hogyan vágják el egymás torkát: gyáva emberek mulatsága. Téged nem nevezlek rómainak, te hellén vagy, azért megmondom: semmit sem szenvedhetek, ami római. Még a beszédüket sem szeretem! A régi rómaiak két dologhoz értettek: a harchoz és az uralkodáshoz. A maiak semmit sem tudnak, csak mulatni. De miféle mulatságok azok! Voltál már lakomán Athénben vagy Alexandriában? Mennyi bölcseséget hall az ember az öregektől, mennyi elmésséget a fiataloktól! Itt Rómában beteggé falják és holtá isszák magukat a férfiak, ha pedig szóra nyitják a

szájukat, akkor az csupa hencegés. Az örök Róma! És a világalom! — És miféle asszonyok ezek? Olyan a lábuk, mint a legionáriusé, a derekuk meg olyan, mint a lóé.

Ahala elnevette magát.

— Ha ennyire nem bírod őket, miért jársz közéjük?

— Én csak oda járok, ahová a nagybátyám parancsol. De ma az ő tudta nélkül jöttem, hogy veled találkozzam.

Már közel jártak az Esquilinushoz, amelyen a Memphis-palota áll. Egy meredek, szűk utcán mentek föl, midőn egyszerre fakereplő hangját hallották. Ekkor megszólalt Ahala szolgálja, Vitibo:

— Pestishalottakat hoznak!

Lucia összerázkódott és Ahala behúzta egy oszlopos kapu mélyedésébe. Vörös fáklyafény hullámzott végig az utcán, kétkerekű nagy taliga nyikorgott el mellettük, telve egymásra rakott, meztelen holttestekkel. A kocsit szerzetesek kísérték. Mikor megint elsötétedett az utca, Ahala és Lucia kijöttek búvóhelyükről.

— Más években is volt — mondta az asszony, — de akkor csak a külvárosokban, a proletárok és rabszolgák közt. De az idén már a Palatinuson is... A császárné kamaráshölgye, négy nappal ezelőtt még rendbehozta a hajamat, tegnap már halott volt... Ugy mondják, a döghalált Apolló isten küldi a népre. Jó volna, ha áldoznál neki. Rád talán hallgat?

Hosszú kőkerítés mellett mentek, túl a kerítésen egyforma magas cipruszfák fekete rostélyt formáltak

a holdvilágban. Ez már a Memphis kertjének üde lehellete. A palota kétszázötven évvel ezelőtt épült, a nagy építő császár, Hadrianus emelte egyiptomi ízlés szerint.

Luciának végül sikerült magától elhessegetnie a pestis-taliga képét.

— Mi mindent beszéltem neked, — kezdte kissé erőltetett jókedvvel, — csak a legfontosabbról hallgattam. Pedig én ma azért mentem el Fulviával, hogy megtudjam, tetszem-e neked?

Ahala ugyan tudta, hogy a császári ház hölgyei, akik állandóan magukon érzik a nyilvánosság szemét, adott esetben üstökön tudják ragadni a jó alkalmat, de ennyi nyíltság mégis meglepte.

— Hogy tetszel-e? Azt hiszem, te minden férfinak tetszel.

— Neked is? Akkor miért nem mondtad meg?

— Nem engedtéél szóhoz jutni.

Lucia most nevetett első ízben és a mosoly igen bájosná tette arcát a holdfényben.

— Szeretnélek holnap is látni, — mondta halkan.

— Meghívjalak estebédre? — kérdezte Ahala. — A ma esti társaság lehetne együtt.

— Hívj meg egyedül, — szólt Lucia komoly arccal. De aztán mást gondolt. — Nem, inkább te gyere hozzám. Naplementekor várlak. Pontos légy!

— Pontos leszek.

Keskeny kis ajtó mellett álltak.

— Megismered holnap ezt az ajtót? Nagy szkarabeusz van a zárókövén. Naplementekor lépj be rajta. Nyitva lesz. Végig mégy a tulipánfasoron és eléred a

házat. Senkivel sem fogsz találkozni. Belépsz és négy szobán mégy keresztül. Az ötödikben megtalálász engem.

— Egyedül?

— Egyedül. Te azonban ne jöjj egyedül, hozd magaddal Vitibot. Nem tudok ugyan semmi veszedelemről, lehet azonban, hogy a császár titkos kémei őrzik a házamát. Azt hiszem, Vitibóval ketten szembeállhattok akár egy római légióval.

Tovább mentek és elérték a főkaput. Azt két gigantikus kőisten őrizte, akiknek Ahala csak a térdükig ért föl. Az egyiknek sólyomfeje, a másiknak krokodilfeje volt.

Lucia az egyik kapuőrző isten árnyékába vonta Ahalát és, mintha ez volna a világon a legtermészetesebb dolog: odanyújtotta neki pirosra festett száját.

Publius eddig kissé únta a kalandot, amelybe szinte akarata ellenére vonta be a kíváncsisága. De a bűnös tudástól lángoló csók egyszerre viharosan megdobbantotta szívét és az még akkor is boldog remülettel dobogott, mikor a jószagú asszony már réggen eltűnt a rácsos bronzkapu mögött.

Lucia azt kívánta, mutassanak be áldozatot Apollónak, hogy elmúljon a pestis és Ahala még az éjjel leüzent az öreg Gorgiasnak, készüljön a hajnali istentiszteletre.

Gorgias vagy tíz évvel ezelőtt került ide Delphiből, mert hiszen előbb-utóbb a görögök apraja-nagyja mind Rómába vagy Bizáncba szivárog. A palotához tartozó kis kápolnát söpörgette, erőtlen vén hangján szent énekeket dúdolt, ünnepnapon babérágakat, vagy

kalácsot is áldozott az istennek, mert Julianus császárval végleg lejárt a véres hekatombák kora.

Egyébként azonban már nem túlságosan bízott isteneiben, hiszen napról-napra látta, hogy mállik szét, fakul el az egykor oly ragyogó olimpusi világ. Igaz, Gorgias istenei nem is állították soha, hogy ők mindenhatók. Ők csak úgy alá voltak vetve a Moira komor és titokzatos hatalmának, akár a halandó ember. Meghalni ugyan nem tudnak, ők örök életűek, de elképzelhető, hogy elvesztik trónjukat és akkor mint démonok csatangolnak majd a sötétségben.

A sorrendben Uranus volt az első olimpusi király, őt megbuktatta Saturnus, azt pedig Jupiter. Úgy látszik, most már a harmadik égi dinasztia ideje is betelt és Úr Cebaot, a zsidó isten, ül majd Jupiter trónjára. Ha valaki nagyon biztatta volna Gorgiast, talán ő is az új Úr mellé áll, de a galileus térítők nem igen csábították a reszketős fejű öreget, így tehát tovább söpörgette a Napisten kápolnáját és abban reménykedett, hogy az Olympus omladozó romjai, amelyeknek egyik fülkéjében szerényen meghúzta magát, talán mégis eltartanak addig, ameddig az ő élete.

Hajnalban az udvarmester jelentette, hogy Gorgiast nem lehet beereszteni a templomba, megint részeg. Az öreg úgy szerette volna föltüntetni, hogy ő bor közben haldokló isteneit siratja, de azelőtt is ivott már, azért kellett elhagynia Delphit. Mivel azonban részeg fővel is szerényen és békésen viselkedett, eddig nem lett belőle nagyobb baj.

Ahala tehát egyedül ment a kápolnába. Nem is

tudta soha elképzelni, hogy valamelyik mihaszna pap, csak azért, mert értelmetlenül el tud darálni bizonyos mondásokat, közvetítő lehessen isten és ember között. Ha igaz isten Helios, akkor belelát a szívekbe és megérti a néma gondolatokat.

A hajnali fény az ajtórácscon keresztül bevilágított a kerek kis cellába, amelynek minden ékessége Apollo márványszobra. De a szobor megdöbbenően szép. Ahala édesapja hozta Hellasból, állítólag a nagy Skopas műve, de mindenesetre Róma legszebb Apollo-szobra. A maga mozdulatlanságában hódít, parancsol, térdre kényszerít. Csupa ifjú erő, csupa sugárzó szellem, isteni büszkeség, szívet megejtő báj. Ilyen, csakis ilyen lehetett a világosság és a költészet istene! Egyébként pedig meglepően hasonlított Ahalához, persze úgy, ahogyan isten hasonlít az emberhez: mint párduc a vadmacskához.

Ahala imádkozott. De ez megint csak keresés volt, nem elmélyedés, inkább vágyakozás az ájtatosság után, mint imádság. Pedig az örök tűz, amelynek ez a márványkép egyik szimbóluma, megvan valahol, de az emberi lélek, miközben keresi, ködös mélységekben röpköd és nem tud fölemelkedni a tündöklő csúcsra. Ahala tehát úgy tett, mint a gyermek, aki nem találja otthon azt, akit köszönteni akar: a zárt ajtó küszöbére rakta virágait. A virágoknak olyan volt a színük és illatuk, mint Lucia ezüstszürke ruhájának.

Mi volt az oka, hogy hajnal óta egyre az egyiptomi asszony járt eszében? Tegnap éjjel még azzal feküdt le, hogy ez is csak olyan kaland lesz, mint a többi. Valamivel, de nem sokkal, kíváncsibb, mint

egy jóízű tivornyázás, vagy egy izgalmas kard-mérkőzés.

Az éjjel Luciával álmodott. Hogy mit látott álmában, arra nem tudott visszaemlékezni, de midőn hajnalban fölébredt, a szíve és az agya teli volt gyöngéd sejtelmekkel, forró érzésekkel. Szinte hihetetlen, hogy az asszony idegenszerű bája milyen remegő közvetlenséggel belevette magát a vérébe! Most már nem is tudott másra gondolni. A vágyai olthatatlan kíváncsisággal körüldöngték Lucia karcsú alakját, mint a hajnalra kinyílt virágot. De ez több volt a kíváncsiságnál: úgy érezte, az asszony is szakadatlanul keresi őt gondolataival és kettőjük között mágikus áramok keringenek.

Végre elmúlt a nap, az esztendő leghosszabb napja, Ahala végre azt mondhatta Vitibónak: menjünk! Ő is barna katonaköpenyt vetett a selyemtógája fölé és kurta, nehéz gladiátorkardot tett a tógája alá. Kiléptek az utcára és Publius úgy találta, soha még éjszaka nem volt tele annyi ragyogással, mint az, amely lassú alkonyodással ráereszkedett most Róma tornyaira.

Föltűnt neki, hogy a gót már nem visel kötést a karján.

— Hogy vagy a sebeddel? — kérdezte.

— Begyógyult, — felelt Vitibo, aki egy lépéssel haladt az ura mögött.

Az orvosok hetek óta gyógyígtatták a karját, de két nappal ezelőtt még gyulladásban volt és makacsul gennyedt, — most pedig egyszerre begyógyult?

— Ki gyógyított?

A gót jó ideig nem felelt, zavarban volt, kereste a szót. Végül mégis:

— A Lateránban fekszik egy halott öreg...

— Telemachos? — kérdezte Ahala meghökkenne.

— Igen, Telemachos. Akkor ölték meg az arénában, mikor magam is sebet kaptam. A vörös kaszányában azt beszélték, Telemachos megsegíti a beteg gladiátorokat, Aki ráteszi kezét a koporsójára, az meggyógyul.

— És te elhittél ilyen sületlenséget?

— Nem hittem el. De mikor hetekig nem gyógyult be a karom, mégis elmentem a Lateránba...

— És?

— Meggyógyultam.

— Pedig te nem is vagy keresztény?

— Telemachos a hitetleneken is segít...

Abban ugyan semmi csoda sincs, ha ilyen bika-
erejű legény legyűri a betegséget, de a galileusok
mindent a saját hasznukra tudnak magyarázni. Ahala
később azt kérdezte a góttól:

— Te Wotan istenben hiszel?

Vitibo jó ideig hallgatott, csak nagysokára
mondta:

— Igazán nem tudom, kiben higgyek.

Az óriás, aki tépelődve meresztette kék szemét a
semmibe, szánalmas és kissé utálatos volt. Nyilván-
való, már beleütött a galileus métely. Mindegyiknél
így kezdődik és amint a régi istenek kiköltöznek az
ember lelkéből, az puhulni és nyálkásodni kezd.

A naplemente pillanatában beléptek a Memphis-
palota kis portáján. Ahogyan Lucia kívánta! A

tulipánfasor, amelyen végigmentek, hosszú vízmedence mellett vonult. A medencéhez széles márványlépcsők vezettek és a vizet ellepte a lótuuszvirág és a békalencse. A partot merev kőistenek, obeliszek, szfinkszek egész gyülekezete ékesítette, a tulsó parton pedig pálmafák bólogattak az esti szélben. Az igazi Nilus talán nem is volt annyira egyiptomi, mint római másolata, ahol Hadrianus császár, a nagyszerű színpadi rendező, mindent összehordott egy rakásra, amit egyiptominak hitt.

A fasor végén kis palotához értek, annak is nyitva volt az ajtaja, még pedig tárva-nyitva. A küszöbön ezüst amforába ütközött Ahala lába, az edény halkan muzsikálva, körbeszaladt a márványpadlón, közben gyöngyöket szórt ki magából. A padlón női selyemköntösök feküdtek. Azután elefántcsontból faragott kis szekrény, amelyet valaki a földre dobott. És néhány darab aranypénz.

— Itt fosztogatók jártak! — mondta Vitibo. — Valaki rájuk ijesztett és a gazemberek megszaladtak!

De ki mer fosztogatni a császár hűgánál? És mi történt Luciával?

Négy szobán kell végigmenni, az ötödikben várakozik ő! A termeket nem ajtók, hanem vastag függönyök választották el egymástól.

A harmadikban halott ember feküdt a padlón. Rabszolga volt, és hogy egyiptomi, azt a símára borotvált koponyája mutatta. A szerencsétlent torkonszúrták. Védte magát, az éles egyiptomi csatásarlót most is szorongatta hideg kezében.

Ahala most már rohant az ötödik szobába. A

középen, oroszlánbőrös kerevetek közt, felfordított ebédlőasztal nyújtogatta lábait... Köröskörül aranytálak, poharak, összetiport virágok, kiöntött ételek, szétfolyt bor. A túlsó ajtó függönyét letépték a rúdjáról. Itt dulakodás folyt a termeken végig! De mi történt Luciával?

A két férfi, karddal a kezében, átkutatta az egész házat, de sehol egy eleven lélek. A kert is kihalt volt, a nagyobbik palotának pedig zárva volt minden ajtaja, ablaka.

Végre kiléptek az utcára. Odakünn is csend volt, csak egy alacsony kis embert láttak, aki mozdulatlanul állott a holdvilágban. Ahala rákiáltott:

— Mit művelsz itt?

— Várok.

— Mire vársz?

— Várom a praetorianusokat. Üzentünk értük, hogy átvegyék a palota őrzését. Mert most őrizet nélkül van.

Ahala közelebb lépett.

— Ki vagy te?

— A nevem Onofer, a főkamrás úr szolgálatában vagyok. — És hozzátette: — Azért mondom meg a nevemet, mert tudom, te az illusztris Publius Ahala vagy.

— Onofer, tudod te, mi történt itt?

— Tudom.

A szíriai szűrös szeme nyugodtan állotta Ahala villogó tekintetét.

— Tíz arany, — mondta hosszú szünet után Ahala.

Onofer csendesen bölintott a fejével és beszélni kezdett.

— Két órával naplemente előtt katonák jöttek a palotába. Azzal a paranccsal jöttek, hogy Lucia asszonyt elvigyék a gyaloghintón, amelyet magukkal hoztak.

— Kinek a parancsára?

— Nem tudom. Csak a centurio tudta, aki a katonákat vezette. Irott rendelete is volt, azt megmutatta Lucia asszonynak, de ő darabokra tépte és a tiszt arcába dobta. Nem akart engedelmeskedni. Főllármázta szolgálait és ellenállásra biztatta őket. A katonák persze hamar leverték az egyiptomiakat...

— És elvitték?

— Beemelték a gyaloghintóba, elvitték. Útközben sikoltozott. A centurio azt mondta az embereknek, örült asszonyt szállítanak.

— Hová vitték?

— Nem tudom, uram. Lelkemre mondom, nem tudom. Annyit láttam, a katonák csak Titus fürdőházáig mentek, ott átadták a gyaloghintót más embereknek, akik ott várakoztak. Engem visszarendeltek ide, házörzőnek, mert az egyiptomi rabszolgák úgy megijedtek, hogy világgá szaladtak.

— Fosztogattak a házban?

— Igen, a katonák. Nem testőrök voltak, hanem közönséges legionáriusok, azok pedig, ha vért látnak, mindjárt fosztogatni kezdenek. De a centurio rendet teremtet.

— Akarsz még száz aranyat keresni, Onofer?

— kérdezte szünet után Ahala.

A szíriai nem válaszolt, a szeme azonban fényleni kezdett a homályban, mint a macskáé.

— Kutasd ki, hol van Lucia.

— Meglátom, mit tehetek. Holnap, vagy holnapután jelentkezem az Ahala-palotában...

A kaland nagyon felbőszítette Ahalát; úgy érezte magát, mintha meleg ágyból jéghideg vízbe lökték volna. Biztosra vette, hogy az imperátor keze benne van a játékban. A titkolódzás, amellyel a támadást rendezték, rávallott. A világ ura szerette játékait úgy rendezni, hogy ő maga láthatatlan maradjon a színpalak mögött.

Onofer harmadnapra csakugyan beállított. Egy pergaménszeletet hozott, rajta négy szó Lucia kezétől: *Publius, szabadítsd meg Luciát.*

A szíriai elmondta, hogy a hercegnőt a Miatyánk-nővérek házában őrzik. A nővérek előkelő vén dominák, akik evangéliumi közösségben élnek a Mars-téren levő nagy Claudius-palotában. Ezt az egyesülést Antonia, Theodosius testvérnénje, kormányozza. A nővérek egyébként többet törődnek a mások lelki üdvösségével, mint a magukéval. Egyesülésük bevallott célja, hogy a régi római császárokat és nagy férfiakat, akik pogányok voltak és ezért nem üdvözülhettek, kiimádkozza a purgatóriumból. Vergiliusért és Senecaért is imádkoznak, de már Ovidius Nasóért nem, az Ars amandi szerzője csak hadd süljön tovább az örök tűzön!

Onofertől egyebet is megtudott Ahala. A szent asszonyok házáat aféle javító iskolának is használják, ahol főrangú fiatal nőket, akik nem tudnak megférfni

a családjukkal, szigorú fegyelem alá fognak. Ahala kérdésére a szíriai azt is elmondta, hogy a háznak három férfilakója van, a kapuőr és két rabszolgája. A kapuőrrel lehetne okosan beszélni, — mondta Onofer, — sőt már alig várja, hogy Ahala beszéljen vele.

Publius még az este elment a Mars-térre, hogy körülnézzen a Claudius-ház környékén. Vitibot ezúttal is magával vitte. Nem juthattak azonban közel, mert az őrtálló praetorianusok lánca zárta el az utcát. A tiszt, aki látásból ismerhette Ahalát, hozzálépett és fanyar udvariassággal mondta:

— Ha be akarsz menni a Claudius-házba, megteheted uram. De ha egyszer bementél, nem jöhetsz ki többet.

— Tréfa ez? — kérdezte Ahala kedvetlenül.

— Nagyon is komoly dolog. A házban pestisbeteg van.

Ahala úgy érezte, mintha jéghideg kéz markolna bele a szívébe.

— És ki a beteg? — kérdezte elálló lélekzettel.

— Egy nő — többet nem tudunk. Délben kifutottak a szent anyák a házból és ahányan voltak, annyifelé menekültek. Mi két órával ezelőtt kaptunk parancsot, hogy zárjuk el az utcát. Úgy látom, csak egy nő maradt a házban: a beteg. Most már csendes, de félórával ezelőtt még kétségbeesetten kiáltozott víz után. Nagyon szomjas lehetett.

— És nincs senki, aki a segítségére menne? — kérdezte Ahala.

— Ki menne hozzá? A pestisbetegnek nincs se rokona, se barátja, se szeretője.

A centurio otthagytta Ahalát és az őrségen unatkozó katonatiszt peckes lépéseivel folytatta ideges járkálását.

Igen, a pestisbetegnek nincs barátja, hiába kiáltja: Publius, szabadíts meg! Mert köröskörül láthatatlan pestis-sárkányok úszkálnak a levegőben, gubbaszkodnak a földön, és aki véletlenül beléjük botlik, arra hirtelen rácsavarodnak, azt dühösen leverik a lábáról...

És ha Lucia az, aki odabent a szomszúság poklából sikoltozik? Lucia és a pestis — Ahala megbor-zongva húzta össze mellén a tógáját.

Vitibo közelebb lépett a gazdájához.

— Ne menjünk haza, uram?

Az óriás arca fakó volt. Igen, ez a pestispánik, amely szepegő szegény ördögöt csinál az aréna félistenéből és órák alatt ki tud üríteni egész városokat...

Ebben a pillanatban egy bicegő kis öreg ember közeledett az utcán. Egyenesen hozzájuk lépett.

— Mondjátok, kedveseim, nem tudjátok, hogyan juthatnék a Claudius-házba? — kérdezte, miközben nyájas gyermekszemével rájuk mosolygott.

— A Claudius-házban pestis van! — morogta Ahala.

— Igen, tudom, hiszen azért is megyek oda, — magyarázta az öreg. — Nem lehet ám a szegénykéket magukra hagyni!

A praetoriánusok szó nélkül utat nyitottak neki és az öreg vidáman bebicegett a kapun.

Egyike lehetett azoknak a keresztényeknek, akik életcélt csinálnak a betegápolásból...

— Ez nem fél! — mondta Vitibo.

NAPISTEN ESTÉJE

— A császári ház asszonyai és gyerekei elmenekültek Itáliából... Egy részük Alexandriába, a többi Konstantinápolyba... Olyan hirtelen utaztak, nem is búcsúztak el senkitől... Luciáról nem tudok biztosat... Tudakozódtam a Memphis-palotában, de a cselédjei nem látták, mióta átköltöztették a Claudiusba... Mindenesetre ő is a menekülő hercegnők közt van...

Ezt Fulvia asszony mondta.

— A Claudius-házban volt egy pestis beteg, — vetette oda Ahala.

— Igen, hallottam, de az régen meghalt és a többivel együtt eltemették... Senki sem tudja, ki volt. Mert ki nézné meg a pestis halottat, ha nem a sírásó rabszolga?

Most közbeszólt Géta:

— Mind elmenekültek, az egész szent család, csak az imperátor maradt a Palatinuson. Ő igen szereti Rómát és szíve nem ismeri a félelmet.

Ahala tudta: a császár éppen félelmében maradt. Attól tartott, hogy a római nép, amelyet nagyon felizgatott a járvány, fel találna lázadni az ő távollétében és a forradalomtól jobban irtózott, mint a pestistől.

— Mi is a császár miatt maradunk, — folytatta Géta. — Nekünk, patriciusoknak, jó példával kell előljárnunk!

Géta újabban megint módfelett tisztelte az imperátort, mert olyasmit hallott, ő szent felsége esetleg vissza fogja állítani az aedilis tisztét.

A beszélgetés Traján császár fórumán folyt, egy véletlen találkozás alkalmával. Fulviának kocsin ültek.

Két remek, hattyúfehér mén húzta a szekerüket, a lovak sörényét görögösen kurtára nyírták, a lószerszám hiborszínű, a kocsi arany volt. A szűk és zeg-zúgos római utcákon körülményes volt a kocsikázás, de újabban megint divatba hozták a nagyurak, tehát nem lehetett gyaloghintón járni.

— A mai szenátusi ülés után szicíliai birtokaimra utazunk, — kottyantotta ki Fulvia. — Úgy mondják, ott még nincs pestis és a sós tengeri levegő miatt nem is lesz.

— Gyere ma a Curiába, — biztatta Ahalát a rokona. — A szent császár ott lesz és ő számontartja, ki maradt vele a veszedelemben.

Ahala csak kivételesen szokott élni szenátori jogaival, de ezúttal csakugyan elment a Curiába. A szemébe akart nézni a császárnak, mert meg volt róla győződve, hogy az alattomos vágás, amelyet Luciára mértek, tulajdonképpen neki szól. És be akarta bizonyítani önmagának, hogy nem gyáva, ha nem is ment be a pestises házba.

A szenátus, régóta a birodalom legfőlösegebb gyülekezete, újabban megint nagyobb szerephez jutott, mert a mostani császár mindenért, amit tett, másokra

szerette hárítani a felelősséget. A szenátusnak tehát az volt a feladata, hogy eltalálja a császár gondolatait és viselje értük a felelősséget. Az elnöklést a consuloknak engedte át őfelsége, akik közül az egyik spanyol, a másik germán nemzetiségű volt. A császár maga nem is szokott felszólalni a gyűléseken, „nehogy befolyásolja a szabad vélemény-nyilvánítást“.

A terem teli volt piroscsíkos tógákkal. Valahányszor híre ment, hogy az imperátor ott lesz, minden épkezláb szenátor sietett a Curiába. A császár, aranyhímzéstől merev bíborköntösében, szerényen meghúzódott a néptribun székén. Arról nem vett tudomást, hogy a szenátus titokban aranypléhvel vonatta be és selyempárnákkal rakatta meg a székét. Nagy, szomorú szeme, hosszú, keskeny arca, tágas orrlyukai és erős sárga fogai nem is annyira löfejre, mint inkább tevéfejre emlékeztették Ahalát.

A gyűlésen a pestisről volt szó. Mindenki a császártól akarta megtudni, miként vélekedjék a dögvésztől. A nagyúr valamit súgott Aurelianusnak, a főkamrásnak, akinek már régebben szenátori rangot adományozott és midőn az szóhoz jelentkezett, áhítatos figyelemmel hallgatták.

Aurelianus, nyikorgó eunuch-hangján kifejtette, hogy a pestis nyilvánvalóan az egy igaz Isten büntetése és azért sújtja Rómát, mert a város még máig sem szakított teljesen az undok bálványimádással. Mint hathatós orvosszert, a pogány áldozatok eltiltását indítványozta.

A szenátorok tudtak az Ahalák olimpusi atyafi-

ságáról és sokan kíváncsian Publius felé fordultak. Vajjon meg meri-e védeni családi isteneit?

Ahala szóláshoz jelentkezett. Igen röviden beszélt, tulajdonképpen csak egy kérdést intézett a tiszteletreméltó Aurelianushoz: ha a pestis a pogányság büntetése, akkor hogyan van az, hogy a szabad köztársaság idejében, mikor még az egész birodalom az olimpusi isteneket tisztelte, sohasem volt pestis Rómában?

Most minden szem a felség felé fordult. A császár hófehér arca rózsaszínű lett. Odahajolt Aurelianushoz, mire az újból fölemelkedett és azt mondta: Ahala kérdésére ő nem válaszolhat, mert jó keresztény nem teheti bírálat tárgyává a gondviselés kifürkészhetetlen határozatait. Ahalának azt a kifejezését azonban, hogy „a szabad köztársaság idejében“, egyáltalán nem érti, hiszen a római birodalom ma is köztársaság, sőt ma szabadabb, mint volt azokban az időkben, amelyekre Ahala céloz, mert intézményei ma a szent és győzhetetlen imperátor, a világ urának oltalma alatt állanak...

A szenátorok elragadtatással helyeseltek, magukban pedig megállapították, hogy a válasz igen gyöngye volt. Ahala szó nélkül kiment a teremből. Elég volt ebből ennyi.

Odakint az oszlopcsarnokban összetalálkozott Gétával.

— Nem jó, nem jó, nem jó! — mondta fanyarul és idegesen Géta.

— Mi nem jó?

— Nem jó, hogy beszéltél! Zavarba hoztad a szent császárt és azt ő soha meg nem bocsátja neked!

Másnap hajnalra kelve, Publius hirtelen elhatározással Baiaeba utazott.

Mint annyi gazdag úrnak, neki is volt ott márványoszlopos fehér háza, a kék tengerből partján. Elment Rómából, bár úgy érezte, összeomlott önérzetének romjai ottmaradnak az utca szemetjében. Nem a fekete halál elől futott. Titokban, önmagának sem vallva be, inkább attól félt: a szörnyű kíméletlenség, amellyel a felsőbb hatalmak mostanában végiggázolnak a világon, el találnák tiporni az Ahalák családi legendáját. Szóval: nem merte próbára tenni a napisten rokoni érzelmeit.

Vitibot nem vitte magával. Hetekkel ezelőtt megígérte neki, ha néhány évig híven szolgál, akkor hazaküldi szülőföldjére, de most haladéktalanul visszaadta neki szabadságát. Menjen, ahová akar. Nem kívánja többet látni a megrokkant agyagóriást. Vitibo azzal búcsúzott, hogy egy keresztény szerzetes csapattal fog utazni, amely a rajnai erdők felé indul.

Baiaeban arany napfény ragyogott a tenger mély azúrján, Ahala azonban úgy érezte, mintha homályos pincében ülne. Szürke árnyék furakodott közéje és a napisten közé. Érthetetlen volt, ami vele történt! Egy csapajtó nyílt meg a lelkében és ő kiesett önmagából. Azelőtt semmin sem törte a fejét és mégis mindennel tisztában volt; most, minél többet elmélkedett, annál reménytelenebbül beletévedt a saját gondolataiba. És éjjel-nappal egyre hallotta: Publius, mentsd meg Luciát! Mi ez? A lelkiismeret, vagy a szerelem szava?

A villája egyik termében állott és figyelmesen nézte a padlót. Színes, kis kövekből csinálták, amelyeket nagy fáradsággal egymás mellé raktak. A faragott ébenfaasztalt berakott arany ábrák ékesítették. Az asztalon kis doboz állott, amelyet hegyi kristályból készítettek. Ebben a dobozban sohasem tartottak semmit, mégis, mennyi gondot fordított rá a mester! És a szőnyegek! Tirusi asszonyok évekig csomózták a selyemszálakat... Mi értelme mind ennek? Mire való a nagy körültekintés, finom részletezés, évszázadokra számító alaposság, amellyel az élet jelentéktelen külsőségeit megalkotják, mikor maga az élet tartalma olyan véletlen, kúszált, rövid?

És mikor ezeket elgondolta, egyszerre fölriadt és magára eszmélt: mi ez, ha nem a keresztény mételty? A levegő tele van kereszténységgel és a pogányság hiába öltözik vasba: minden lélekzetvételével magába szívja a galileus mérget.

Egy hét múlva elhatározta, hogy megint visszautazik Rómába. Meg akarja keresni a régi Ahalát. Befogja bizonyítani önmagának, hogy ő még mindig a nap fia, — ha másképp nem: elmegy a pestisbetegek közé. Ha visszanyeri régi önérzetét, akkor visszanyert mindent, Luciát is.

Éppen utazókocsijába készült ülni, mikor váratlanul egy gyászos alak bukkant fel előtte: Tantalus, az udvarmester, akit Rómában hagyott.

— Te mit akarsz itt?

Az arcán látta, hogy rossz híreket hoz.

— Nagy baj történt, uram, szörnyű baj, — de én nem tehetek róla!

— Mi történt?

— A nép megrohanta a kápolnát...

— És Apollo?

— Ledöntötték, darabokra vágták, a Tiberisbe hányták.

Hadaró gyorsasággal mondta ki, csakhogy egyszer túl legyen rajta! Ahala lábszárai remegni kezdtek, annyira, hogy le kellett ülnie...

— Beszélj tovább!

— Szörnyű dolog: Vitibót megölték. Meg akarta védeni a kápolnát és megölték.

— Mondj el mindent!

Az udvarmester mindent elmondott. Napokkal ezelőtt már hirdetni kezdték a proletárnegyedekben, hogy a dögvészt Apollo hozta a városra. Isten voltában ugyan nem hittek, de azért élő erőt láttak benne, gonosz démont, aki ártani tud a keresztény népnek. Ez a régi mithosz elzüllése volt. Egyes izgatók rámutattak az Ahala-palota kápolnájára: a szemérmetlen bálványkép oka minden gyásznak! A keresztény papok ugyan nem hiszik, hogy Apollo járványt tudna támasztani, annyi ereje nincs egy faragott képnek, — ők azt hirdették, amit a szenátusban is mondtak: az igaz isten bocsátotta a népre a csapást, mert haragszik, hogy a keresztény Róma még mindig megtűri a bálványokat. Akadt egy fanatikus szerzetes, aki megjövendölte: a fekete halál csak akkor fog elmúlni a városból, ha elpusztul a bálványkép.

Egy este azután nagy embertömeg vonult az Ahala-ház elé. Sok ezren voltak. Fáklyákkal jöttek,

keresztek alatt, zsolozsmákat énekelve. Vasrudakkal, csákányokkal, dárdákkal fegyverkeztek. Vitibo, aki másnap hajnalban készült útra kelni, fölfegyverezte a palota férfinépét, hogy megvédjék a szentélyt. Az öreg Gorgias le akarta őket beszélni az ellenállásról. Azt mondta: az isten, ha akarja, megvédheti a maga templomát. Delphiben meg is tette két ízben, midőn földrengést támasztott és elzavarta a perzsa hadsereget, később pedig a fosztogató keltákat. Apollo ma is megtehetné, ha akarná; de ha nem teszi meg, akkor mi emberek hiába berzenkedünk.

Vitibo azonban nem hallgatott rá. Azt mondta: neki semmi köze Apollóhoz, de a gazdája jószágát nem engedi elpusztítani! És megszállta legényeivel a kápolnát. A támadók csákányokkal mentek neki a bronzajtónak. Mikor az beszakadt, fülsiketítő halleluja hangzott fel. De azután visszahökkentek, mert meglátták Vitiboék kardpengéit.

Tantalus a felső terászról nézte az ostromot és a fáklyafénynél jól látta, hogy egy bőrkötényes ember lép ki a tömegből. Beszédet mondott, az Ahala-ház fegyveres szolgálóihoz intézvén a szót. Olyasmit mondott, hogy ők Jézus Krisztusnak, a szegények és rabszolgák istenének nevében jönnek, hogy megalázzák a hitetlen gazdagok gögjét. Mert a gazdag ember Isten ellensége. Felszólította a rabszolgákat, csatlakozzanak testvéreikhez, akkor ők is szabadok lesznek, mert a szent papok nem fogják eltűrni, hogy jámbor keresztények tovább is hitetlen pogányok rabszolgái legyenek.

Ahala szolgálói, kik titokban mind keresztények

voltak, ekkor kifutottak a templomból és a tömegbe vegyültek, ahol megölelték és összecsóholták őket. Vitibo magára maradt a kápolnában. Az első embernek, aki berontott, kettéhasította a koponyáját. Szörnyű harc kezdődött. A tömegben sok keresztény katoná volt, főleg sok praetorianus, azok pedig esküdtek ellenségei minden palotaőrnek és Vitibot, aki régebben sok borsot tört az orruk alá, különösen gyűlölték. Dárdákkal támadtak neki. A gót hihetetlen bátorsággal és csodálatos ügyességgel védte a szűk bejáratot, talán harminc ellenségét is leterítette, végül azonban leszúrták.

Az emberek azután berohantak a kápolnába, köteleket vetettek az isten nyakába, vasrudakkal feszegték a talapzatát, míg végül a künn álló tömeg egetverő ujjongása jelentette, hogy Apollo lezuhant a templom kőpadozatára.

Némileg részt vett a harcban maga az isten is, de ez bizony szegényes védekezés volt: estében agyonütött egy kis suhancot. A keresztények, akiket a vér látása még inkább feldühített, csákányokkal nekiestek a szobornak, feldarabolták, szilánkokra vágták. A fehér kőtörmeléket, szegény Vitibo fölkoncolt tetemével együtt, szemetes taligákra rakták és diadalénekek között magukkal vitték — a Tiberisbe!

És az egész városban kárörömmel beszélték, hogy Apollo felfordított oltára alól nagy fekete patkányok ugráltak ki, ami világos bizonyítéka annak, hogy Apollo nem volt igaz isten.

A napisten tehát belemerült az örök sötétségbe. És vele Skopas remekműve is. Vitibo is meghalt. Nem

tudta, szegény barbár, kiben higgyen: Jézusban-e, vagy Wotánban és végül is Apollo vértanúja lett, akiről annyit tudott csak, hogy a gazdája jószágá.

Ahala a Stoában nevelkedett római erőszakolt egykedvűségével fogadta Tantalus jelentését. Annyit mondott csak:

— Megrúgott a biborszínű tevel

HONVÁGY

A római képrombolás híre körüljárt Campaniában. A baiaei urak közül valaki érdeklődött Ahalánál, nem gondolkozott-e azon, hogy nagyobb keleti utat kellene tennie? Az időjárás kedvező és Publius quinquermese, a szép Argo, tétlenül rángatja horgonyláncait a puteolii kikötőben. Ahala megértette: a jó szomszéd szökést ajánl neki.

Másnap kocsira ült és visszament Rómába; a hiúsága hajtotta, nehogy a Palatinus szakállas vénasszonyai tovább szőjjék a cudar ötletet és elhíreszteljék róla, hogy megijedt a proletároktól.

Első útja Rómában a házikápolnának szólt. A csőcselék alapos munkát végzett: a finom kis rotunda fafedelét fölgújtották, a körben álló oszlopok felét pedig kidöntötték. Az üszökhalom tetejére győzelmi jelül fakeresztet tűztek. Mikor meglátta a galileus szimbólumot ezen a helyen, fejébe szökött a vére és a kezében levő bottal leütötte, majd lábával kirúgta az utcára.

A palota cselédházában szepegve együtt ültek mind a szökött rabszolgái. Miután meggyőződtek róla, hogy az a bizonyos bőrkötényes ember fálnak vitte őket és a papok nem tudják őket felszabadítani, töre-

delmesen visszaszállingóztak megint. Tantalus egyelőre megostoroztatta őket és azt ígérte, hogy az amfiteátrum bestiái elé fogja őket dobálni. Ha csakugyan ezt tették volna velük, azzal ünnepnapot szereztek volna az unatkozó Rómának, elsősorban azoknak, akik az ostrom idején testvéri öleléssel köszöntötték a szökevényeket. A proletárok keresztények voltak, de a „játékokat“ az üdvösségüknél jobban szerették.

Mindjárt első éjjel Onofer surrant a palotába. Hívásra jött, Publius azt remélte, megtud valami újsgot Luciáról. De a szíriai maga sem tudott semmit. Csak kombinálgatott, hogy talán mégis Lucia volt a Claudius-ház pestisbetege, mert különben annyi keresés után már a nyomára kellett volna bukkannia.

Az asszony alakját érthetetlenül sűrű homály felhőzte körül. Bizonyos, hogy a ködöt szándékosan kavarta olyanvalaki, aki mestere az ilyen bűvész-mutatóványoknak.

A következő hetekben sokat látták Ahalát a Forumon és a nyilvános játékhelyeken. Mindenütt ott volt, ahol együtt tudta „egész Rómát“. Régebbi szokásaival szakítva, nagy lakomákat adott palotájában és ezeknek lucullusi hírére az egész város kérődözött.

Emelt fővel járt az emberek közt, fölényes, derűs és mulatságos volt és mivel két kézzel dobálta az aranyat, a selyemtógás ingyenélők raja nyüzsögte körül. A fiatalabb szenátorok is eljártak az Ahalapalota művészi orgiáira és valószínű, hogy ezt a Palatinus-hegy előzetes tudtával tették, mert odafenn kíváncsiak voltak minden szóra, amit a lakomákon elejtettek.

Az élet hulláma megint magasra emelte Publiust, — hiszen neki csak akarnia kellett! — és mindenki róla beszélt, férfiak és nők őt isteníítették, őt rágalmazták, őt irigyleték és ő érte rajongtak.

A szenátus üléseire is eljárt. Nem szólalt föl, csak csökönyös kíváncsisággal nézte a bíborruhás embert, amit egyébként a többi urak is megtettek, azzal a különbséggel mégis, hogy ezek imádó hódolattal figyelték szent ábrázatát, ő pedig csendes gúnynyal. Az imperátor arckifejezése akkoriban különös változáson ment keresztül: azelőtt mindig rosszkedvűnek látszott, mintha örökké fájna a foga, de most állandóan valami jóságos atyai mosoly világította meg vonásait.

A szenátorok feje fölött ők ketten néma gondolatcsatákat vívtak. Ahala volt a támadó fél, a császár meglapult, saját méltóságának álarca mögött. De vajjon mit akar tőle ez az ember? Publius úgy tudta, Julius Caesart ugyanazon a helyen szúrták le, ahol most az Augustus széke áll... Valaha a „zsarnokgyilkos“ volt a legkívánatosabb cím, amit görög vagy római férfi elnyerhetett... De Julius Caesar oroszlán volt és tevére mégsem lehet vadászni... A császár, mintha csak megriadt volna Ahala vad ötleteitől, egyszerre elmaradt az ülésekről.

A szenátorok közt szóba került, hogy a járvány csakugyan alább hagyott, amióta a nép feldúlta a bálványtemplomot. A császári főeunuch ebben saját államférfiúi sikerét látta és felfuvódott a büszkeségtől, mint a pávakakas.

Ahala azonban félvállról beszélt az esetről. Össze-

törtek egy figyelemreméltó műtárgyat, — kár, kár, no de vannak még képfaragók Hellasban! Ennyi volt az egész.

Egyik éjjel fölriadt álmából: ádázul hasogató fájdalmat érzett a jobb lábában. A pokoli gyötrellem hajnalig tartott, azután megszűnt. De rákövetkező éjjel megint bős erővel rohanta meg. Mi ez? A görög orvos azt mondta: gonagra-köszvény! Nem éppen veszedelmes, csak nagyon kellemetlen. Ahala fanyarul mosolygott: eszébe jutott, hogy ezzel a lábával rúgta meg a feszületet. A Názáreti bosszúja ez? Ha megtudnák a galileusok, milyen tanulságos kis mesét szabnának belőle!

De tulajdonképpen csepp nevető kedve sem volt. Nem a közeledő vénség riadójele a köszvény? Igen, az öregség a lába nagyujján keresztül vonul be a testébe és a lelkébe... Eddig ő sohasem törődött az évek múlásával, hiszen olyan ép, acélos és ruganyos maradt, mint a fiatal párdúc. Nagyszerű szervezetében az istenek ajándékát, kivételes eredetének bizonyosságát érezte.

De az olimpusi nap immár hanyatlóban van, Ahala megnövekedett árnyéka kezd belenyúlni az esthomályba. Ez a borús bizonyosság, amellyel most nézett első ízben farkasszemét, inkább megalázta és felbőszítette, mint valami meg nem érdemelt személyes sértés, semhogy megijesztette volna.

A fájdalmas rohamok egy héten át minden éjjel megismétlődtek, de azután elmaradtak. Semmije sem fájt már, minden úgy volt megint, mint régen, — csak ő maga nem volt többé a régi. Elvesztette vas

bizalmát önmagában és sorsában. És tudta, hogy Loxias nem fog többet vívni az arenában. Soha többet.

Amióta a napisten darabokra tört a csákány-ütések alatt, Ahala elvágta az összes érzelmi szálakat, amelyek még Rómához fűzték. Mosolygó jókedve, fölényes büszkesége, harsogó életkedve, amely zene-szó és fáklyafény mellett tombolt végig a római éjszakán, takarói voltak a hideg és reménytelen undornak, amellyel eltöltötte „Roma aeterna“ hullaszaga. Ez a halál városa, a rothadás birodalma. A világ hajdani királynője: var a föld testén. Kihült vulkánkráter, amelyben nem terem már tűz és erő, csak gaz és szemét.

Kik ezek a rómaiak? A caesarok arany babérját álarcos komédiások viselik. A szenátus bíborszegélyű tógája kicsi paraziták takarója. A patriciusok a császár cselédei; szélescsipőjű asszonyaik akárki asszonyai. A provinciákat eunuchok és szíriaiak fosztogatják, és ezt kormányzásnak nevezik. A határokat germán zsoldosok védik a szabad germánok ellen. Ha a rómaiakon fordulna: minden barbár kalandorcsapat feljöhetne a város falai alá.

Az olimpusi istenek elköltöztek a városból, de a Názáreti nem érkezett meg. A keresztény urak megcsalták a Megváltót, a zsarnokság és vérontás istenét csinálták a szeretet és alázatosság bányájából.

Rómában nincs már római. Az Aldunán azonban ott táboroznak már a húnok. Barátságukat arany teher alatt nyikorgó szekérsorokkal fizeti meg a császár. De ha a húnok, ha a germánok egyszer észbe-

kapnak? Ha nem érik be többé az arany tojásokkal, hanem a kotlóra fáj a foguk?

Egy nap Ahala megtalálta magában a kész elhatározást, hogy megváltik az élettől. Az egyetlen mód arra, hogy megmeneküljön az üresség kietlen és gyötrelmes érzésétől. Hogyan mondták a Stoa bölcsei? „A legértékesebb ajándék, amit istenek az embernek adtak: hogy bármikor véget tud vetni az élet kínládásának.“

Ez az: emelt fővel, erős szívvel, derűs mosollyal hátat fordítani a világnak. Igen, Ahala ünnepet fog rendezni, búcsúünnepet, koszorús fővel, virággal ékes asztalához vendégül hívja Thanatost, az Éjszaka szárnyas fiát, és arany pohárból issza majd a szabad halált. Ahogyan a régiek tették... És már előre örült a nagy napnak, mint az iskolásfiú a vizsgájának, amikor tudja, hogy jól meg fogja állani helyét.

De azután közbetolódott egy másik ötlete: hazamegy meghalni, haza — Delphibe! Onnan, a titokzatos életforrástól, indult ki a tűzhullám, amely századokig vitte hátán az Ahalákat, a birodalom legszerencsésebb családját; oda, a forráshoz kell visszatérnie az utolsó Ahalának. Leteszi életét a napisten oltárára: Köszönöm, Apollo, elég volt!

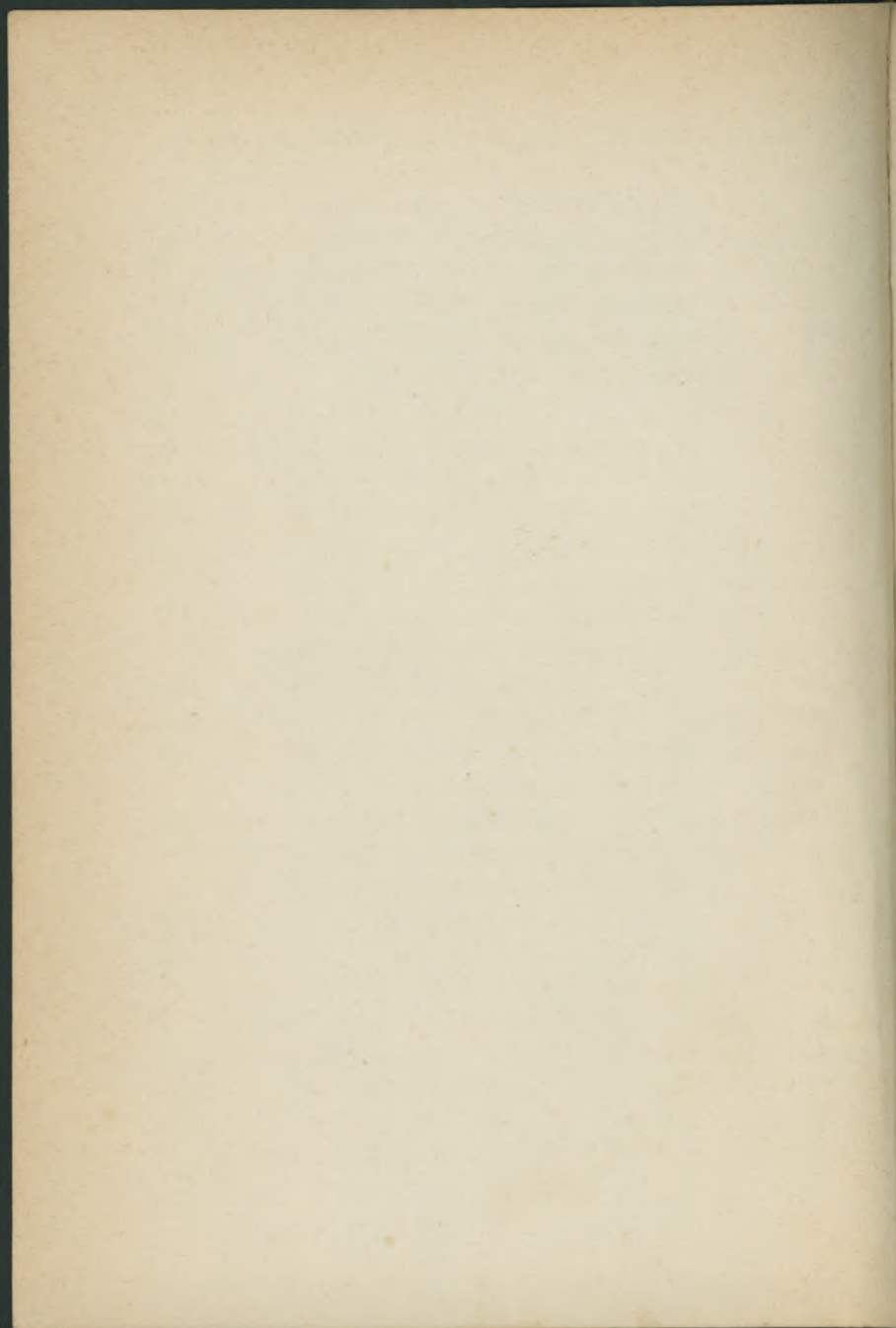
Delphi! A Parnassus tövében még áll és él a szent város, Phöbus Apollo ragyogó fellegvára. A szent völgykatlan, ahol Omphalos, a világ köldöke van, csoda módon érintetlen maradt a keresztény özönvíz közepén. Ott még nem tudták lábukat megvetni a galileusok, a keresztény császárok pedig, mintha csak visszaborzadtak volna a gondolattól, hogy végső rejte-

kében is üldözzék Zeusz fiát, féket raktak a mohóságukra.

Ahala epesztő honvággyal gondolt Delphire. Haza fog menni! Ott a búcsúzó napisten alkonyi tűzőzönében fogja megtalálni önmagát, életének értelmét.

Másnap futárt küldött Baiaeba: az Argo szedje föl horgonyait, vitorlázzon Brundisiumba, ott várja meg a további parancsokat.

A RHETOR

Egy ismeretlen Valaki labdázott Ahalával. Felröpítette a magasba és Ahala lánkolni és világítani kezdett, azután leejtette a porba és az élete elhomályosult és megfagyott.

Az éjjel megint gyötörte a lába, az, amellyel a feszületet megrúgta. Reggel parancsot adott Tantalusnak, idézze Rómába a jószágkormányzókat, hogy átnézze velük a vagyoni leltárakat. Életében először gondolt ilyesmire. Mégis sokkal inkább római volt, semhogy ne törődött volna a hírnévvel, amelyet maga után fog hagyni. Rómában az emberi élet sohasem volt fontos, de a név igen. A hiúsága iszonyodott a gondolattól, hogy róla, mint kétségbeesett emberről emlékezzenek, — ő nyitott szemmel, tiszta fővel akar elmenni, nyugodt és határozott mozdulattal akarja maga mögött behúzni az ajtót.

Napokon át paloták és házak, gabonatermőbirtokok, olajfaerdők, szőlőhegyek, bányák, malmok, hajók, rabszolgák, ménesek, gulyák és beláthatatlan juhnyájak vonultak el lelki szeme előtt. Most tudta csak meg, mekkora nagy poggyásszal utazott ő az életben! Volt a birtokai között olyan, ahol még sohasem járt; volt kastélya, amelynek nevét most hallotta elő-

szőr. Arról sem tudott eddig, hogy katonákat tart zsoldon és hogy hadigályái cirkálnak a lucanai partokon a kalózok ellen.

Egészen véve az a benyomása lett, hogy mind-ezek a dolgok csak igen kevésbé voltak az övéi. A vagyona hatalmas gépezet, amely önmagáért dolgozik. A katonák őrzik a rabszolgákat, ezek gondozzák az állatokat, ezek megművelik a földet, — a föld pedig táplálja a zsoldosokat, rabszolgákat és állatokat és mellékesen Ahala lakomáira, görög szobraira és szertőire is jut pénz. De az egész sokadalomban ő maga a legfölsőlegesebb ember, az ő pénzkövetelései mindig rossz időben érkeztek, mindig megijesztették az intézőket és kelletlen módon megzavarták a rendet.

Mikor kezébe adták római háznépének jegyzékét, a szeme megakadt Gorgias nevén. Igaz, mi van az öreggel? A képrombolás óta nem látta... Az udvarmester zavartan hümmögött, végül kinyögte: Gorgias elment azon az éjszakán. Elment! És hová? A városon kívül, a Via Appia mellett, van egy keresztény kolostor, az öreg bekéredzkedett oda. Úgy látszik, elvesztette bizalmát a régi istenekben. És mit csinál a kolostorban? Ott is a kápolnát söprögeti.

Ahala mosolygott: jól van, ne irigyeljük őt a galileus istentől!

Miközben ilyenekkel foglalkozott, azt a fölfedezést tette, hogy valahol, a homályban, nyüzsögni kezd egy viperafészek. Ha majd elég mérget gyűjtöttek, akkor marni fognak. Ez a földalatti készülődés meg-lepte és szinte mulattatta az ő közömbösségét.

Gétával találkozott a Forumon és az, a jószívűség

pillanatnyi rohamában, figyelmeztette, hogy a Palatinuson is vannak ellenségei.

— Például?

— Például Aurelianus is, — de ne mondd tovább, kérlek!

— Én azt hittem, aki nem tud szeretni, az gyűlölni sem tud... És ő szent felsége jó barátom?

— Ha rólad van szó, akkor lehúnyja a szemét és ujjával dobol... Nem tudom, mit jelent ez, jót semmi esetre. De ne mondd senkinek, hogy tőlem hallottad!

— Jó Gétám, nem veszed észre, hogy semmit sem mondtál?

Timotheus, a görög orvos, aki Ahala köszvényére akarta alapítani családjá jövőjét, orvosságot hozott. Állítólag folyékony aranyból készítette, a saját titkos módszere szerint, bár az itálnak csak timsóíze volt. Publius némi kapacitálás után megitta és midőn az üres poharat az asztalra tette, a magister, azzal a goromba szókimondásával, amely minden idők híres orvostudósainak kiváltsága volt, azt mondta:

— Tudod-e, uram, hogy kétszáz aranyat kereshetnék, ha mérget vegyítettem volna az italodba?

— Biztos vagy benne, hogy nem vegyítettél? — kérdezte Ahala.

Tudta, hogy Timotheus még a görögök közül is kirí a pénzéhségével.

— Ha megtettem volna, nem szólnék róla!

Ahala tekintete a görög felé döfött, mint a dárдавас.

— Ez valószínű, de a rend kedvéért most mégis

velem fogsz maradni egy óráig és ha addig véletlenül rosszul találnék lenni...

A görög azonban nevetett és parányi, kis üveget vett ki a kebléből.

— Ezt szánták neked, látod! A megbízóm maga nyomta a kezembe.

— Úgy látszik, csakugyan megbízik benned?

— Az orvos a páciens bizalmából él, — elménc kedett Timotheus. — Mert az illető is páciensem, a rossz veséjét gyógyíttatja velem...

A napvilág felé tartotta az üveget, amelyben opálszínű folyadék irizált és tudományos elfogulatlan-ság hangján magyarázta:

— Thessáliai okos asszonyok kutyvasztanak ilyet. A beteg megissza, hat óráig még kutyabaja, de azután hirtelen hatni kezd az ital és a hatása csalhatalatlan. A tettes addig kényelmesen biztonságba hozhatja a bőrét.

Ahala nem szólt semmit, az orvos pedig elégedettenül kérdezte:

— Nem is vagy kíváncsi a nevére?

— Az övére nem, csak azéra, aki a függöny mögött lappang, de annak nevét magad sem tudod. Hanem hallod, keveslem a kétszáz aranyat!

— Én is! A te életed testvérek között mégér legalább ötszázat. Igazad lehet: az én emberem csak közvetítője az üzletnek és a haszon oroszlánrészét el akarja tőlem sikkasztani.

Ahala megértette, hogy Timotheus, mint jó görög, a holnapi tűzök kedvéért le tudott mondani a mai verébről.

— Megkeresheted az ötszáz aranyat! — mondta később.

Timotheus hirtelen fölkapta fejét.

— Meg — ?

— Itasd meg *ezt* azzal, akitől kaptad.

A görög jóideig hallgatott.

— És mikor lenne esedékes a díj? — kérdezte félig lehúnyt szemmel.

— Ha — megittal

Ez „tisztességes“ ajánlat volt. Az orvos elment, Ahala pedig elhatározta, hogy nem fog több orvosságot szedni. Meghalni igen, de nem üzleti alapon.

Közeledett a búcsú napja és mivel Ahala azt akarta, hogy az arc, amelyet utoljára mutat Rómának, a nevető ember arca legyen, nagy lakomát adott a palotájában. Száz vendég: a város leghíresebb férfiai és legtöbbször emlegetett női. A hímnemű hírességek között voltak szenátorok, cirkuszi kocsisok és két ázsiai királyfi, mellettük színésznők és főrangú asszonyok feküdték körül a terített asztalt. Feltűnő volt, hogy a komédiásnők előkelő matrónáknak öltöztek, míg a patriciák félig meztelenül jelentek meg.

Meztelenségről lévén szó: Fulvia is eljött a jó Géta kíséretében. A házigazda, aki tudta, hogy atyja fia mostanában sülvé-főve együtt van az undok és nagyhatalmú Aurelianusszal, csipősen kérdezte:

— Kimenőt adott a Palatinus-hegy?

Géta jószívvel hahotázott, de azután egyszerre elkomolyodott.

— Bátor ember vagy, Publius. Igazán bámulom a bátorságodat.

— Mert nem félek a hegytől? Ennek megvan a maga oka. Én ugyanis megkérdeztettem a delphii Pythiát, meddig fogok élni és amióta megjött a válasz, nagyon vitéz ember lettem.

— Te hiszesz a Pythiában? Azt meg lehet ám fizetni.

Ahala tovább fűzte a gonosz tréfát:

— Tudom, de pénzért is lehet igazat mondani. Egy disztichont kaptam Delphiből, versnek ugyan nem valami híres, de jóslatnak biztató.

— Hogyan szól?

Ahala kissé gondolkozott, azután rögtönözve, skandálni kezdett:

— Lám, zokogó gyáaspompa siratja a nemzetek atyját:
Készülj útra te is, csillagod éjbe merül.

Géta tágranyitott szemmel hallgatta . . .

— Homályos, mint minden, ami Delphiből jön... De megálljunk csak! A nemzetek atyja nem lehet más, mint . . .

Nem volt bátorsága, hogy kimondja, de még egyszer hallani kívánta a verset, majd a sarokba vonult, elővette írótaábláját és jegyezni kezdett. Ezt akarta Ahala. Holnap majd odafenn a Palatinuson is skandálni fogják az ő rigmusát.

Másnap a város egyébről sem beszélt, csak az éjjeli vendégségről. Milyen örületes pazarlás, — ételben, italban, művészi mutatványokban mennyi káprázatos meglepetés, — no és mennyi női meztelenség! Mintha csak a keresztény Itáliából kitoloncolt najádok és driádok visszajöttek volna, hogy még egyszer fölforralják a Quiritek bágyadt véré.

Ahala egész éjjel démoni jókedvében volt és szilaj ötleteivel bacchantikus lángra szította a vendégek kedvét. A nőknek egyébként gyöngysorokat, a férfiaknak arany ivócsészéket ajándékozott és aki akarta, az hazavihette és megtarthatta a rabszolgát is, aki asztalnál kiszolgálta.

Másnap Ahala az írásait rendezgette és ekkor egy keskeny pergamenszelet akadt a kezébe: *Publius, mentsd meg Luciát!*

Egyszerre megint érezte a forró, mágikus áramot, amelyet egy nagy távolságban dobogó asszonyi szív küldött feléje... Az esze, a vére megint megtelt Luciával... Az a bizonyos labda pedig fölrepült a verőfényes magasságba!

Délben azonban hivatalos értesítést hoztak a praefectus urbistól. Hogy Publius Ahala egyelőre nem hagyhatja el a várost, mert vádat emeltek ellene, fel ségsértés és istenkáromlás címén... Lám, lám, a viperák megmozdulnak!

Onofer jelentkezett a palotában és elmondta, hogy a vádat Milo képviseli, a híres és rettegett rhetor. Ahala ugyan tudta, hogy a szíriai őt is kikémleli, de azt is tudta, hogy jó pénzért taligaszámra eladná az egész Palatinus-hegyet... Ami azonban Milot illeti: köztudomás szerint bizalmas embere Aurelianusnak és annak védelme alatt hivatást csinált gazdag emberek elítéltetéséből. (A vádlót törvényes rész illeti az elkobzott vagyonból.)

Vádpontjai között, mint legsúlyosabb, egy arcátlan disztichon szerepel, amely az isteni Augustus

halálával példálódzgat... Onofer úgy vélekedett, az eset komoly.

Ahala vállat vont: jól van, védekezni fog! Üzleti alapon nem óhajt meghalni, hanem csak akkor és úgy, ahogyan neki kényelmes. Akárhogyan lesz is, annyi bizonyos: nincs az a császár, nincs az a szikofant, akinek élve kezébe adná magát.

A római közvéleményt igen megörvendeztette az érdekes per híre. Száz új gladiátor az arénában sem keltett volna kellemesebb feltűnést.

Mikor elérkezett a határnap, az amfiteátrum törzsvendégei már hajnalban megszállták a Forumon, Caesar szószékének környékét. A boldog izgalom, amellyel a nagy látványosságokat szokták kívánni, még fokozódott, amikor Ahala magas alakja felbukkant a szószék alatt. Személyesen fog védekezni! Ez meglepő, mert mindenki biztosra vette, hogy régen kiszökött már a városból. Akinek annyi a pénze, az előtt megnyílik Róma minden kapuja. Vajjon ma is hű marad hozzá az Ahalák szerencséje? — Nos, itt isteneknek való színjáték készül!

Ezer szem kereste a vádlott arcán a félelem, vagy a lelkipurdalás nyomát, de derűs egykedvűségnél egyebet nem találtak.

Most egy szélesvállú, kis ember emelkedett föl a szószéken. A Milo név végigfutott a sokaságon... A rhetor merész és keserűarcú férfi volt, arcbőre olyan barna, mintha néger félvér volna. Írásokat rakott maga elé, miközben szerényen mosolygott, azután néhányszor összeütötte a két tenyerét és halálos csend közepette szónokolni kezdett. A hangja erős és

éles, mint a réztrombitáié. Gyorsan beszél, de a szavai nem folynak össze, hanem élesreköszörülten pattannak ki a szájából, mint kemény kristályok. Mindjárt nagy tűzzel kezdi, gesztusaiban erő van és méltóság.

— Nagyon érdekes ember! — mondja Ahala mellett egy női hang, talán a Fulviáié.

Milo csak nagy vadra szokott cserkészni, az apróvaddal nem vesződik, azért is népszerű a proletárok közt. Mesterien érti az embervadászat fogásait, csalhatatlanul tudja, mikor kell lángoló felháborodás, mikor hazafias keserűség, metsző gúny, vagy a római pater familias kenetes hangján szólania. Akkor rikatja, akkor kacagtatja meg hallgatóit, amikor szükségesnek látja.

A mai napra hónapok óta készül. Róma leggazdagabb és legbüszkébb férfiának fejét fogja követelni: ez a szikofant pályájának delelő pontja! Ha ez a tigrisvadászat sikerül, akkor ő lesz Róma leghíresebb és leggazdagabb rhetora... Mikor ma elment hazulról, a nap fontosságának tudatában meghatottan megölelte gyermekeit, akiket szeretett és akiknek jövőjét Ahala költségén akarta megaranyozni.

Vádbeszédjét azzal kezdte, hogy az államot kifelé a katonák hősiessége, befelé a polgárok tiszta erkölcsé védelmezi meg. Éppen azért a hazáját szerető, minden igaz rómainak kötelessége, hogy örködjék az ősi erkölcsök tisztasága fölött. A saját otthonában és másoknál is. Ő, Milo, igen szomorú, de szent feladatra vállalkozik, midőn fogyatékos képességét megtoldván az igazság erejével, lerántani készül a leplet a romlott-

ság és istentelenség undok fekélyéről, amely régóta sorvasztja már az állam életerejét...

Midőn már itt tartott szónoklatában, váratlanul megpillantotta Ahalát a hallgatóság sorában. Ez meglepte, sőt kivetette a kerékvágásból, de legkevésbé sem ejtette zavarba. Ujjával rögtön rámutatott ellenfelére és megeresztvén trombitahangját, Horatiusból idézte: *Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto!* (Ez feketelelkű ember, ettől, római, óvakodjál!) Voltak Horatius-rajongók a tömegben, akik megtapsolták az idézetet.

Ahala és Milo tekintete fogva tartotta egymást és mindegyik kiolvasta a másik szeméből a semmitől vissza nem riadó elszántságot. Ahala közömbössége eltűnt, a szeméből tüzes erő szikrázott. Tigrisszem.

Milo, életében először érezte, hogy ezúttal nemcsak az ellenfele, hanem a maga életét is kockára vetette; ha nem sikerül sürgősen elítéltetnie Ahalát, akkor ő maga veszett el. Hirtelen előrántotta leg súlyosabb fegyverét, amelyet pedig későbbre akart tartogatni, és mennydörgő hangon kiáltotta:

— Nézz a szemembe, Publius Ahala, nézz a szemembe, ha van bátorságod és mondd meg, mit látsz? Ugyebár, egy római férfiút, aki az egy igaz Isten oltalma alá adta magát, — magát és igazságos ügyét. A Seregek Ura harcolni fog értettem, Ahala, és ha a bűneiddel együtt vakondok módjára a föld alá ásnád is magadat, az ő bosszúálló haragja ott is rád fog találni! De vajjon kinek védelmében bízol te, boldogtalan Publius Ahala? Talán a te feslett Apollo-bálványodban? Abban az Apollóban, aki saját odúját

sem tudta megvédeni a palotád tövében, midőn Róma istenfélő népe azt szent haragjában feldúlta? Abban az Apollóban, aki undok patkányokat rejteget az oltára alatt? Nos, rajta, nap fia, fohászkodjál bálványodhoz, kérd meg, hogy sújtson le Milora...

Mikor „napfiának“ nevezte Publiust, nyerítő kacagás hangzott fel a tömegben...

— Megölöm! — fogadta meg magában fogcsikorgatva Ahala. És egy másodperc tizedrésze alatt átvilámlott agyán a kész terv: van két skytha rabszolgája, ha azoknak szabadságot ígér, készek leszállni a Tartarusba is, hogy hozzák neki Hecate fejét!

— ...hogy sújtson le Milora — és akkor elválik, — folytatta a rhetor, de egyszerre elakadt a szónoklat hömpölygő folyama.

Milo riadtan körülnézett, megtörülte verejtékes homlokát... Mi ez? Elvesztette a beszéd fonalát, — ez még nem történt meg vele! A tömeg pisszegett és nevetett...

Milo sötét arca eltorzult, valamit hebegett, majd a tíz karmával vadul a levegőbe kapott és hirtelen zuhanással eltűnt a szószék korlátja mögött... Ez is beletartozik a színjátékba? Talán valami új, merész fogás? De nem, Milo csakugyan rosszul lett! A curiai szolgák felugrottak az emelvényre. A néptömeg ingerlően zúgott; féltette a mulatság folytatását...

Egyik szolga most fölágaskodott a szószéken, trombitát csinált két tenyeréből és belerikoltotta a lármás sokaságba:

— Meghalt! Milo meghalt!

Timotheus! — mondta magában Ahala. —
Timotheus ötszáz aranyat keresett.

Sarkon fordult és hosszú léptekkel elment. Az emberek riadtan félrehúzódtak előle, a tömeg utcát nyitott neki. Most már nem nevettek a „napfián“. Róma a maga szemével látta: ezt az embert csakugyan felsőbb hatalom védi! De kicsoda? Jézus-e, vagy Apollo? És mindjárt megeredt a vita: Miért védené Jézus a bálványimádót? És ha nem Ő, — meg tudja védeni Phoebus Apollo a maga híveit, Krisztus ellenére is?

Ahala tudta: megint az a titokzatos erő nyúlt bele sorsába, amelynek pártfogását már annyi alkalommal érezte. Jóformán mindig érezte, valahányszor veszedelemben volt az élete. Tehát nincs még vége? Ő még mindig a nap fia?

Az öntudata homályából gúnyos vigyorgással kibukkant a szkepszis: hol itt az isten keze? Ez Timotheus keselyűkarma, amely ötszáz aranyat akar bezsebelni... Timotheus — a név lehűtötte forró diadal-mámorát. De az élet védekezett és visszaverte a szkepszis támadását. Ki ismeri a felsőbb hatalmak útjait? Véletlen az, hogy a görög egyszersmind orvosa volt a rhetornak is? Véletlen, hogy keveselte a bűndíjat? Véletlen, hogy az opálszínű ital éppen a kellő pillanatban hatott? Nem inkább valami fölényes tervszerűség nyilvánul meg mindabban, ami ma fölemelte Ahalát Róma szemében?

Mikor hazatért, a palotában találta Timotheust, Szokása ellenére szerény és hallgatólag volt, kerülte Ahala tekintetét. A házigazda eltűnt belső szobájában,

majd visszajött és arannyal telt zacskót vetett az orvos elé. Egyikük se szólt, a görög elköszönt.

Ahala minden indulat nélkül, legfőljbbe egy csepp undorral, gondolt vissza Milora. Ki sajnálja a viperát, mikor eltaposott fejjel fekszik az út szélén? De most már tudta, miért akarta őt elemészteni a szikofant. Milo egyszerűsíteni óhajtotta a peres eljárást. Mert a szenátus új határozata alapján meghalt emberek ellen is lehet fölségsértési és vagyonekobzási eljárást indítani. A halott vádlottat kényelmesebben lehet kifosztani, mint az élő.

Harmadnapra a praefectus tudatta Ahalával, hogy mivel az ellene emelt vád nem nyert bizonyítást, visszaadja neki a szabadságát. Mehet, ahová akar. Bizonyára a Palatinus hozzájárulásával rendelkezett így; a Palatinus hozzájárulása nélkül mostanában egyetlen tollacska sem hullott ki a római verebek farkából.

Másnap reggel Publius útrakelt Brundisium felé, ahol az Argo horgonyzott. Utazókocsija a Via Appia elején várta, ő maga, régi szokás szerint, a barátai társaságában gyalog ment ki a Porta Capena elé. Azok, akik barátainak nevezték magukat, most egyszerre nagyon megsokasodtak és igen ragaszkodók lettek. Alkalmasint már értesültek a Palatinuson beállott időváltozásról.

Az utolsó lakoma vendégei szinte teljes számmal eljöttek. Férfiak és nők, fiatalok és öregek, virággal a kezükben búcsúztatták. Vajjon sejtették, hogy Ahala nem fog többet visszajönni Rómába? Fulvia és a nők

sűrűn törölgették a könnyeiket. Hiába, mégis ez volt Rómában a legkülönb férfi!

Ahala emelt homlokkal, apollói mosollyal az ajkán, délceg léptekkel haladt a diadalmenet élén. Mert diadalmenet volt. A ruganyos járás azonban emberfölötti kínlódásába került, a lába rettenetesen fájt, a köszvény megint ádázul rávetette magát. Szóval: a labda a porban feküdt.

És miközben mosolyogva hallgatta kísérői kedveskedő bókjait, haraggal és undorral kérdezte magától: mit akar tőlem ez a selyemruhás csőcselék? Hiszen ezek nem is élő emberek, hanem lárvák, — gomolygó ködalakok, ha valahonnan megered a szél, egy-kettőre eltakarodnak megint mellőlem. Ezeket sem szeretni, sem gyűlölni nem lehet. Ezekkel csak udvariaskodni lehet.

Végre a kocsijában ült.

— Isten hozzád, napfia!

A négy ló nekiiramodott a Via Appianak, „az országútak királynőjének“, amelyet kétfelől nagyszerű síremlékek szegélyeztek, Ahala pedig beburkolta magát útiköpenyegébe és vissza sem nézett többet Rómára.

APOLLO CSODÁJA

Brundisium előtt császári gályák tüntek föl a tengeren és Ahala egy pillanatig gyanakodott, hogy talán az Argot lesik. Künn, a kristálysivatag magányában, talán meg merik tenni *azt*, amit Róma nyilvánossága előtt nem mertek... Hamar kitünt azonban, hogy tévedett; mire az Argo fölszedte a horgonyait, a hadihajók megint eltűntek a láthatárról. Ő most csakugyan Apollo oltalma alatt volt. Az udvar ugyan nem hitt már a Sárkányölőben, de még mindig félt tőle, különösen Milo rhetor esete óta.

Poseidon isten ezúttal jókedvében volt és az Argo, a szegény gályarabok öröme, evezőcsapás nélkül átvitorlázott a joni tengeren. Ez még Odysseus „bíbor“ tengere; az ég, amely olimpusi közömbösséggel mosolyog fölötte, még Homeros isteneinek ege. Ahala nem is csodálkozott volna, ha a játszadozó delfinek hátán nevető nereidák lovagoltak volna.

Harmadnapra két szomszédos hegyfok között haladtak át: Rhium és Antirhium — de Boreas akkor már kifogyott a lélekzetből és az Argo, kieresztvén evezőit, fürge százlábuként befutott a korinthusi öböl síma lapis-lazuli-tükrére.

Balkéz felől Locris harsogó sziklahegyei verik

vissza az ütemes evezőcsapások zaját, jobbfelől Achaja zöld dombjai vonulnak a távoli Isthmus felé, ahol keringő fehér sirályrajok szikráznak a napfényben. A parton egymást követik a sötét ciprusfaligetek és az elefántcsontszínű oszlopos templomok: errefelé olyan sűrű rajokban fészkelnek az istenek, mint a parti fecskék.

A hajó egy hamuszínű hegyóriás felé evezett, amelynek tömegéből mind újabb és újabb sziklacsúcsok emelkedtek ki, míg végül sötét fenségében előttük trónolt a Parnassus.

Késő délután az Argo horgonyt vetett a krizai kikötőben. Ahala gyaloghintóba szállt és megindult kíséretével a meredeken kanyargó hegyi úton. Az éjjel már Delphiben fog aludni.

A Parnassus ma a múzsák fellegvára, de valamikor a Python sárkány tanyája volt és ez meg is látszik vad kőomlásain és sötét szakadékain. Fenn, magasan a hegylejtőn, szédítően meredek sziklafalak között, mély völgykatlan szorong: ott rejtőzik a napisten szent városa. A tájék lélekzetet elállítóan ünnepléses: egy óriás templom. Még a visszhang is úgy szól itt, mintha zsoltosmát mondana a sziklakórus.

A város lépcsősen egymásfölé emelkedő, gigantikus teraszokon épült, a legfelsőbb fokon van a szent kerület, Apollo főtemplomának oszloperdejével.

Mikor az utasok a város kapujához értek, az első ember, akivel találkoztak, keresztény remete volt. A kapu előtt ült egy kövön és szárított gyümölcsöt evett. Ez rossz előjel volt és Publius, hogy erőt

vegyen a kedvetlenségén, kaján tréfával hurkot vetett feléje:

— Dicsértessék a nap isten! — kiáltotta.

(És jaj lesz a vén mihasznának, ha káromolni meri Apollót!)

A szerzetes azonban szelíden mosolygott és mélyen zengő hangon adta vissza a köszöntést:

— A nap- és a holdisten, a csillagok és tengerek, az ég és a föld Istene — mindörökre ámen!

Ahala nem tudta, mulasson-e, vagy bosszankodjék a különös üdvözetlen. Visszafordult a hintójában és a tekintete még egyszer találkozott a remete csodálatosan ragyogó szemével és úgy érezte, hogy ezt a tekintetet magával fogja vinni. Ez a darócban járó koldus különben tele volt szelíd méltósággal, mint a dicsőségben megvénült király.

A naplemente pillanatában érkeztek a város piacára. Fenn, a szent kerületben, harsogó rézkürtök búcsúztatták a tengerbe merülő napfogatot; a főtemplom ormán, az alkonyi fényben, vakítóan föllángoltak az aranypaizsok, a marathoni csata fogadalmi emlékei.

A város azelőtt igen jómódú volt, de amióta elapadt a búcsújárók áradata, elszegényedett. Az Apollo-kultuszt azonban nem igen érintette a fordulat, a főtemplomnak a régi időkből óriás alapítványai maradtak, a kincsházak pincéiben ma is sok volt még az arany és Delphi, mint magányos, pogány bárka a keresztény özönvízben, makacsul és keserűen folytatta ezeréves útját.

A polgárok nagy tisztelettel és látható örömmel

köszöntötték az előkelő vendégeket. Voltak Delphiben optimisták, akik egyre-másra jósolgatták, hogy a galileus divat már a végét járja (erre vallanak a keresztények ádáz testvérharcai és eretneküldözései!) és közel már az idő, mikor megint meg fog növekedni a jóshely becsülete. Ahala nagy szolgacsapattal és harminc poggyászhordó öszvérrel jött és ez a hír vidám izgalomba hozta a várost.

Az első archon maga jött, hogy elszállásolja. Hely volt bőven, a vendégházak a búcsújárók tízezrei számára épültek és mostanában üresen unatkoztak, vagy már düledeztek is. Egy elég jó karban lévő palotát, ahol a régi jó időkben külföldi királyok szoktak lakni, adtak Ahala rendelkezésére.

Az archon is Apolló papja volt, mint maga mondta: a főpap jobbkeze. Nehéztetű, nagy ember, furfangosan együgyű csecsemőarccal. A lába rossz lehetett, mert botra támaszkodott és kacsázva járt, olthatatlan kíváncsisága és beszélőkedve azonban reggeltől estig talpon tartotta és végigzavarta a város utcáin.

Azt mondta: a főpap kilencven éves aggastyán és nem szokta már elhagyni a szent kerületet. Mellesleg kicsit panaszkodott is a rossz időkre és a keresztények komisszágára, de ő is bízott benne, hogy Delphi túl van már a vástagján és majd másképp lesz nem-sokára...

Figyelmeztette a vendéget, hogy holnap napfőlkeltekor ünnepi istentisztelet lesz a főtemplomban; érdemes meghallgatni, mert a teljes kórus fog énekelni. (Sajnos, Hellas legjobb énekkarát mostanában csak

a helybeli vénasszonyok élvezték és ez olyan áldatlan pazarlás volt, mint mikor a vincellér maga kénytelen meginni egész termését.) Ahala ráér majd fölkelni, ha reggel hallja az utcai riadót, mert hajnalban az alsó várost is végigtrombitálják.

Az archon elkészönt, de künn még megállt a nyitott konyhaajtóban és szóba ereszkedett a római szakáccsal, hogy megtudjon egyet-mást az érdekes vendégről.

Hajnalban, mikor megszólaltak a harsonák, Ahala egész háznépével fölvonult a szent kerületbe. A szolgák a dísz kedvéért selyemtunikát vettek magukra, az udvarmester pedig ezüstláncot akasztott mind-egyik nyakába. És valamennyien babérágat vittek a kezükben.

Az utcát kétfelől kőtalpon álló szobrok, három-lábak és amphorák szegélyezték, ősrégi áldozati ajándékok, amelyek már nem értek el a szent kerület agorájában.

A búcsújáróknak először a Castalia-forráshoz kellett menniök, hogy megtisztuljanak, azaz, hogy a szent vízzel megnedvesítsék ujjuk hegyét és homlokukat.

Az archon, papjai élén, a templom lépcsőjén fogadta Ahalát. Tegnap csak udvarias volt, de ma az óriás csecsemő alattvalói hódolattal kacszózott eléje. Az este ugyanis egyik tudós pap, aki a templom irat-tárát szokta bújni, kisütötte, hogy Publius Ahala ereiben alighanem Apolló ambróziás vére folyik. A főpap kívánságára elhatározták, hogy megadják neki a napfiát megillető tisztességet, nevezetesen bibor-

színű széket állítanak számára a főpap templomi trónusa mellé. Mert, ki vegye komolyan a szent hagyományokat, ha nem a papság?

Midőn most ünnepi menetben beléptek a nyitott bronzkapun, a templomból ezüsthangú gyermekének zengett édesen és hidegen, majd sötéten és forrón belezúgott a férfikar himnusza. A homályos oszlopcsarnok végén állott az isten kolosszális márványszobra; a tetőnyíláson keresztül széles fényzuhanyt ömlesztett rá a hajnal; az örök tűz oltáráról pedig ezüst tömjénfüst kavargott.

A szobor ősrégi kőkép, ajkain gyámoltalan archaikus mosoly ül, a testtartása merev, de soha még semmiféle műalkotás nem mondott el annyit az istenség titkából, mint ez. Ahala fölemelte a két karját . . . Még a papokat is, az áhitat hivatalnokait, megigézte a gondolat: a halandó unoka imádkozik a halhatatlan őshöz! De ez elég különös imádság volt.

— Te titokzatos, akit mindig kerestem és sohasem találtam meg, te, akit Apollónak neveznek, ha te is úgy gondolkozol és úgy érzesz, mint én, akkor sem ajándékokkal, sem magasztalásokkal nem lehet téged megvesztegetni. Nem tudom, csakugyan van-e valami közöd az én életemhez? Ha van, én akkor sem tartozom neked hálával, mert bizony mondom: kegyetlen isteni tréfa, hogy énbelém, gyorsan elégő viaszgyertyába, beleadtad az örök tűz vágyát. Lásd, te titokzatos szándékú, amíg forró lánggal égtem, addig nem volt okom, hogy magamra eszméljek, — de most már homályosodik a fényem és én úgy gondolom: elég volt! A zavaros üledéket, ami hátra van még az élet

poharában, nem iszom meg, hanem áldozati ajándéku
oltárodra öntöm. Ha ősom vagy és homlokoddal a csil-
lagokat horzsolod, akkor nem kívánod tőlem, hogy
féregnek hazudjam magamat előtted. Ha isten vagy és
tudsz kéréseket teljesíteni, akkor adj meg egyet: éle-
temben és halálomban legyen velem a férfi bátorsága
és a bölcs egykedvűsége.

A köisten gomolygó füstfelhőjében lelketlenül
mosolygott, halántékába benyúló zománcos madársze-
mével pedig gyámoltalanul nézte a napfiát...

Leültették Ahalát a piros székre, a papok pedig
jttek és mentek, áldást osztottak, letérdepeltek és
megint fölkeltek, éneklő hangon kérdéseket tettek föl,
amelyekre mások válaszoltak és mindezt biztosan,
símán, kissé unottan csinálták, ezer év óta lecsiszolt
gesztusokkal és hangokkal. Midőn pedig kívül dübő-
rögni kezdtek az üstdobok, jelentve, hogy levágták az
áldozati kosokat, a papok párosával kivonultak a
templomtéren álló nagy oltár elé, és énekelve állták
körüli a lobogó tüzet.

— Mire várok még? — kérdezte Publius, mikor
magára maradt a szállásán.

Ha tovább halasztja a *befejezést*, akkor ki fog
folyni, el fog száradni és óriás ürességgé lesz körülötte
az élet. Azt már tudja: a tüzes csodát, amelyben titok-
ban talán mégis reménykedett, hiába keresné Delphi-
ben. Ezek a papok csak emberek; ez az isten csak
faragott kő. Tehát inkább ma, mint holnap!

De megint betoppant az archon. Hogy a nemes
vendég nem óhajtja-e megszólaltatni Apollo jóshelyét?
És mindjárt elmagyarázta, hogy azelőtt három

Pythiájuk 'volt, azok felváltva ültek a szent három-lábon, de a megcsappant idegenforgalom mellett most egy is sok... Ez az egy azonban jeles női személy, előkelő zakynthusi családból való és ami a fő: rögtön szent önkívületbe esik, mihelyt leül az arany székre. Azelőtt könnyebb volt a Pythiának is, mert kábító gőz szállott föl a szent sziklahasadékból, de a nagy föld-rengés óta elmaradt a gőz, most már csak belső suga-lat szerint kell jósolni.

Az öreg továbbá elpanaszolta, hogy az újabb nem-zedék teljesen félreérti a jóshely igazi hivatását; néme-lyek rejtvényeket és a szofisták fogas kérdéseit akar-ják megfejteni, vagy Homeros sírját tudakolják, — pedig Delphi főerőssége, hogy tanácsokkal tudja intézni egyes emberek és egész nemzetek sorsát. Spárta, úgyebár, azért volt oly sokáig Hellas első városa, mert minden dolgában kikérte a Pythia véle-ményét.

Ahala ekkor gondolkodás nélkül papírra vetett egy kérdést. „Halálom előtt fogom-e látni azt, akit el-vesztettem Rómában?”

Az archon keblébe rejtette a papírt és azt mondta, holnap délután fog válaszolni az isten. Elment, az utcasarkon azonban nem bírt már a kíváncsiságával, elővette a kérdést és elolvasta.

A szentek szentélye, ahol Pythiát megszállotta a lélek, komor sziklabarlang volt. A Hades előcsarnoka lehet ilyen. A főtemplomból zárt folyosó vezetett oda.

Mikor Ahala másnap fölment, már vége volt a titokzatos szertartásnak és a pap egy amphorában átadta neki a pergamenre jegyzett jóslatot.

„Közelebb van hozzád, mint hiszed.“

A Pythia válasza. Nem éppen világos, nem is elmés, csak óvatos, mondta Ahala.

A szent barlang küszöbén adták át neki a választ, és midőn a zárt folyosón keresztül visszament a főtemplomba, ott éppen idegen búcsúsok járultak az istenkép elé.

Fényes és büszke csapat volt, messzi országból jöhetett, a dióbarna nők rikítóan csíkozott ruhákat és széles aranyabroncsokat viseltek, a néger fegyveresek pedig, valószínűs fekete herkulesek, strucc tollkoronát hordtak a fejükön és oroszlánbőrt a vállukon.

Dido királynő udvara, — mosolyogta Ahala magában.

De ez az egész vad színpompa csak arravaló volt, hogy annál jobban érvényesüljön annak a női alaknak hófehérsége, aki most az esti fényözönben, amelyet a tetőnyílás árasztott, az istenkép elé lépett.

Fehér görög peploszt viselt, amely lágy redőkben tapadt karcsú tagjaihoz.

— Párducjárása van! — mondta Ahala.

Két szolga ekkor nehéz, arany háromlábút emelt az oltár elé, a nő rátette baltenyerét, a meztelen jobbkarját, tökéletes szépségű vonalban az istenhez emelte és félhangon mondta:

— Loxias-Apollo, te, aki dallal és napfénnel világítod meg az emberi életet, fogadd kegyesen ajándékomat!

A nő Lucia volt.

Lucia jól látta Ahalát, de nem hívta magához, nem is bátorította egyetlen mosollyal sem, hanem

térdre ereszkedett az istenkép előtt, két karját az arany triposzra, homlokát pedig a karjára támasztotta és láthatóan egészen magábamerült. Ennyi ájtatosság meglepő volt, ez éppen nem vallott Luciára, ő inkább ellenzéki szellemből, mint meggyőződésből ragaszkodott a régi istenekhez.

Ahala egy ideig gyönyörködött a térdeplő nő képeben, de azután nesztelen léptekkel kiosont az oszlopos előcsarnokba, hogy ott fogja majd megvárni.

Odakünn szinte ijesztő fényözön fogadta. Naplemente előtt az egész delphii hegykatlan megtelik fénnel — ez a napisten diadalmas órája! — mint a thébai Paen énekli: a föld ilyenkor a nap izzó karjai között vonaglik!

Az öreg archon odabicegett Ahalához. Nagyon kíváncsi volt az egyiptomi zarándokokra, szeretett volna egyet-mást hallani családi és vagyoni viszonyairól, mivel azonban a napfia szófukarnak mutatta magát, ő maga kezdett beszélni, elfecsegvén azt is, ami tulajdonképpen még hivatalos titok volt.

Korinthusból ugyanis értesítést küldött a helytartó, hogy a római szenátus egyszersmindenkorra eltiltja a delphii Pythiát a jövőmondástól. Római szenátus: értsd a császár. Ez régen esedékes volt már, csoda, hogy ilyen sokáig vártak vele. Így tehát a válassz, amit Ahala kapott az istentől, volt a legutolsó a delphii jóslatok évezredes sorában.

Publius Ahala alapján véve helyeselte a tilalmat. Delphi csak nyerni fog, ha a papság üzleti szelleme nem áll az isten és a hívők közé. Hiszen még a szegény nép is furcsa és lealázó adomákat tudott a

Pythiáról. Az archon azonban az őszi levélhullás méla hangulatában volt.

— Hiszen nem mondom, történtek helytelen dolgok is... Sok esztendővel ezelőtt volt egy Pythia, aki pénzért árulta az igazságot... Mondják, szép vagyont harácsolt össze, végre megszökött Uticába, ahol férjhez ment egy rabszolgakereskedőhöz... Nem volt áldás a pénzen, valami járvány ütött a rabszolgákba és az egész tőke odaveszett... Mindenki azt mondta: úgy kell neki! Történtek helytelen dolgok, igaz, de azért mégis —! A régi időkben a görög városok politikáját Delphi intézte. Egy gyarmatot nem alapítottak a Pythia jóváhagyása nélkül... És Spártának sohasem lett volna olyan rettegett híre, ha nem követi híven Delphi jótanácsait... Hiszen igaz, ebbe is belekötöttek az emberek, azt mondták: az isten túlságosan pártolja a dór városokat a jónokkal szemben, de nem szabad elfelejtenünk, hogy a dórok közt mindig lelkesebb hívei is voltak Apollónak.

Ebben a pillanatban Lucia kivonult kíséretével a templomból. Publiust kereste a szemével és midőn megtalálta, rámosolygott és feléje ment. Az arca egyébként nem állott mosolyra, egykedvű volt, mint egy nemes állaté, — a római esztéták ezt kifogásolták is, mint szépséghibát, — de ha szemben találta magát Ahalával, akkor mindig verőfényes derűben oldódott fel a komolysága.

Könnyed mozdulatokkal szállt le a meredek lépcsőfokokon, — gyönggyel kivarrt aranycipője volt! — s mint egy bájos vízió lépett Ahala elé. Minden tökéletes volt rajta: a görög kontyba kötött kékes-

fekete, hullámos haja, arcának és vállának a nilusi naptól zománcos bőre, vonásainak idegenszerű, kegyetlen és mégis meghatóan bájos kifejezése, egy évezredes ősfaj öröksége.

Ajka a festék alatt is elhalványodott az izgalomtól, de azért most is mosolygott, miközben fölnézett a nála másfél fejjel magasabb Ahalára. A két kezével fogva tartotta jobbját és maga sem vette észre, hogy belenyomta éles körmeit a férfi kezébe.

— Ez a napisten dicsőséges órája! — mondta a felindulástól remegő hangon. — Ez csoda, Apollo csodája! Most már megérték mindent, ami történt: az isten úgy akarta, hogy az ő szent helyén találkozzunk!

Lehúnyta a szemét, jóideig így maradt, a szíve láthatóan dobogott fehér peplosza alatt, azután Publiusra tekintett. Szinte beleégette forró tekintetét.

— Sokat gondoltam rád, Ahala. Másra nem is tudtam gondolni... Mindig csak rád!

Szenvedélyes mozdulatot tett. Ahala kissé megijedt, hogy a templomtér közepén a mellére fogja hajtani fejét.

— Mikor érkezted? — kérdezte kijózanítóan nyugodt hangon.

Lucia végigsimított a homlokán.

— Hogy én —? Igen... Ma jöttem, persze, ma délben kötöttünk ki Krizában. Ott hallottam, hogy te fenn vagy Delphiben. Láttam az Argot és áthivattam a hajó-praefectusodat, ő azután mindent elmondott...

Még mindig fogva tartotta Ahala kezét.

— Nem bánod, ha meglátnak a kíváncsiak? — kérdezte Publius mosolyogva.

Tíz lépésnyire tőlük sorakozott Dido királyné udvarnépe, némán és ünnepélyesen: a tollkoronás feketék, a kék- és pirosruhás egyiptomi leányok, azonkívül a delphii naplopók csapata.

— Nem bánom, sőt azt sem bánám, ha a szent császár ott ülne a templom előtt és ránk meresztené bögölyszemét! Én most semmit sem bánok! — mondta szenvedélyes türelmetlenséggel a hangjában. De azután váratlanul erőt vett az idegességén, sőt megint mosolyogni is tudott: — Elfelejtettem azonban, hogy te ki vagy. A római patricius először római, csak azután ember.

Ahala nevetett.

— Egyszer azt mondtad nekem, hogy nem tartasz rómainak?

— Akkor talán görögöbben beszéltél velem...

Eleresztette Ahala kezét és rendbelibbentette a peplosza redőit. Azután kedvesen mondta:

— Bocsáss meg, de nagyon sokat gondoltam rád és részletesen elképzeltem első találkozásunkat... Persze, arra nem számítottam, hogy a templomtér közepén foglak viszontlátni. Most arra kérlek, ma este látogass meg a szállásomon. Úgyis tartozom neked egy estebéddel. Remélem, nem lesz annyi akadálya, mint akkor a Memphis-palotában? Én is az alsó városban lakom, mindjárt a kirrhai kapu mellett, a harmadik, vagy negyedik ház a te szállásodtól. Könnyen megtalálod, vaskéz nyúlik ki a falból, a kéz kardot fog.

Ahala római fölénye, amelyből minden hellaszi volta mellett sem tudott engedni a nyilvánosság előtt, láthatóan leverte Luciát. Talán olyasmit képzelt, hogy „Loxias“ lobogó tűzcsóvaként fog a karjaiba rohanni. A cseppnyi szomorúsága azonban széppé tette.

— Ne menj még, — mondta Ahala, — jó egy óránk van még naplementéig.

A pillantása úgy szaladt végig Lucia karcsú alakján, mint a hulló csillag. Ettől fölragyogott az aszszony szeme is.

— Veled maradjak? Jól van, maradok! Menjünk a Stoába, ott le is ülhetünk.

A korhadt márványváros úgy feküdt a lábuk alatt, mint egy vízözönelőtti állat sárga csontváza. A delphij katlan maga olyan, mint a Parnassus szikláiba vájt gigantikus színpad, — a nézők: az égen vonuló felhők, a csillagképek és a korinthusi tengeröböl, amely mélyen lenn és messzire künn, a kék ezüst távlatban csillogtatja ércfényű tükrét.

A sziklakatlant most már aranyvörös fény árasztotta el, mintha minden kődarabot és fűszálat vérbe mártottak volna, ugyanakkor a templomormokon vakítóan lángolni kezdtek az aranypajzsok, a zömök dór oszlopok bágyadt sárga fényben világítottak, odakönn pedig a Phaedriada-szirtek tűzkristályokként lobogtak, nem hiába nevezték őket „fényeseknek“.

Ebben az órában mindig ünnepi csend borul a völgyre, mintha megdermedt volna minden élet, csak a Phaedriadák fölött keringenek nyugtalan fekete pontok: Zeus szent sasmadarai, amelyeknek ott fenn van az etetőhelyük.

Lucia és Ahala ott ültek az oszlopok alatt, párhuzamos tekintettel néztek a tündöklő messziségbe és beleszédültek a fényóceánba.

— Mit akarsz tudni? — kérdezte az asszony.
— Mindent elmondok. Én két futárt küldtem ám utánad Alexandriából, hogy hírt hozzanak rólad, de egyikük sem jött vissza, nyomuk veszett.

Ahala bólintott.

— A császárnak jó kémei vannak!

— Egy ideig abban reménykedtem, hogy utánam jössz Egyiptomba, később azonban megtudtam, hogy ez lehetetlen, a pestis miatt elzárták az afrikai kikötőket. Azt hiszem, ez az egészségügyi intézkedés nekünk kettőnknek szólt... De én hiábavalóságokat beszélek, — mondd, hol is kezdjem?

— Kezdd az elején!

— Az elején? Hol szakadt meg köztünk a fonál?

— Ott, mikor lakomára vártál a Memphis-palotában.

— Oh igen! Az szörnyű eset volt! Éppen elkészültem az öltözködéssel, mikor császári katonák törtek a házamba és egy goromba tiszt rámparancsolt, menjek vele... Írott parancsot is hozott...

— De te széttépted és az arcába dobtad.

— Elmondták neked? Nos, nagyon el voltam keseredve, meg akartam öletni a gazokat, de nem lehetett, nagyon sokan voltak...

A szeme most is szikrázott a haragtól. Ahala félbeszakította.

— Láttam az ellenszegülésed nyomát. A lakás olyan volt, mint a csatatér...

— Legjobban az háborított föl, hogy a tiszt nem is császári parancsra, hanem az én Serapion nagybátyám nevében garázdálkodott. Serapiont, mint családfőt ugratták ki ellenem! Tudnod kell, hogy ez egy vén léhűtő, aki évek óta az én kegyelemkenyeremen él... Ő és erényőrr! Egy ezüst talentumért eladná a családja összes hölgyeit. De a császár mindig másnak a háta mögé bújik, akkor is, mikor egy asszony ellen visel háborút... Rettenetesen haragudtam, de végül csak beleültem a gyaloghintójukba... És tudod, miért engedtem mégis? Eszembe jutott, hogy te minden pillanatban beléphetsz az ajtón és ha meglátod, mi történik velem, akkor bizonyosan a védelmemre kelsz... Abból pedig szörnyű baj lett volna! Biztos vagyok benne, a szent császár számított ilyesmire, azért küldött ötven dárdát a házamba... Igen, ez tetszett volna neki: a légionáriusok levágnak egy ismeretlen renitens embert, akiről csak később tudódik ki, hogy Publius Ahala volt; a császár kimondhatatlanul sajnálja a tragikus félreértést, szigorú vizsgálatot indít és mindenért a féleszű Serapion viseli a felelősséget. Ez tetszett volna neki! Én tehát inkább beültem a lecticába és azt mondtam: Ezért megfizetsz, szent császár! Megfizetsz azzal, ami neked a legdrágább!

— És mi a császárnak a legdrágább? — kérdezte Ahala.

— A hiúsága! Azt fogom keresztrefeszíteni a római forum közepén!

— Meg tudod tenni? — kérdezte Ahala, akít mulattatott Lucia elszántsága.

— Már meg is tettem! Megtettem abban a pillanatban, mikor én, a keresztény császár húga, tripost áldoztam Phöbus Apollonak! Meglásd, ebből az egész birodalomra szóló botrány lesz. Ha meghallja a császár, mérgében ágynak esik. De ne szakíts minduntalan félbe, kérlek, különben hajnalig sem érek a végére. Azt tudod, ugyebár, hogy a Paternoster-nővérekhez hurcoltak? Hiszen küldtem onnan üzenetet. Azok a szörnyű vénasszonyok kenyéren és vízen tartottak és azt követelték, hogy egész nap imádkozzam... Hiszen imádkoztam nekik, de nem az ő sőtét galileus istenükhöz, hanem Phöbus Apollohoz, a világosság és napfény urához, Leto aranyfürtös, lantpengető fiához, a messzinyílazó, titokzatos, jövőbelátó, városvédő istenhez, Publius Cornelius Ahala őséhez, — hibátlanul elszámláltam nekik mind az ötvenöt nevét, még a farkasölő Nomioszt sem felejtettem ki. Annyira felbőszültek a szent asszonyok, hogy megakartak ostoroztatni... Egy Metella nevű imádságos sárkány emelt rám ostort... De az isten meghallgatta fohászatot és pestist küldött a Claudius-palotára. Mert én egészen biztos vagyok benne, hogy Apollo ezt értem tette, — kettőnkért tette, — mert úgy gondolom, engem csak a te kedvéért vett a pártfogása alá... A förtelmes Metella hirtelen beteg lett és ettől úgy megrémültek a szent asszonyok, hogy ész nélkül szétfutottak a városban. Nem bíztak a galileus isten oltalmában.

— Ismertem valakit, aki bízott benne, — mondta

komoly, mély hangon Ahala és megint maga előtt látta azt a mosolygószemű öreget, aki vidáman kocogott a Claudius-palota pestisbetegéhez...

Lucia azonban tovább mesélt:

— Én is elszaladtam, nagyon féltem, pedig ha lett volna eszem, már akkor tudnom kellett volna, hogy én egy hatalmas isten oltalma alatt állok. Egyenesen a nagynénémhez menekültem, a császárnéhez a Palatinusra, de ott — képzeld! — nem bocsátottak be a kapun. Mert mindenki irtózott a dögvéztől, de senki annyira, mint a nagy császár. Nem mehettem a palotába, hanem a többi asszonnyal együtt Ostiába vittek, ott hajókra raktak és mindenkit elküldtek messzi földre, kit Konstantinápolyba, kit Egyiptomba. Ófelsége később azt híresztelte, hogy gyöngéd előrelátással távolított el minket a járványfészekből, pedig igazában azért küldött túl a tengeren, mert féltette tőlünk a szent egészségét. Engem Alexandriába vittek, szörnyű utazás volt, képzeld, a hajón is kitört a pestis, mindennap dobtak halottakat a tengerbe... Akkor fogadalmat tettem: ha nem örülök meg az úton és szerencsésen hazavisz az isten, arany háromlábút áldozok a delphii templomnak.

— És megengedték, hogy idejőjj? — kérdezte Ahala.

Lucia nevetett.

— Nem engedték, nem is sejtik, hogy itt vagyok, képzeld: azt hiszik, Jeruzsálemben vagyok! Kifogtam rajtuk! Azt mondtam: a pestis miatt fogadalmat tettem, hogy a szentföldre zárandokolok. A csáladom nem mert visszatartani, attól féltek, visszajön

a dögvész. De ők különben is megszokták már, hogy én azt teszem, amit akarok. És hallgass ide: még az alexandriai püspök is az én pártomon volt, sőt ajánlóleveleket is adott jeruzsálemi papokhoz!

Lucia szeme szikrázott a gonosz jókedvtől, miközben folytatta:

— Magam válogattam össze útikísérőimet és persze, olyan embereket hoztam magammal, akikben megbízhatom. A hajópraefectus akkor hal meg érttem, amikor akarom...

— Azért mégis meg fogják tudni a Palatinuson, — szólt Ahala.

— Csak hadd tudják meg! Hiszen ez az én boszszúm!

— Nem félsz a császártól?

— Mit tehet velem? Megfojtatni nem fog, ahhoz nem elég császár. A régi imperátorok megtették volna, de ez a zsoldos-császár mindig a saját hasznát mérlegeli. Abból pedig, ha megölet, nincs sok haszna. Meglátod, megint kolostorba fog záratni. Ám zárasson! A napisten belelát a kolostorbörtönök homályába is, a messzinyílázó el tudja találni a császári trónust is, ő megint ki fog szabadítani. Eddig is bíztam a te istenedben, Ahala, de most, hogy csodát tett a kedvünkért, most lehúnyt szemmel le merném magamat dobni a sziklafal tetejéről, mert tudom, Apollo a karjaival fogna fel és szelíden a te öledbe tenne.

A szeme megint úgy ragyogott, hogy Ahala valami szenvedélyes kitöréstől félt, azért egy kijózanító kérdéssel szakította félbe.

— Meddig gondolod, hogy Delphiben maradhatsz?

Lucia könnyedén vállat vont.

— Úgy számítok, két hónapig senki sem fog velem törődni. Ha gyanut fognak, akkor majd végigkutatják a föníciai és szíriai kikötőket. Ez is eltart jó ideig. Közben némelyek sajnálni fognak engem, mert azt hiszik, hajótörést szenvedtem és belefulladtam a tengerbe, a többség azonban örülni fog és a császár szent szíve is nagyon meg fog könnyebbülni.

— Egyszer azonban mégis ki fog tudódni, hogy Delphiben vagy!

— Nos, akkor majd egy császári hadigályát küldenek értem.

— És addig itt szándékozol maradni? — kérdezte Ahala.

— Addig ott szándékozom maradni, ahol te vagy. És addig nem is szándékozom gondolkozni, hanem mindent istenre és tereád bízok!

A nap időközben már letűnt, a sziklakatlan lila árnyékba borult, Korinthus irányában vérvörösen izzott az égbolt és a Phaedriadák fölött nagy csillagok nyitották ki arany szemüket.

A NAPISTEN NYÁJA

Egész nap perzselő hőség volt, de alkonyatkor aranybarna záporfelhők vitorláztak a város fölött, a Parnassus átsült szikláit horzsolva. Olyan mohón gyülekeztek, mint az itatóra loholó sárkánycorda. A bíborpárás aetherben pedig meg-megdördült Zeusz haragos szava, amint türelmetlenül rendreutasította a zivatar sorakozó démonjait.

Ki mondja, hogy meghaltak a régi istenek? Nem haltak meg, csak aludtak. A galileusok fekete ködfüggönyt vontak istenek és emberek közé, de már foszladozik a köd, az Olympus örök ifjúsága besugározza megint Hellást.

Holdas éjszakán vajjon mi mosolyog künn a tükörsíma tengeren, ha nem Galatea bája? Miféle andalító hanghullámokat sodor magával az esti szél, ha nem Arion énekét? És nem Aphrodite forró lehellete az, ami bíborosra festi az alkonyt és a nők homlokát? Az istenek nem haltak meg; a szépség, költészet és szerelem örökéletű.

Este Ahala elment a Gladius-házba, ahol Lucia lakott. Villám és mennydörgés kísérte és útközben nyakába szakadt a zápor. Az asszony az udvar osz-

lopai alatt várta. A villamosságból, amely betöltötte a levegőt, a nő szemében is szikrázott valami.

— Zeus mennydörög — jó jell — így köszöntötte Ahalát.

A vendég azonban megázott és száraz ruhát kellett hozatnia a szállásáról. Lucia maga küldte a rab-szolgákat és midőn visszajöttek, bíborszínű, arannyal hímzett tógát hoztak.

— Megzavarodott a ruhaőrző? — kérdezte Ahala bosszúsan.

De amint belépett az ebédlőbe, észrevette, hogy időközben az asszony is átöltözött: rajta is arannyal kivarrt piros köntös van. Úgy ültek a viaszgyertyák fényében, mint egy ázsiai uralkodópár: rokontalanul, egymásra utaltan. Künn pedig mennydörgött az éjszaka.

Ők tulajdonképpen csak egyszer találkoztak Rómában, úgy látszik azonban, a gondolataik azóta sokat voltak együtt, mert mindent tudtak egymásról és száz dologra emlékeztek, amit senkitől sem hallottak.

Két fuvolás leány zenélt az asztalnál, de hamar végeztek a lakomával, a leányokat elküldték és maguk átmentek Lucia egyiptomi szobájába. Ezt a termet szőnyegek, állatbőrök és libiai illatszerek avaták egyiptomivá, azonkívül egy kis arany Serapiszobor a sarokban.

Már virradt, mikor elállott az eső és Publius hazaérkezett a szállására. Egy csepp humoros únottság volt a szívében. Hát ez is csak olyan kaland volt, mint a többi! De mit gondolnak egyáltalában ezek az asszo-

nyok? Nem tudják, hogy csak egy pogány istennő, aki biztos a hatalmában, ajándékozhatja oda magát így, első szóra, az erdei virág kínálkozó természetességével?

Reggelire váratlanul eljött hozzá Lucia. Csak fél-órára jön, mondta, addig a virágos udvar kis víz-medencéje mellett szeretne ülni. De azután egész nap ottmaradt. És csodálatosképpen úgy viselkedett, mint egy falusi ártatlanság az esküvője után. Ahala mindenre elkészült, csak éppen ilyesmire nem.

— Elhiszed, hogy szeretlek? Mit tegyek, hogy ne kételkedjél? Nincs nő, aki úgy tudna téged szeretni, mint én.

És a többi.

Szerelem! Mindig ezzel a szóval viaskodott. Százszor kimondta, mindig újnak érezte, nem tudott vele betelni. Méregette a mélységét, tépelődve körüljárta, beleszédült, beledobta magát a feneketlen örvénybe.

De egyszer-kétszer mégis az a benyomása lett Ahalának, mintha még rejtegetne valamit. Valamit, amitől fél és amitől szabadulni szeretne. Mint mikor a tó vize meg akar tisztulni és fölveti a régi holttestet. Vannak sötét emlékei ennek a tizennyolcéves életnek?

Később a könyvesszobájában Ahala megcsókolta Lucia száját és az asszony ekkor édes és zavaros hangokat adott, mint a hárfa, ha véletlenül megérintik.

— Apollónak sok fia volt, de te vagy neki a legkedvesebb, Ahala. Te nem vagy ember, magad is isten vagy. Érzem rajtad az ambrózia-illatot! Ne neved, Ahala, én tudom: te sohasem fogsz meghalni, téged

egy nap élve elragad az isten. A halandók egykor majd oltárokat fognak neked szentelni.

Mikor az ambróziaszagot emlegette, hűvös orrát szaglászva végighúzta Ahala nyakán...

Mi lett ebből az asszonyból? Tegnap még merész és fanyar volt, de ma maga a boldog alázatosság, a könnyeivel küszködő áhítat. Ha Ahala engedi, akkor reggeltől estig a lába előtt hever, mint a megszelídült párduc.

Egész Delphi tudta persze, mi van kettőjük közt és egész Delphi helyeselte. Ezek az emberek évszázadok óta a vendéglátásból éltek és megtanulták: a vendégtől nem szabad sajnálni semmi jót.

Luciának azután egy nap az az ötlete támadt, hogy meg kell nézniök Korinthust is. Nem is a várost kívánta látni, inkább magát megmutatni a városnak; magát Ahala oldalán. A szerelme nyilvánosság elé kíváncszott, kérkedni akart, csodálatra és irigységre vágyott.

Ahala leüzent Krizába a hajópraefectusának és mikor korán reggel a gyaloghintókkal levítették magukat a kikötőbe, az Argo már felvont vitorlák alatt várta a gazdáját. A fődélzetén bíborszövetből sátrat építettek, annak meleg visszfényében olyan volt Lucia, mint az esthajnal istennője.

Lanlost is vittek magukkal, az öreg Damont, aki mélabús büszkeséggel „az utolsó rhapsodnak“ nevezte magát. Könyv nélkül tudta Homeroszt és kithara kísérete mellett csillogtatta a fényesre csiszolt, véget nem érő görög versfüzéreket.

Nem volt még emberi szív, amely olyan remegő

áhitattal nyílt volna meg a régi istenek előtt, mint Luciáé. A víz és a föld megnépesült körülötte Homeros démonjaival. Nemcsak álmodott róluk, de valósággal látta őket.

Hirtelen a part felé bökött a kezével:

— Nézd, Ahala, nézd, kentaurok vágtatnak velünk versenyt!

— Két megriadt ló!

— Hogy volnának lovak? Nem látod: az egyiknek lobogó ősz szakállá van, buzogányt tart a vállán; a másik csupaszarcú ifjú, ő hárfát visz a hóna alatt... Óh, már eltűntek a bozótban!

A Helikon-hegy tövében kőszirt ágaskodott a tengerbe. A szikla tetejéről lompos alak bámult az Argo után.

— Egy faun! Nézd, egy vén faun! — mondta Lucia.

— Inkább csavargónak nézném...

-- De hiszen kecskelába van!

Még világos volt, mikor a lechäoni kikötő elé értek, de a fehér holdsarló már ott lebegett a fényes, vízszinű esti égen. Az ég alját borító lilaszínű, komor párában meglátták Akrokorinthus fellegvárának árnyképét. Az ősi időkben, mielőtt még emberek éltek volna a hegyen, Bellerophon ott fogta el a szárnyas lovat. Lucia gondolkodóba esett... Azt kérdezte, miféle nép lakik Korinthusban?

— Rómaiak, — mondta Ahala. — Alig van más, csak római telepés.

— Miért megyünk mi rómaiak közé? Irtódom tőlük! Még a római koldus is olyan fölényes józan-

sággal vigyorog az ember szemébe... Római mosoly: egy dézsza hidegvíz a nyakamba. Azelőtt te is római módon mosolyogtál! De miért is kívánczunk mi emberek közé, mikor istenek társaságában lehetünk?

Ahala nevetett, ezúttal nem római módon, az Argo pedig átrakta vitorláit, lassan megfordult a holdfényben és megint irányt vett a távoli Parnassus felé, keserves csalódást szerezve a parton gyülekező kíváncsiaknak.

Enyhe keleti szél szárnyán hosszú, lágy szökésekkel siklottak a víz tükrén. Az ég tele volt csillagokkal, a tenger is millió csillagot ringatott és Lucianak az az isteni érzése támadt, mintha Demeter sárkányfogata röpténé az égi tejúton végig.

— Nézd, — mondta Ahalának, — fehér leányok játszanak ott lenn!

— Fehér tajték.

— Integetnek, ránk nevetnek!

Mindenütt, amerre jártak, fölébredtek a régen alvó, elfelejtett istenek, és rajzani kezdtek az enyhe nyári éjszakában.

Delphiben mosolygó arcok fogadták őket. A városi archon, az óriási csecsemő, nagy súlyt vetett rá, hogy előkelő vendégei ne únják magukat, azért elkacsázott Ahalához és fölhevítte figyelmét Daphne ünnepére, amelyet holnap fognak megtartani Apollo szent ligetében. Igen érdekes látványosság, azt mondta.

A szent liget a böotiai úton van. Ahala, mivel nem ismerte a járást, magával vitte azt a két fuvalás leányt, akik estenden játszani szoktak nekik.

Hamar elérték az ősrégi babérfaerdőt. Hatalmas fatörzsek közt lépkedtek, mint egy templom oszlopai közt. A lombkupola olyan sűrű volt, hogy derengő félhomályban jártak, csak itt-ott döfött feléjük egy-egy napsugár a gyémánthegyű dárdájával. A tüdejük megtelt kábítóan fűszeres illattal; a fejük fölött állandóan millió bogár karéneke zsongott.

A leányok sűrű bozóthoz vezették őket, ott át kellett bújniok egy zöld alagúton, azután tágas erdei tisztáson találták magukat. A tisztás közepén magányos fa állott, a babérfák fejedelme, amely izmosan és karcsúan emelte fényeslevelű, gazdag koronáját a napfénybe. A fa törzsét és ágait szerelmes leányok teletűzdelték apró áldozati ajándékokkal: cserépmécsesekkel, viaszszívekkel, kis emberalakokkal.

— Daphne fája! — mondta fojtott hangon, mintha templomban járna, a kisebbik fuvolás.

Lucia pedig Ahala keze után nyúlt...

Ki is volt a mythosi Daphne? Szép és büszke nimfa, Peneus folyamisten leánya. Apollo a szerelmével üldözte, a leány azonban nem viszonzta szenvedélyét és midőn az isten egyszer álmában lepte meg és Daphne nem tudott már menekülni, Zeushoz fohászkodott, mentse meg ártatlanságát. Az istenek atyja ekkor babérfává változtatta. És Apollo? Ő azóta is gyászolja szerelmét és Daphne emlékére babérágat visel a halántékán.

Most tehát előttük állott a szép nimfa, mint saját büszke erényének és két olimpusi isten hebehurgyaságának monumentuma. Amióta fává változott,

alighanem engedett valamit a kevélységéből, mert azóta a szerelmes leányok jólelkű patronája.

Ahala ugyan emlékezett rá, hogy Thessaliában is mutattak neki egy igazi Daphne-fát, sőt arról is hallott, hogy valahol Kisázsiaiban is volna ilyen, de nem szólt Luciának, mert hiszen nem is fontos, milyen fából faragják az égi lajtorját, fontos csak az, hogy valóban a magasságba emeljen minket.

Az egyik fuvolás kis kést vett elő, azzal gallyakat metszett és négy babérkoszorút kötött. Egyet-egyet Lucia és Ahala, a másik kettőt a maga és társnője fejére. Az egyiptomi asszony azonban elkérte a kést és fürtöt vágott a hajából. Az ércfényű, vastag hajkígyót rácsavarta a fa villás ágára.

— Egy darabot az életemből adok zálogul, szép, büszke Daphne, és ha hűtelen leszek ahhoz, akit szeretek, akkor a Moira vegye el egészen az életemet!

A két fuvolás ijedt szemmel nézte Luciát; ez igen veszedelmes fogadalom volt, mert a nő tudja ugyan, kit szeret ma, de honnan tudhatja, kit fog szeretni holnap?

Az erdőben mozgás támadt; a fák homályából fehér ruhás leánysorok vonultak Daphne fája alá. Párosan jöttek, lassú ünnepi menetben, és valamenynyien babért viseltek a hajukban. Kicsinyek és nagyok, tömzsiek és soványkák, Delphi süldő leányai. Mások is jöttek, kíváncsi csapatokban, és mind fiatalok voltak, mert köztudomás szerint Daphne nem kedveli az öregeket.

A fehér ruhás leányok egyhangú és véget nem érő énekkel siratták a szép nimfa gyászos sorsát, majd

lassan kígyózó fűzértáncban körüllejtették a fát, miközben áhítatos komolyságot erőltettek leányosan üres arcocskájukra.

Mikor Lucia megelégelte a szertartást, tovább sétált Ahalával. A liget szélén sziklakapuhoz értek, azon túl tágas völgykatlan terült, amelyet nagy távolban ezüstös hegyfalak zártak körül. A meredeken lejtő völgyben vizes erek csillogtak, a gyöpön égőszínű, nagy virágok nyíltak.

Luciának kedve jött, hogy asztalát estére vadvirágokkal ékesítse; bokrétát kötött, a két fuvolás segített neki.

— Sietnünk kell, — nyugtalankodott a nagyobbik, — erre jön Apollo nyája, a bika igen haragos, nem szenvedí a városi embereket.

Hosszúszarvú, hattyúfehér, nagy állatok voltak az isten barmai. Mivel Apollo félti a nyáját és az istenek tudvalevően igen bosszúálló természetűek (képesek arra, hogy egy ellopott borjúért dögvészt küldjenek egy egész tartományra!), a szent lábasjóság biztonságát szigorúbb törvényekkel védi a város, mint a polgárokét.

Bojtárgyerek szaladt a gulya mellett és rárikoltott a kis társaságra, hogy fussanak, jön a bikal Lucia azonban mosolyogva folytatta a bokrétakötést.

— Ha Apollo jószága, akkor nincs tőle mit félnünk!

Már jött is a parnassusi legelők rettegett zsarnoka. Óriási állat volt, mégegyszer olyan hosszú, mint tehenei közül akármelyik, füstös nyakán szörnyű izmok dagadoztak, a szemében haragos tűz izzott. Az

erő és gög állatias torzképe és mégis olyan furcsa, mint egy iszonyatosra nőtt hőscincér. Méltósága jeléül a két szarva között arany napkorongot, a nyakán pedig ezüstkolompot hordott.

Mélyhangú morgással egyenesen Ahalához cammogott és idegesen fújva, végigszaglászta a ruháját. Lucia kövémeredten nézte. De a bika lehajtotta fejét és megnyalta Ahala kezét... Az asszony arca rózsás lett, amint örömében összeütötte a két tenyerét:

— Rád ismert! Ahala, rád ismert!

A gulyások nagy szemeket meresztettek: ilyet még sohasem tett a bika! Az állat most Lucia felé fordult és barátságosan megfújta a nyakát.

— Felvirágozzuk! Felvirágozzuk Apollo bikáját!
— kiáltotta ujjongva az asszony.

A nekibátorodott leányok segítségével virágfűzért csavart a bika két szarvára, az pedig nagylelkűen tűrte a babráló női kezeket. A tehenek mind köréjük gyülekeztek és nagy, komoly szemekkel bámulták őket.

— Európa és a bika! — mosolyogta Ahala. Egy híres márványképre gondolt.

— Emelj a hátára! — könyörgött Lucia.

A következő pillanatban már fennült. Ahala rátette kezét az állat szarvára és az engedelmesen, mint a hámos ló, vezettette magát. A város felé vonultak...

Soha még ilyen diadalmenetet nem látott a sokat tapasztalt Parnassus! Elől a két fuvolás leány, utánuk Ahala vezeti a fölvirágozott bikát, amelynek kolompja bele-belekondul a fuvolajátékba. És amint cammogva

lépeget, csendesen ringatja hátán a kigyúlt arcú Luciát. A bikát az egész gulya követi, és a menetet a pásztorok zárják be, akik csodálkozva látják, hogy most egy felsőbb hatalom tereli a gulyát.

Mikor a szent ligethez értek, már hazamenőben voltak Daphne leányai. Ezek is áhítatosan csatlakoztak a menethez.

A böotiai kapu közelében Ahala tekintete váratlanul egy ragyogó sötét szempárral találkozott össze. Feketekámzsás férfi állott az út szélén, a botjára támaszkodott és figyelmesen nézte Ahalát... Ugyanaz a keresztény remete volt, aki olyan különös szavakkal köszöntötte, mikor először lépett be Delphi város kapuján.

De mi volt ez? Talán a remete egy bensőséges gondolata szikrázott át Publius lelkébe? Mert az most *másféle* menetet látott lelki szemei előtt: a gúnyolódó csöcselék egy halálrafáradt, véres férfit hajszol előre, aki súlyos keresztet hurcol a vállán... Ahala haragosan utasította el magától ezt a képet. Mi köze neki a kereszthez? És a galileusokhoz? Mi jögon tapadnak most hozzá, az ő hullaszagú babonáikkal?

A kapu előtt jókora sokadalom verődött össze. Valami gyerkőcök előreszaladtak és föllármázták az embereket. Ezek úgy érezték, ők most egy mély, bár homályos jelentőségű esemény tanui. Lucia diadalmenete a mythosból ismert képeket idézett föl és valahogyan igazolta az ősi emlékeket, amelyekben újabban már senki sem mert hinni. Nem az isten beszél most Delphi városához?

Az emberek magasra emelték a karjukat, néme-

lyek térdre ereszkedtek, nők virágokat dobtak a bika elé.

— Örvendezz, napfia, te vagy Apollo isten kedvencel! Köszöntünk, császár huga, aki szépségeddel megfékezted az erőt és a vadságot!

Ahala sohasem érezte annyira, hogy ő a napfia, mint ezen az estén. A büszke tudat úgy világított a vérében, mint az örök ifjúság szikrái. El sem tudta volna képzelni, hogy ő nemrégiben még a betegség, az öregség, a halál kísérteteivel viaskodott. Most mindezeket a rémeket egy könnyű legyintéssel el tudta magától hessegetni.

Lucián azonban isteni részegség vett erőt. Apollo öt ország-világ előtt magához emelte! Oly magasra, hogy homlokával szinte már horzsolta a csillagokat! Ezzel a boldog mámorral a szívében nem tudott volna ma aludni... A Gladius-házban egész éjjel szólt a fuvola és csörgődob.

Nem, ez mégsem volt olyan kaland, mint a többi! Ennek az asszonynak szárnya nőtt, nem galamb-, hanem sasszárnya, a szívében olyan nagyszerű és félelmetes tűz lobogott, mint egy szerelmes pogány istennőében. Miféle asszony ez? Tűzpalotát épít, amely elzárja őket a világtól, szivárványszínű lángokból templomot emel, amelynek titokzatos szentélyében olyan istennő lakik, akit Cham törzse vitt Afrikába, és aki vészes vörös fényével úgy világít a knidosi Anadyomene fölött, mint a vulkán lángja a pásztortűz fölött. Ez nem olyan kaland, mint a többi!

De a mámor, amely a palotában lobogott, kiömlött az utcára is és bacchantikus tűzvészbe borí-

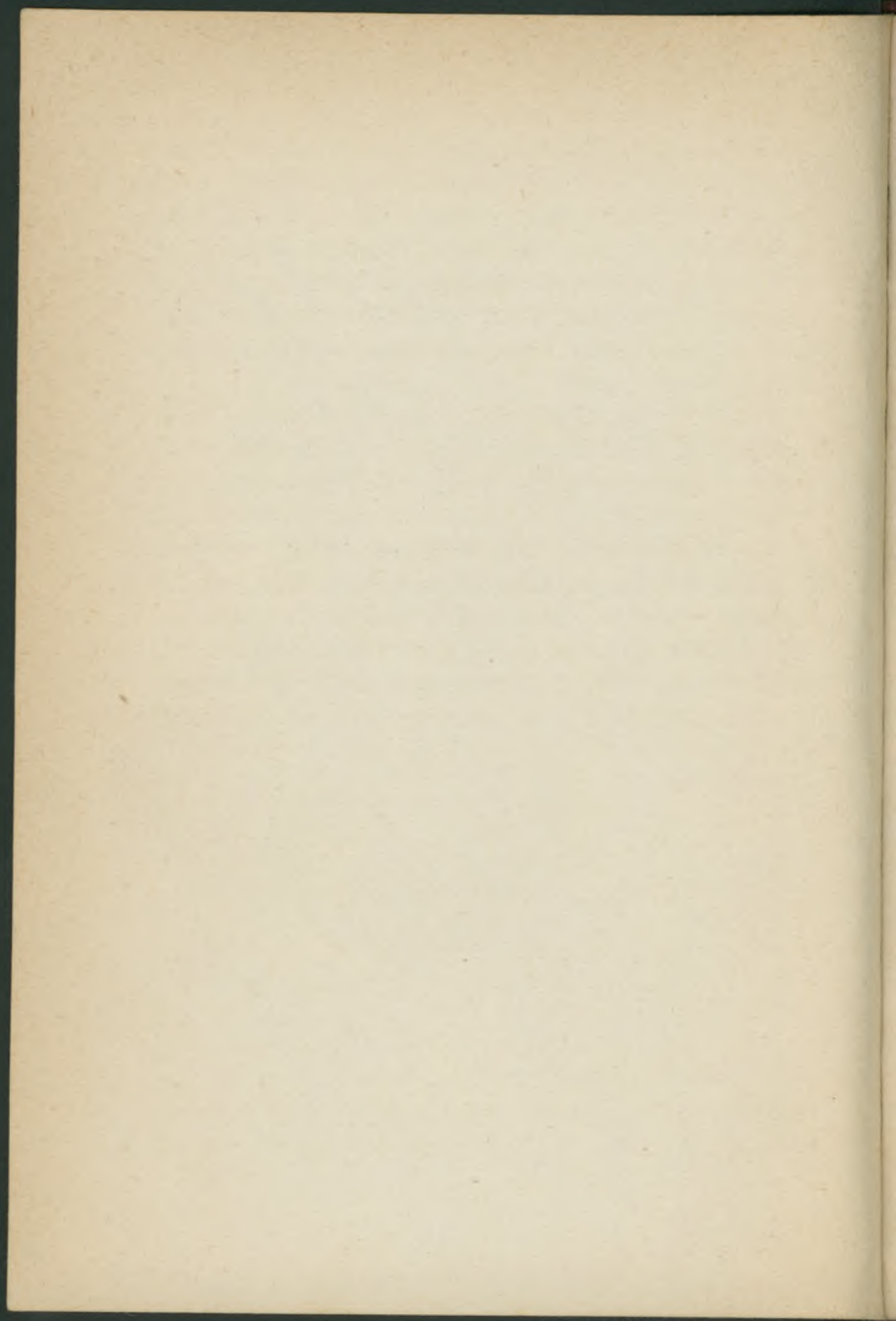

totta a várost. Régóta nem érzett öröm viharzott végig Delphin: az emberek úgy érezték, megint visszatért a régi szellem, amely már elhagyta őket, a napisten kihült fészke megint élni, forni, világítani kezd!

Odafenn a szent kerületben fáklyák égtek, az utcákon összekapaszkodott emberláncok táncoltak végig, az éjszakában zene, karének, szilaj asszonyi kacagás visszhangzott.

És benn, a Gladius-ház egyiptomi szobájának homályában, egy világító szempár hajolt Publius fölé és egy lázasan remegő hang édes zagyvaságokat beszélt:

— Ahala, napfia, kérd meg az istent, emeljen kettőnket a csillagok közé! Kérd meg, ő megteheti és neked megteszi... Ezer év múlva is együtt akarok veled égni a gyémántporos görög éjszakában... Az arkádiai pásztorok ujjal mutatnak ránk: az arany-szemű csillag ott Ahala, mellette, a kicsi, szikrázó fényű, Lucia!

PARNASSUSI NYÁR

A város dermedten fekszik a déli hőségben, mint a sütkérező krokodil. Sehol semmi mozgás, csak a Phädriada-szirtek körül keringenek Zeus sasmadarai. Olyan csend van a Parnassuson, mintha ember és állat félne megzavarni az isten álmát. De ha jól odafigyelsz, akkor a némaság felbomlik százezer kabóca színtelen ciripelésére.

...Az egyiptomi szobát földigérő függönyök védik a napsugarak ellen, amelyek ellenséges hadseregként szállták meg az utcát. A terem homályában hárfahúrok pendülnek halkán: egy bágyadt kéz akkordokat keres. A fuvolás leányok egy alexandriai kis trigont hoztak Luciának és ő azt próbálja.

A császár húga a kőpadlóra terített oroszlánbőrön fekszik, Ahala lábainál. De most elhallgat a zene.

— Ahala, meghaltál? Egy óra óta egy hangodat sem hallom.

— Meghalni? Nem is rossz gondolat.

Ez a hang azonban nem illik a kéjes semmittevés zsolozsmájába. Lucia hirtelen fölpattan — igazi kígyómozdulat! — és illatosan és puhán Ahala karjába siklik.

— Azt hiszed, nem tudom, mi jár az eszedben, mikor órákig hallgatsz mellettem? A gondolataid úgy szivárognak belém, mint valami hűvös, kábító ital. Mért nem mondd ki, amit akarsz? Te azt kérdezed magadban: mire várunk még? Most fenn vagyunk a csúcson. Az élet tündöklő hegyfokán. Innen vagy a csillagokba vezet az út, vagy lefelé a völgybe, az árnyékba...

Az öregségbe! — egészítette ki magában Ahala. De Lucia tovább beszélt.

— Élni, vagy meghalni: mindegy, csak együtt legyünk! Nevetsz, Ahala? Nyisd ki a mellemet, vágd ki a szívemet, nézz bele: csupa forró, fájdalmas, olt-hatatlan vágyakozás! Tudod, mit szeretnék? Mi volna a vágyaim legteljesebb teljesülése? Borrá átváltozni, édes borrá, te pedig meginnál aranypohárból! De megrészegítenélek, nap fia!

Reszketett. Ez tehát komoly? Tovább beszélt.

— Jaj, Ahala, fogj erősen a karodba, ne eressz magadtól! Mindig veled lenni! Ha egyszer azt mondom: elmegyek! — ne higgy nekem, kiálts rám: itt maradsz!

Ahala hangja egyszerre nagyon gyöngéd lett.

— Mitől félsz, Lucia?

— Félek az unalomtól. Ne neved, kérlek, te nem tudod, mi az! Az unalom betegség, eszelősség, halál. Ha rámjön, az olyan, mint mikor fújni kezd a sivatag szele: minden elfakul, elfonnyad, minden poros és mocskos lesz. Jaj akkor a rableányaimnak, jaj mindenkinek, aki engem szeret!

Ahala mégis nevetett. Ő római volt és a ró-

maiak, akik fölfalták már az egész világot és ma is még ötvenféleképpen sütik meg a disznóhúst, hogyan is értenék meg egy fiatal nőben Khémi népének négyezeréves aggságát?

— Ne ne vess, Ahala! Tudod, mit tettem egyszer unalmamban? Most szörnyű dolgot mondok!

Némán, visszafojtott lélekzettel ült mellette, anyyira félt attól, amit mondani akart, hogy a szíve alig dobogott. A szeme azonban világított a homályban.

Lám, a kristálytó megint erőlködik, hogy fölvesse a holttestet, amelyet a tavi rózsái alatt rejteget. De Ahala nem akar halottak arcába nézni. Mi köze azokhoz? Luciát csak egyféleképpen lehet elhallgatatni: csókkal. Ha föllángol, akkor nevető bachchansnő lesz belőle, akkor mindenről megfélemezik, két kézzel rázza az élet fáját, míg fullasztó illatú virágzárpor alá temeti kettőjüket.

... Naplementekor megszólalnak Apollo kürtjei. Az izzó átok, amely a város mellén gunnyaszt, lassan megenyhül, feloldódik. A tengerről parányi kis szelek rajzanak a város felé és a fülledt sziklakatlan megtelik üde, kristályos levegővel.

Hosszú rajokban, mint a vándormadarak, gugognak az emberek a déli várfalon és a terászok korlátjain. Nyugat felé bámulnak és az alkonyat piros tűzpontokat gyújt a szemükben. Mikor a napkorong utolsó szikrája ellobbant az égbolton, lantpengetés és ének köszönti a felvonuló csillagnyáját.

Ilyenkor szép Delphi! Az elkallódott régi dicsőség sugárvénei megint ott világítanak a düledező vártornyok fölött. A város csordultig megtelik étellel.

A korhadt házacskák kihúzzák magukat, a megrok-kant kőoszlopok kiegyenesednek és kevélyen emelik ég felé a templomormokat. A szél ambróziás illatot hint szét a hegyen. Ha az éjszakában gigantikus árnyékok lépnek át a háztetőkön, a polgárok istenszagot szimatolnak. Most érthető csak, miért éppen ez a hely a világ középpontja, miért áll éppen itt a titokzatos Omphalos. Delphi az istenek keresztútján fekszik. Az Olympus és a Hades urai itt találkoznak össze.

...De ebben a fülledt és édes álomélethez hirtelen megnyílik egy ablak és hidegen és józanul bevigyorog a reggeli szürkület.

Egy nap Rahotep jelentkezett Delphiben. Rahotep: az egyiptomi hajóskapitány, aki idehozta az asszonyt Afrikából. Hajója, a Nu-Ptah, nem a krizai, hanem a naupactusi kikötőben horgonyoz. Lucia küldte oly messzire, nehogy azoknak, akik esetleg kémkednek utána, túlságosan megkönnyítse a mesteriségüket. A hajó legénysége úgy tudja: a császár húga az Isthmuson keresztül Athénbe rándult és most is ott mulat a szolgáljaival.

Az egyiptomi hajós hórihorgas ember, keskenyvállú, szögletes, merev, mint a létra. Alacsony homlokával, egy síkban fekvő, fénytelen kis állatszémével és benyomott arcával szomorú majomra emlékeztet. Egy óriás majomra, aki azonban inkább félelmetes, mint nevetséges.

Azért kocogott ide öszvérháton, mert tegnap hadigálya járt Naupactusban és a császári tisztek feltűnően érdeklődtek „az előkelő nő” után, akít a Nu-

Ptah Alexandriából hozott. Rahotep persze azt mondta nekik, a hölgyek Athénben vannak, ha ugyan időközben tovább nem utaztak... A császáriak vagy hittek neki, vagy sem, de a gályájuk sietve Korinthusba evezett. Valószínű, hogy az ottani római helytartó küldte ki őket.

Jó szerencse, hogy az egyiptomi először Ahalához ment, az nem is bocsátotta Lucia elé, majd ő maga fog beszélni az úrnővel.

Az álmukon azonban rés támadt és azon bevilágított a szürke reggel. Publius, bár egy pillanatra sem vetette le a római egykedvűség álarcát, a szíve mélyén megijedt. Az utóbbi időben sikerült elnémitania a józan ész szavát és már-már biztosnak érezte magát a napisten lábainál. És bármit mondott is a logika: ő nem akarta elhinni, hogy az arany napok láncá valaha is megszakadhat. Ők ketten az időn kívül élnek. Apollo pedig azért isten, hogy csodát tudjon művelni.

De hát lehet egyáltalában megélnie Lucia nélkül? A nilusi aranyvirág, száz indájával körülfonta és beleszívta magát az életébe. Ha letépik róla, egy kopasz, szörnyű csont marad meg Ahalából.

Őt ma semmi sem érdekli, csak az, amit Lucia tesz és mond. Mindennél, ami égen és földön történik, fontosabb Lucia egy mókája, aranycipőjének közeledő kopogása, a ruhájából kiáradó alexandriai illat. Lucia nélkül zagyva khaosz az ő élete; világosságot, értelmet és célt az a meleg fény ad neki, amely az asszony véréből árad.

Ez gyöngeség, sőt gyalázat, körülbelül a legnagyobb, ami római patriciust érhet, — hiszen azok ősidők óta egy aranykoszorút, egy bíbor tógát többre tartottak a világ minden asszonyánál! — de Ahala nem tud, nem is akar önmaga fölé kerekedni.

Még azt sem tudja, jó asszony-e Lucia? Jellemes-e, elmés-e?

Lucia: Lucia! Csak ez az egy nő van, de ez magában egyesíti az asszonyi nem minden vonzóerejét. Ez tud jéghideg és forró lenni, szívet elállítóan kacér és megindítóan becsületes, bacchansnő és Vesta-szűz, királynő és engedelmes kis rableány, káprázatosan elmés és imádásra méltóan ostoba, szerető és jó pajtás.

Keresné a kiutat a veremből, de mindenfelől kemény falba ütközik. Feleségül venni? Egy patricius királyokkal van egy rangban... De különben is, Ahala tudja: az ő nevénél és vagyonánál alig van kíváncsabb a birodalomban. Azonban Lucia kezével a császár rendelkezik, az pedig nem adhatja pogánynak a húgát, ha nem akarja, hogy felzúduljon ellene a birodalom kilenczederésze. A császártól ez gyöngeség volna, pedig ő sokkal gyávább, semhogy gyöngének merne mutatkozni. Tehát? Ahalának kereszténnyé kell lennie. Kereszténnyé? Hányan hajtották már fejüket a keresztlvíz alá, hányan, akik épp oly idegenek voltak a Názáretihez, mint ő? Megtették egy kis haszon, holmi dísz, sok esetben egy asszony kedvéért, némelyek pusztá kényelemszeretetből, csak hogy békén hagyják őket. Azok megtehették, titokban tovább is áldozhattak régi házi isteneiknek, de a nap fia nem. Elveszítené az erőt, amely talpon tartja

és ég felé emeli a homlokát. Egy Ahala, akiről lefoslott a büszkesége: önmagának torz váza. És az áldozat hiábavaló is lenne, mert Lucia éppen a nap fiát keresi benne!

Tovább tapogatta a verem falát. Ha elragadná messzire, ahová nem ér el a császár keze? Csakhogy a gyémántokkal ékes, utálatosan fehér kéz minden-hová elér, Ultima Thulétól Ázsia szívéig! És mi van azon túl? Barbár zsarnokok, akik bálványokként imádtatják magukat, aranyban és mocsokban hem-peregnek, egymás vérére szomjasak és mindenki pénzére éhesek. Azok annyira keresik Róma kegyét, hogy a császár egy szavára százszor is megszegik a vendégjogot. Nem, ezen a földön senki sem biztos a császártól. Csak a föld alá és a csillagok fölé nem ér el az ő hosszú keze.

Lucia azonban még most sem tud a kerekedő veszedelemről. Szólni kell neki. Elmult egy hét és még sem szólt. De Naupactus felől sem jött újabb hír. Alszik az ellenség? Vagy talán nincs is ellenség? Hátha Ahala álmodta csak, hogy a császár törődik vele? Valami halk reménység szikrázott a homályban...

Lucia pedig sohasem volt olyan boldog kedvében, mint éppen mostanában, mikor Ahala úgy érezte, szerelmük a siralomházban ül. Virított és illatozott, mint az egynapos virág az alkony órájában.

Halk hangon néha éneket dúdol, közben egy-egy akkordot fog a hárfáján és — miként maga mondja — a kísérezőzenének csak annyi köze a szöveghez,

mint a piros pántlikának az öszvérhez, amelynek sörényébe fonták.

A verseket nem tudja, csak egy-egy töredékre emlékszik, amit fülledt és álmatlan egyiptomi éjszákakon tanult el, mikor az alexandriai utca ott vihancolt és cincogott az erkélye alatt. Egy-egy értelmetlen mondást tízszer megismétel, fátyolos, aranycsengésű hangján és az előadása fura ellentétben van a szöveggel.

Ahala nem érti ezt a játékot; ő nem tudja, hogy Lucia a hülye szavakból kiérzi Alexandriának, az élet metropolisának, vérforraló ritmusát.

Volt egy kis haszontalan nótája, a hebegő férjéről, aki kikapós feleségének a fejére olvassa udvarlónak dandárát. A dalban benne szikrázik és vihog az egész alexandriai cinizmus.

— La-La-Laertes... No-No-Noferu... Ju-Ju-Ju-Julius...

(Alexandria nemzetköziségéhez méltóan, az udvarlók három nép fiai.)

Lucia a trigonjával a kereveten feküdt, Ahala pedig az oroszlánbőrön ült, Lucia lábainál. Valami koppant a szoba sötéttségében, koppant és megzendült: az aszszony eldobta a hárfát.

Most megmondom neki! — határozta el Ahala.

Lucia azonban megszólalt, a vásott gyermek nyűgös hangján.

— Ki vagyok én? Hallod, Ahala?

— Hallom.

— Miért nem felelsz, ha egy császár húga szól hozzád? Ki vagyok én?

— Fekete párduc, vagy talán macska, fekete vadmacska. Megszelídült vadmacska.

— Én nem vagyok négylábú, érted? hanem kígyó, szent kígyó. Mondd utánam: Lucia szent kígyó!

— Lucia szent kígyó.

— Miért szent? Nos?

— Szent minden, amit az ember imád.

— És te imádsz engem? Fölötte érdekes!

— Vannak viperák, amelyek voltaképpen istennők. A te anyád a Nilus arany iszapja volt, apád pedig Rá isten.

— Most hízelgéssel próbálkozik! Nem szégyelled magadat? Nem félsz, hogy megmar a kígyó?

Ahala nevetve fölszisszent: csakugyan megharapta.

— Harapásom halál, meg fogsz halni, napfia!

De azután valami babonás ijedtség fogta el.

— Sületlenségeket beszélek! Halál? Iszonyodom tőle! A mi családi kriptánk Memphisben van: fekete sziklapince, tele nevetségesen kifestett, rémesen vigyorgó múmiákkal. Az én őseim! Ha éjjel eszembe jutnak, vacog a fogam. Egyszer én is velük fogok vigyorogni, egyszer — nemsokára! Nem, nem akarok erre gondolni! Ölelj meg, Ahala, — élni, élni!

A lábával addig halászott a sötétségben, míg megtalálta a hárfáját. Megint pengette.

— Ju-Ju-Ju-Julius... Ly-Ly-Lysander...

Nem, ma nem lehet Rahotepről és a jövőről beszélni! Pedig Publiusnak annyi mondanivalója volna! Egyszer végre kitárni a szívét, ahogyan soha még férfi ki nem tárta, magához csalni, magába zárni

az asszonyt, forrón, bensőségesen, elválhatatlanul, hogy bármi jöjjön is, a sorsuk közös maradjon...

Észre sem vette, a kettőjük helyzete mennyire megváltozott. Tegnapról mára. Tegnap még Lucia ostromolta őt szerelmi tépelődéseivel. Az asszonyt kétségbeejtette, hogy van Ahala lelkében egy küszöb, amelyen női láb át nem léphet. Van egy megvívhatatlan kastély, acél vártorony, amelynek kapuját hiába döngeti rózsás ökleivel...

De Ahala most már kitárná lelkének legtitkosabb rekeszeit is. Most ő az, aki tépelődve áll a szerelem csodája előtt, szédülve kutatja a mélységeket, szeretné magát beledobni az örvénybe.

— Ly-Ly-Lysander... Pa-Pa-Pacurius...

Nem, ma nem lehet beszélni!

A KORYKIAI BARLANG

A Parnassus két ikercsúcsán, fenn a vonuló felhők között, egy-egy ciklopskövekből rakott hatalmas oltár tornyosul. Az egyik Apollo, a másik Dionysos isten szolgálatára. Oly magasan vannak, hogy a felhők magukba szívják az áldozati füstöt.

Dionysos hegyén van a hírhedt korykiai barlang. A régi időkben ez volt az élet tűzhányókrátère, ott tartotta éjjeli ünnepeit a bor istenének felekezete. A nagy bacchanáliákat csodálatosképpen december havában ülték meg. A mänadok, borostyánlombbal a kibomlott hajukban és thyrsussal a kezökben, süvöltő téli szélben tomboltak a hegyekben. Micsoda olthatatlan tüzet élesztett Dionysos, hogy kivirágzott tőle a decemberi hófúvás is!

De ezek régi dolgok. Rómában a szenátus még a nagyapák idejében eltiltotta a bacchanáliákat, miután előbb hóhérkézre adott vagy száz bacchanst, és a tilalmat kiterjesztették Hellasra is. Úgy látszik azonban, titokban tovább izzott az eltiprott tűz és itt is, ott is kísérteties lidércclángot vetett. A császári hatóságok és a keresztény papok előtt mindig gyanus maradt a korykiai barlang, ahonnan az éjjeli szél olykor vad hejehuja hangjait sodorta a völgybe. Nem lehetett

azonban tudni, vajjon csakugyan duhajkodó pogányoktól ered-e az éjféli lárma, vagy esetleg kóbor kísértetektől?

Az ilyeneket a két fuvolásától tudta meg Lucia. Ezek a csinos, halkbeszédű leányok, akik folyton mosakodtak, mint a fehér macskák, a Parnassus istenei közül inkább Dionysoshoz szítottak.

A nagyobbik egyszer egy lázasan vonagló táncot kezdett fújni, a kisebbik csörgődobbal kísérte. A fuvola föl-fölsikoltott, a dob gúnyosan hahotázott rá, mindig ugyanaz a motívum ismétlődött, de a nyers zenének ellenállhatatlan sodróereje volt. Lucia a vállával önkénytelenül táncmozdulatokat tett. Odakünn az udvaron összekapaszkodva forogtak a leányok.

— Ez a tánc önmaga körül karikázik, mint a megalondult kígyó!

— A korykiai, — magyarázta a fuvolás.

— Kik járnak ezt?

— A mänadok a szent barlangban.

— Mänadok? Hát vannak? Most is táncolnak még?

— Néha igen, de csak éjjel, titokban...

— Ti is táncoltatok már?

A leányok zavartan összepislogtak.

— Mi csak muzsikáltunk nekik, de arról nem volna szabad beszélni...

— Holnapután éjjel is gyülekeznek, — kottyantotta ki később a kisebbik.

— Elmentek ti is?

Megint az az összepislogás.

— Még nem hívtak... De talán...

Lucia nem kérdezett többet, de ebéd után váratlanul megrohanta Ahalát, hogy vigye föl a barlangba.

A bizonyosság, hogy még vannak bacchanáliák és vannak igazi mánadok, meglepte és fölforralt a vérét. Lám, ezen a csodahegyen ujjaszületik a mult! És mindaz, amiről azt hittük, régóta az idők trágyadombján korhad, most az ifjúságtól ragyogva, muzsikáltatja magát az éjszakában. Az örök ifjúság szólít minket, hát szabad elmaradni a légyotról? Szabad elmaradni, mikor biztos, hogy Dionysos diadalmenete föl fog minket vinni az élet zenitjére?

Publius nevetve ellenkezett.

— Keserves csalódás lesz. Söpredéket fogsz ott találni. A régi bacchanáliák szemetjét.

— Ha úgy is, azért nézzük meg!

Okok nem hatottak az asszonyra. Bármit mondott is Ahala, ő végül csak szelíd konoksággal hajtogatja: azért mégis nézzük meg!

Annyi könyörgés volt a hangjában, annyi hízélgés a szemében, hogy Publius nem mert tovább ellenkezni. Eszébe jutott, amit az unalomról mondott: elszáritja a lelkét, mint a sivatag szele.

Tantalus, az udvarmester, titokban mindent előkészített. Öszvéreken fogják megtenni a hatórás utat, a fuvolásokon kívül csak egy pár markos rabszolgát visznek magukkal.

A sors azonban úgy rendelte, hogy Lucia sohase lássa meg a barlangot. A kirándulást megelőző éjszakán megszégyenítő és megsemmisítő dolog történt Ahalával: megint rátámadt a köszvénye.

Az alattomos ellenség régóta semmi életjelt sem

adott, Publius tökéletesen meg is feledkezett róla, ahogyan csak boldog ember tud megfeledkezni a mult szenvedéseiről; de most vadul rávetette magát áldozatára, maga alá gyűrte, mint tigris a juhót. Hajnalig gyötrődött. Mire fölkelt a nap, megenyhült ugyan a fájdalom, de a lába olyan érzékeny maradt, hogy csizmát sem tudott húzni. Mily szégyen!

Ime, a boldogság aranypalotája, amelyet magának fölépített, egy éjszakán a fejére szakadt. A nap fia, a fogait csikorgatva, vergődik a romok alatt...

De mindenáron meg akart küzdeni a sorsával! Elszántan talpra szökött, kemény léptekkel nekiindult a szobának, — ha izzó vaspadlón kell is járnia, ha pokoli kínokkal kell is megfizetnie minden lépésért, ő mégis fölviszi Luciát a hegytetőre! Négy-öt lépést tett, azután krétafehér arccal, hideg verejtéktől gyöngyöző homlokkal, félájultan roskadt össze. Nem lehet, nem lehet! Nemhogy hegyet másznia, de még nyeregbe ülnie sem lehet!

Lihegve feküdt ágyán. A jobb lábán, amellyel megrúgta a feszületet, egyre érezte az ellenség tűfogait. A bestia most már nem marcangolta, de nem is eresztette, hanem lesekkedve fogva tartotta.

El kellett magát valamire határoznia, hiszen Lucia várta. Elszalasztotta Tantalust a Gladius-házba, hogy ő beteg, a kirándulást el kell halasztani. A „beteg“ szót pirulva mondta, mintha szégyelni való bűnt gyónna meg.

A visszatérő udvarmesterrel együtt megjött az asszony is. Gyors léptekkel toppant a szobába, gyana-

kodó szemmel kereste Ahalát, de amint meglátta fakó arcát, mélységesen elszomorodott.

— Csakugyan? Szörnyűség! Azt hittem, talán meg akarsz tréfálni. Sohasem gondoltam volna, hogy te is beteg tudsz lenni. Igazán nem bírsz járni? Mi bajod tulajdonképpen?

Publius valamit füllentett, nem merte kimondani a szájalmas és nevetséges szót. Lucia borus arccal ült a kerevet szélén.

— Kár, igazán kár!

Tépelődve nézte az ajtón bevillanó hajnali nap-sugarat. Odakünn már szóltak Apollo trombitái... Igazán kár! Látszott rajta, mennyire szokatlan neki, mennyire zavarba ejti, hogy egy kívánsága nem teljesülhet. Semmi gyakorlata a lemondásban.

A beteg szívében keserűség gyülekezett. Miközben félig lehúnyt pillája alól figyelte Luciát, erőltetett kö-zömbösséggel mondta:

— Ha volna megbízható kísérő, nélkülem is mehetnél.

Lucia szeme fölragyogott. Kísérő? De hiszen van. Az imént jelentkezett Rahotep — ő nagyon megbízható.

Ahala egészen lehúnyta a szemét. Ez az asszony nem született arra, hogy betegápoló legyen...

De Lucia megint elkedvetlenedett. Rahotep? Nem, mégsem lehet! A császár húga sok mindent megengedhet magának a napfia oldalán, — hiszen Ahala neve úgy világít a Parnassus fölött, mint az uralkodó csillagkép, — de egy hajóspraefektus, egy félceléd, egy Rahotep — nem, nem lehet!

Lucia hazament és maga is lefeküdt. A feje fájt, minden idege kínosan vonaglott... Csend legyen most a házban, halálos csend, mert aki a rabszolgák közül pisszenni mer, azt megkorbácsoltatja! Nem pisszent egyik sem... Az asszony mozdulatlanul feküdt, csakúgy, mint Ahala a maga szállásán, és mind a kettőt szürke köd felhőzte körül. És Lucia homályosan sejtette, amit Ahala már tisztábban látott: ez a vég. A nyár, a szerelem, az ifjúság vége.

Estefelé megint átaljött Lucia, de ezúttal sem maradt sokáig. Nem értette a betegséget, neki ellen-szenves volt a szenvedés, nem tudott mit mondani a komor és néma Ahalának...

Tantalus, aki mindig tudta, honnan fúj a szél, egész csendben felküldte egyik rabszolgáját a hegyekbe. Tudja meg, mi történik a korykiai barlangban. Örmény volt az illető, sokféle hájjal megkent legény, második írődeáknak is használták. Az udvarmester finom ruhát adott rá, abban szinte urasan festett.

A legény másnap bőrig ázottan jött vissza, hat óráig permetező esőben járt az új ruhájával. Hát Ahalának csakugyan igaza volt: a környék népsalakja duhajkodott a barlangban. Csavargók, falusi mihasznák és egy csapat korynthusi karénekes, akit a kíváncsiság hajtott oda. Kecsketőmlőkből itták a bort, dudaszóra rúgták a port, szörnyű kerepelést és rikácsolást műveltek, a vászoncselédek a féktelen és sületlen ötleikkel túltettek a férfiakon is.

Legjobban az botránkoztatja meg az örményt, hogy az úgynevezett mänadok közt alig akadt fiatal.

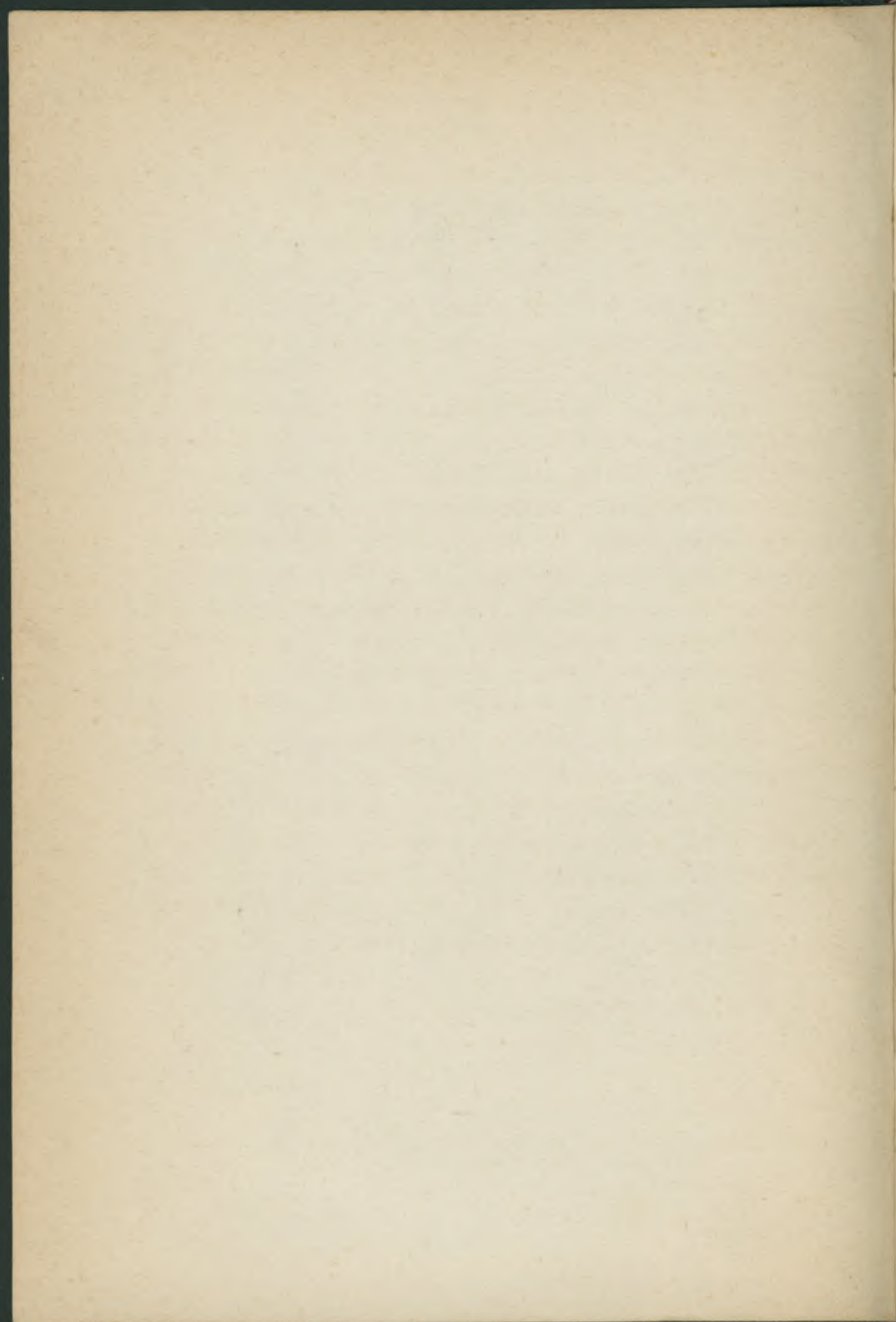

Aki tudja a maga értékét, nem bolond, hogy a kutyák elé vesse magát. Holmi környékbeli fazekasok és csizmadiák tenyeres-talpas asszonyai voltak, egypár napra megszöktek a goromba uruk és mosdatlan porontyaik elől, hogy egyszer az isten számlájára kimulassák magukat. Dionysosról nem is esett szó a barlangban.

A legénynek állítólag meg kellett szöknie a megvadult nőstények elől, nehogy Orpheus gyászos sorsára jusson, akit tudvalevően széttéptek a thrákiai bacchansnők. (Ezt azonban már nem hitték el az örménynek, aki feketeképű, patkányfejű, ritka csúnya ember volt.) Meglehet különben, hogy a korykiai duhajkodás a külsőségeiben nem is különbözött annyira a régi, az igazi bacchanáliáktól. A különbség talán csak annyi volt, hogy ez a tűz magányosan égett egy kihült és hitetlen világban. Olyan eltiporni való zsarátnok volt ez, amely leszakadt az isten oltáráról és a föld porában füstölt és sercegett tovább. Annyi azonban bizonyos, hogy Dionysos világa csakugyan már a trágyadombon korhad.

Ahala aznap megint talpon volt. Már alig fájlalta a lábát. Némi titkos kárörömmel számolt be Luciának a korykiai bacchanáliáról. Az közömbös arccal hallgatta és vállat vont:

— Az eső miatt is jó, hogy nem mentünk.

ISTENEK HALDOKLÁSA.

Az archon megesküdött, ötven esztendője se látott ilyen cudar időt. Restelkedett az előkelő vendégek előtt, nehogy esetleg a papságot tegyék felelőssé az örökös esőért.

Mert a Peloponnesus felől most is déli szél süvöltött, az aranyfényű kék nyár megfakult és megvakult, a tengerről egymás hegyén-hátán tolakodtak partnak a szürke felhőcsordák, dühös sietséggel, mintha nem győznék kivárni, mikor kerülnek már sorra, hogy ők is nyakonönthessék a várost.

A kövér öreg a fejére húzott daróckámzsával totyogott le az alsóvárosba, hogy megkérje Ahalát, látogatná meg a nagy főpapot. Az mindenáron beszélni óhajt a napfiával és amióta ezt a fejébe vette, odafenn nincs tőle maradásuk.

Az óriás csecsemő maga kalauzolta föl Ahalát a szent kerületbe a főpap dohos kis palotájához, amely fekete volt a kortól és félig a talajba süppedt. A kapuban még utasításképpen azt mondta neki: elmúlt tél óta már kicsit gyerekes az öreg úr!

A főpap úgy élt az örök félhomályban, mint varangy a pincében. Köhögős és reszketős férfinonc volt, a furcsa nagy orra bibircsós, a füle cimpája mérték-

telenül hosszúra nyúlt, bütyköket és szőrcsomókat növesztett olyan helyeken, ahol azoknak semmi értelmük, mintha a testében már megszűnt volna minden központi vezetés és az egyes részek magukra hagyottan tengődnének.

Azt óhajtotta tudni a főpap, Ahala a római összeköttetéseivel nem járhatná-e ki, hogy mégis megengedjék Pythiának a jövőmondást? Mert az utóbbi években állítólag csak a jóshely révén jutott valami jövedelem a főtemplomnak... Ahala azonban tudta, hogy nem mond igazat, az öregből a fukarság beszél, hiszen a papságnak ma is nagy a vagyona. Egyébként azonban úgy vélekedett, a szent hely tekintélyét csak gyarapítja, ha felhagynak az ízetlen jóslásaikkal, amelyeket már úgy sem vesz komolyan senki.

Az öreg úr köhögő rohamot kapott és egészen elfulladt. Nagysokára jutott csak szóhoz megint:

— Nehéz időket élünk, — mondta siránkozó hangon, — éppen tegnap tudódott ki, hogy a templomi énekesek nagy része keresztény... A fizetés kedvéért énekelnek Apollo templomában, de a galileus istenhez imádkoznak... A fiatal papok közt is, akiket drága pénzen neveltetünk, van egypár gyanús alak... Egy nap majd ők is itt fognak minket hagyni... Hiszen tavaly is elment egyikük keresztény szerzetesnek! A galileus hit előtti Delphit, mint az árvíz... Hiába építünk gátakat, a víz feltör a pincénkbelől... És most a kormány is ellenünk fordul. A barátaink meg cserben hagynak.

Vízszínű kis szemével mérgesen pislogott.

— Én már nem tudom, mit gondoljak az istenek-

ról, — sopánkodott tovább. — Miért nem védekeznek? Hát nekik nem fontos, hogy üresek a templomaik? Lehet, hogy nincs már erejük, nagyon elöregedtek... Mert az isteneknek is parancsol a Végzet. Olyan furcsa dolgokat hallani mostanában róluk... Van itt a hegyekben egy keresztény vezeklő, egy feketekámzsás ember...

— Találkoztam vele, — szólt közbe Ahalá.

A főpap fojtott hangon beszélt tovább:

— Róla azt mondják, fiatalabb éveiben maga is isten volt... Ő lett volna Pán, a hyperboreusok közt... Mít szólsz ehhez, kedvesem?

Ahalá bosszúsan elnevette magát. A nagy Pán, mint keresztény vezeklő? Miféle sületlen ötlet?!

Az öreg megszeppent a római nyers hangjától.

— Kedvesem, én egy szóval sem mondom, hogy úgy van, de az emberek beszélnek... Azt hittem, te talán tudod az igazságot, hiszen úgy mondják, magad is isteni sarjadék volnál...

Hosszú szemöldöke alól, amely úgy lógott a piláira, mint a pókháló, józan és hideg szempár pislogott Ahalára. Nyilvánvaló, ha hivatalból el is ismerte, de maga sohasem hitt az Ahalák olimpusi rokonágában.

— Sok mindent beszélnek. A minap valami hajós-emberek jártak itt, azok meg azt híresztelték, hogy Apollo-isten meghalt volna Delos szigetén... Nem hallottál róla, kedvesem? Egy hegyi barlangban férfi holttestet találtak, vöröshajú, szép szál ember volt,

aranykithara feküdt mellette, de annak már elszakadt minden húrja... Azt mondják, ő volt az.

— Meg tudnak halni az istenek? — kérdezte Ahala. — Ti papok arra tanítottatok minket, hogy örökéletűek.

— Ezen mi sokat vitatkoztunk már, — szólt elgondolkozva az öreg. — Végre is, ha az ember meg tud halni szabad akaratából, mért ne volna rá képes egy hatalmas isten is? Hát elképzelhető, hogy az ember többet tud, mint az isten? Nemrégiben járt itt egy athéni filozófus, valami Ireneus nevezetű, ő azt mondta, az istenek csak addig élnek, amíg hisznek bennük az emberek. És az olimpusiak most azért halnak rakásra, mert a görögök már nem hisznek semmi-ben...

Az öreg tudta, hogy ilyenekről nem kellene beszélnie, de a gyermekké lett aggastyán fecsegő kedve ellenállhatatlanul sodorta tovább.

— Én azt gondolom, az volt a régi istenek baja, hogy nem szerették az embereket és nem törődtek az igazsággal. Csak a halandó asszonyokat szerették és Zeus, az olimpusi király, úgy vadászott rájuk, mint róka a vadludakra. Irigy természetűek is voltak és nekünk, papoknak az volt a legfontosabb dolgunk, hogy megengeszteljük az irigységüket. Ha egy halandó kitűnt a többi közül, akkor állandóan félnie kellett az olimpusiak nyilaitól és mennyköveitől. Így aztán nem csoda, hogy a nép hamar átpártolt a galileusok új istenéhez. Ő a vérét ontotta a halandókért, gyógyította a nyavalyásokat, fiaivá fogadta a koldusokat és rab-szolgákat. A mi isteneink, sajnos, nem tettek ilyet.

Az öreg nemcsak közömbös volt isteneivel szemben, hanem látható ellenszenvet érzett irántuk; alkalmasint nem tudta nekik megbocsátani, hogy ezekben a nehéz időkben annyira cserben hagyták a papjaikat.

Ahala sietve elbúcsúzott. Neki elég volt. Ha az istenek csakugyan addig élnek, amíg hisznek bennük, akkor Apollóban már egy szikra élet sincs.

Miközben lement az alsóvárosba, megint megereedt az eső. A lejtős utakon patakokban csurgott a víz, a főtemplom egészen eltűnt az esőfüggöny mögött. A szépség és a költészet démonai menekültek a városból, mint patkányok a kiáradt csatornából. Ami visszamaradt utánuk: üres, kiábrándult, vidéki fészek volt. A templomai korhadtak, a házai dűledeznek, az emberei kopottak és furcsák.

A Gladius-ház udvarán tócsában állott a víz. A lakás délben is sötét volt, akár a barlang. A fedél rossz karban volt, a mennyezet beázott, az egyiptomi szobából ki kellett hordani a bútort.

Az archon ugyan napról-napra jósolgatta, hogy holnapra kisüt a nap, de Helios újból és újból meghazudtolta a papját. Ha történetesen nem esett az eső, akkor is homály borult a városra, az auster-szél szárnyán egyre újabb felhősárcányok érkeztek, beláthatatlan sokasággal.

Úgy látszik, Apolló csakugyan meghalt Delosban és nincs senki, aki kocsiba fogná a tűzlovakat. Miféle megátkozott ország ez? Luciának még a lelke is didergett... Amióta nem sütött a nap, ő is elfelejtett mosolyogni. Konokul ült nyirkos szállásán. Min gondolko-

zik? Nem lehet belelátni, a lelkén zárt kapu van, — acéltorony!

Mit szól vajjon Ahala, ha megtudja, hogy mostanában egy rekedthangú rikkancs jár az asszony eszében? Egy varangyszemű kis szörnyeteg, akit egész Alexandria ismer, és aki a Kanopos-kapu előtt keserű datolyát árul gyomorfájás ellen. Luciának is, valahányszor az alexandriai Bruchionból jövet, gyaloghintóján arra vitette magát, a társadalmon kívül álló suhanc arcátlan hidegvérével kínálgatta gyomorerősítő datolyáit. Mélyen rőfögő hangján felsorolta az összes nyavalyákat, amelyeket meggyógyítanak, végül pedig azt kiáltotta: *Ténella kallinike* — üdv neked, győztes!

Az olimpusi bajnoknak kijáró köszöntéssel ünnepelte datolyáit. Ha megint otthon lesz Lucia, meg fogja állítani a gyaloghintóját, hogy datolyát vásároljon... De mikor lesz ő Alexandriában?

Amióta esett a hideg peloponnesusi eső, egyre az ő napfényes, enyhe városára gondolt, amelynek levegőjében úgy uszálnak a zenehangok, mint őszszel az ökörnyál. A bruchioni palota magas tetejéről lelátni a házak tengerére, a százszínű és százformájú épületek fölé tornyok, obeliszkek, a szélben ingó pálmafák emelkednek, amelyeket ferdén süt a remegő, vörhenyes esti fény.

Ah, Alexandria, városok királynője, a kikötőben milyen isteni módon keveredik a kagyló- és kátrányszag a narancsvirágillattal! Ti imádott alexandriai kövek, amelyeken könnyedén és kecsesen suhan az utcai leányok keskeny talpa! Szívfájdí-

tóan szép alexandriai esték! Az égbolt az afrikai naplemente szivárványszíneiben lánghat, a Kanopos-sugárút hosszú árkádvonalán tízezer tarka mécseksugár ki, a színházból pedig izgatós zsongással öntözik ki a sokaság!

Vajjon Menander dalolja-e még arcátlan kis dalait és Melitta táncolja-e még mindent kifejező táncait? Fátyolos ruhák, sziporkázó ékszerek, óriás strucctoll-legyezők, aranyfogatok, pompásan felkintárazott tevék, amelyek méltóságosan inganak az utcai sokaságban, mint a nilusi bárkák, — ezer férfiszem, amely éhesen és nevetve tapad Lucia termetéhez, mikor kiszáll gyaloghintójából . . . Mert Alexandria az egyetlen város, ahol mosolyogni tud a vágy! Ott lenézik a páthost, kikacagják a tragédiát. Ott hiába fontoskodik Cato, hiába henceg Miltiades, hiába hal meg Lucretia, — Alexandriában senki sem akar hős lenni, senki hazafi, ott túl vannak mindenben, föléje emelkedtek mindennek, mert ott szellemes emberek laknak. Kissé arcátlanok, igaz, elég komiszak, pénzért sok mindenre kaphatók, ha beszél velük az ember, sokszor az az érzése, mintha szakadék partján járna, de mégis rokonszenvesek, szikrázóak, elragadóan mulatságosak . . .

És van még egy második Alexandria, az éj homályában, az rettentő és kábítóan érdekes, oda csak álruhában lehet menni és hajnalra el kell felejteni azt, ami éjfélkor történt . . .

Türelmetlenség és félelem fogta el Luciát, félelem, hogy míg ő Delphiben ül, addig elmulasztja Alexandria tündöklő csodáit, amelyek sohasem tér-

nek többé vissza. Az élet arany oroszlánszekere tovább siet és ő végleg lemarad...

Türelmetlenség, félelem, kétségbeesés... az öklével szeretné döngetni nyirkos börtönfalait. Jaj, hogy útálja ezt a helyet, amely tele van zsibbasztó unalommal, tele férgekkel, savanyú iszapszaggal!

...Amit Lucia gondolt, azt egy nap váratlanul kimondta Ahala.

— Haza akarsz utazni?

Az asszony fölemelt fővel, remegő orrcimpákkal, gyanakodva és harcra készen nézett a szemébe.

— Haza, igenis, haza, Alexandriába!

Eszébe jutott egy régebbi beszélgetésük: „Ha azt mondom: elmegyek! — ne higgy nekem, kiálts rám: itt maradsz!”

Ahogy eszébe jutott, máris felbőszítette a gondolat, hogy Ahala a szaván találná fogni... Publius azonban nem emlékeztette rá, de nem is szólt semmit, csak csendesen bólintott a fejével. Egész éjjel megint gyötörte a köszvénye, most is érezte kígyófogait a lába ujjában. Ő most a föld porában fekszik, ez a gyermek csak menjen haza, meneküljön minél előbb, minél messzebbre, ne legyen részese az ő megaláztatásának.

— Három nap múlva indulok! — vágta oda az asszony.

Megint várt, de megint semmi, csak egy csendes fejbólintás... Ekkor idegesen megkongatta az acélrudat és a beszaladó szolgáltnak kiadta parancsait: rögtön lássanak csomagolásnak, valaki pedig repül-

jön Naupactusba, hogy a Nu-Ptah jöjjön a krizai kikötőbe

A börtön ajtaja magától megnyílt! De most, hogy biztos volt a dolgában, nem is tudott olyan nagyon örülni a szabadulásának. Pedig buzgón magyarázta önmagának, mily nagy szerencse rá nézve ez a fordulat.

Nem lehet a bort seprőstől meginni! Ha megvárja, míg érte küld az imperátor, bosszúság és botrány lesz a nyaralás ára. Így esetleg még tisztességgel megúszhatja... A császár ugyan biztosan tudja már, hogy a húga tripot áldozott a pogány istennek, de nem az az ember, aki kényszerítő ok nélkül dobraveri a családi szégyenét.

Talán meg lehetne azt is tenni, hogy hazamenet kiköt egy hétre valamelyik phönikiai város alatt és onnan átrándul Jeruzsálembe? Ezt mindenesetre meg kell beszélni Rahoteppel... Ilyenformán szépen rendbe jöhetne a dolga: zarándokúton volt, kíváncsiságból megnézte Delphi híres műkincseit, ott összehalálkozott egy érdekes római ismerőseivel, — szóval: nincs semmi baj!

És mégsem tudott örülni a szerencséjének. Keserűség fogta el, valahányszor Ahala arcába nézett. Hát csak ennyi az egész?

— Római! Kőből van a szíve! — mondta magában.

...Még három nap! Ezt az egész időt Ahala szállásán töltötték. A Gladius-ház fészket már felűlták és megkopasztották a csomagoló szolgák. De az örökös eső már úgy eláztatta a szerelmüket, hogy

nem tudott többé fölmelegedni. Szerelemről nem is esett szó közöttük. Lucia túlzottan udvarias, Ahala a kelleténél hallgatagabb volt. És mindegyik érezte, hogy a másik titkol előtte valamit... Két hazajáró kísértet találkozása volt ez.

Első hajnalon az asszony hirtelen fölriadt álmából. A kereveten találta magát, Ahala a karosszékeben szunnyadt. Mi ez? Publius ércvonásai megolvadtak valami kimondhatatlan fájdalom tüzeiben. A leláncolt Prometheusra kellett gondolnia. Miféle saskeselyű marcangolja a máját? Lucia sokáig elnézte, közben az ő szíve is megfájdult.

Szép ez a férfi és boldogtalan. Engem sajnál, vagy önmagát?

Ösztönszerűen hozzá akart bújni, de mégis lecsitította magát. Nem, nem, nem! Nem lehet! Alexandria várja őt, Alexandriából ezer sóvár férfiszem tekint feléje.

Hanem álomba való, milyen gyorsan teltek az utolsó napok! Két árnyéksáv futott végig az arcukon: két éjszaka múlt el. Pedig mind a ketten édesnek találták ezt a folytonos együttlétet. Egymás mellett ülni, jóízűen hallgatni, közben semmiségekről beszélni, csakhogy hallják egymás hangját, kilesni egymás szokásait és olthatatlan szomjúsággal figyelni egymás vonásait, — milyen szépen lehetne így leélni akár egy egész életet! Lehetne, ha nem volna az, amit egymás előtt eltitkolnak: Alexandria — és a köszvény!

Rahotep kapitány már megérkezett Krizába és felüzent, hogy délután kellene indulni, akkor a Nu-

Ptah a rendes esti szél szárnyán kivitorlázhatna a korinthusi öbölből.

Lucia kérdően tekintett Ahala arcába. Ő esetleg egypár napig még maradhatna, egypár nap most már igazán nem számít... Ha Ahala akarná, ha szólna... Ahala azonban egykedvű és néma maradt. Kőarc! Római szív!

Az asszony szívverése elakadt, mikor a kapu előtt meglátta a várakozó gyaloghintót... Mintha előállott volna a saját koporsója. Hát csakugyan? Már vége?

Ahala azonban még le fogja kísérni a kikötőbe...

— Feküdj az én hintómba, — mondta Lucia gyöngéden, — elférünk ketten...

A kivonulás nem volt olyan pompás, mint az érkezés. Az eső csendesen dobolt a gyaloghintó fedelén, a néger herkulesek elcsomagolták a strucctollas koronájukat, a libiai rableányok pedig szürke esőköpenyben gázolták a sarat.

Az indulás pillanatában érzelmes kis ötlete támadt Luciának.

— Ne menjünk föl mégegyszer Apollo templomába?

— Minek? Te nem hiszesz Apollóban, — szólt Ahala ridegen.

Lucia arca vérvörös lett.

— És te hiszesz? — kérdezte.

— Nem, már én sem. Apollo meghalt! — mondta Ahala fáradtan.

Az asszony most vette csak észre, hogy Publius őszülni kezd a halántékán. Hogy eddig ezt nem látta!

Megint a szájalom forró hulláma árasztotta el a szívét, mint akkor hajnalban. Szó nélkül odahajtott a illatos fejét Ahala vállára és egész úton így is maradt. Ahala nem ölelte magához, de abban a mozdulatban, amellyel odakínálta a vállát, volt valami jóleső gyöngédség. Az asszony szeretett volna sírni, de nem tudott. Soha életében nem sírt még.

Már Krizában voltak! Lehetséges ez? A Nu-Ptah ott horgonyzott az Argo mellett. Kosorrú, hatalmas hajó, egyiptomi ízlés szerint rikítóan tarkára fényezett testtel, bíboros vitorlákkal, aranyozott árboccsúcsokkal.

A percek szédületes iramban rohantak... Ez már a végbúcsú!

— Köszönöm, Lucia. Légy boldog!

— Köszönöm, Ahala. Te is légy boldog!

Mintha nem is ők, hanem másvalaki beszélt volna idegen hangon. Mind a kettőjük ajkán merev mosoly ült, a szemükben pedig rémület vibrált.

Rahotep harsány hangon kiáltott valamit, az evezőpadok közt a felügyelők továbbadták a vezényszót, a tenger megzúgott a lecsapó lapátok alatt, fehér tajtékkal márványozott zöld hullámok kavargtak a kikötőben...

Ahala a vízbe nyúló szikla tetejéről bámult a továsikló hajó után, Lucia a Nu-Ptah tatján állott és ködös szemmel nézte Ahalát.

A hosszú lapátsorok ütemesen verték a vizet, a parton álló férfialak mind kisebb lett... De hiszen ez iszonytató! Ha intene, ha kiáltana, Lucia most még meglátná, meghallaná...

A férfialak azonban mozdulatlan.

— Pedig szenved, nagyon szenved! — mondta keserű kárörömmel Lucia. De az ő szíve is rettenetesen fáj.

És a férfialak végleg beleolvadt az esti párába és eltűnt.

Ekkor egyszerre valami dühös, romboló kedv nyilalt át az asszony idegein, a lábával toporzékolni kezdett a földéleten és az az érzése volt, hogy a cipője sarka alá kell tipornia mindent, ami boldogító volt a multban. Ó, bármi legyen is, ő sohasem fog többé visszatérni Ahalához! Soha többé! Idegenül akar élni idegenek közt, Alexandriában, az elmés léhaságok, a mulatságos komiszságok, az olcsó kalandok városában... Jövel, Alexandria, — ténella kallinike! — egy marék gyomorerősítő datolyáért odaadom a szerelmemet!

Valami suttogó leányhang már kétszer emlegette az estebédet, de ő nem hallotta. Fel-alá járt a földéleten, mindig fel-alá. Fenn a kötélzetben már kibomlottak a piros, nagy vitorlák, az esti szél beléjük kapott, a vitorlarudak nyikorogtak és csapkodtak. A Nu-Ptah kissé oldalvást hajolt és sebesen és nyugodtan szántotta a vizet. A hajó mögött a Parnassus gigantikusan emelte ezüstszerű tömegeit a párás ég felé. Nem-sokára sötét lesz.

De mi lesz azután? Lucia tudta, hogy semmi sem lesz. Most már biztosan tudta: ez volt életének első és utolsó nagy eseménye. Az olimpusi ajándék, amit a pogány istenek neki tartogattak. Delphiben élte le az ő tulajdonképpeni életét; ami azután jön, az már csak tengődés lesz. Mert nincs tovább! Az ő jövője: halálos

vágyakozás, emlékezés, tépelődés, megbánás, keresés... Keresés, mert keresni mindig fog, mint eddig is keresett és találni fog, amit eddig talált: férfiürességet, férfihiúságot, férfihitványságot. Miként Ahala előtt, úgy Ahala után is, falánk és kéjvagyó állatokat fog maga köré csödíteni, amelyek férfitógát viselnek.

Az eső már régen elállott, a hajó orra előtt kitisztult egy darab az égboltból, a nap sötétvörösen merült a tengerbe. Most már csak a fele látszott a komor tűzgömbnek, most már csak egy izzó sáv belőle... Mindjárt vége lesz, jön az éjszaka!

Miért, miért nem, Lucia a memphisi családi kriptára gondolt, a festettképű, vigyorgó múmiákkal...

— Jön az éjszaka! — mondta és hozzátette, az alexandriai rikkancs rekedt torokhangját utánozva: — Ténella kallinike!

ÉJSZAKA

Ahala ott állott a tengerbe nyúló sziklalapon és hosszan nézett a távolba tűnő egyiptomi hajó után. Az most már nem is valóság, csak egy emlék, ifjúkori vízió, amely fájdalmas vággyal tölti el az öregedő szívet.

Ráesteledett tehát a nagy búcsú órája. Nemcsak Luciának mond búcsút, de önmagának is. Eddig együtt tudta tartani, de most érzi, hogyan bomlik és mállik, hogyan száll el az esti párával mindaz, ami őt Ahalává tette.

A Nu-Ptah fekete árnyéka karcsún és élesen rajzolódott a komor tűzben égő alkonyi égbe. Ez lehetne Charon dereglyéje is, az alvilági révészé. Azon utazik a régi Ahala, a napfia, aki végre kiejtette kezéből az öröm arany poharát. És a hajón menekül Loxias, a titokzatos győző, aki immár elvesztette élete utolsó csatáját. Egész vert hadsereg fut velük: kihűlt napok és éjszakák, amelyek egykor álmok, vágyak és teljesülések tűzében izzottak.

Az emberi élet folytonos búcsúzás, napról-napra leszakad rólad valami, ami te voltál; de ameddig ifjú vagy, nem gondolsz vele, hiszen minden hajnalon újból

kivirágzik a várakozásaid kertje. De mit várhat Ahala a holnaptól?

Még ha csoda is történnék és Lucia visszatalálna hozzá, azzal sem érne semmit. Most már tisztán látja: a szerelem nem töltötte be életének nagy ürességét, csak elkábította és elterelte gondolatait. De a bíborfüggöny mögött mindig ott leselkedett a vigasztalan valóság. Mikor a legédesebb álmát álmodta, akkor egy titkos vágya volt: kezénfogni az asszonyt és vele együtt levenni magát a Phädriádák tetejéről, hogy sohase kelljen többet felébrednie és farkasszemet néznie a valósággal.

A hajó most már csak fekete kis folt volt és lassankint az is beleolvadt az ég alját borító sötét üledékbe. Az üres láthatáron elhalt és megfakult a tündöklő tűzözön. Az utolsó szikra is ellobbant; hűvös szél zizegett végig a szürke homályon. A hajó eltűnt a tengeren, a parton pedig visszamaradt egy öszülő férfi, aki botjára támaszkodva, bámulta az ólomszínű víztükröt.

Az Argo praefectusa azt kérdezte Ahalától, nem óhajtana-e a hajóján aludni? Mert a Delphibe vezető út nehezen járható éjjel. Ő azonban beleült a várakozó gyaloghintóba és fölvitette magát a városba. A kirrhai kapunál hazaküldte embereit és egyedül ment tovább. Hová? Akárhová, csak ne a szállására, amely még tele van a közelmúlt illatos kísérteteivel.

A késői órában már egy lélek sem járt az utcán. Ez az álmok néma városa. A kicsi házak kripták: meghalt álomképek korhadnak bennük. Isten-álmok, amelyeket költők láttak.

Azon vette észre magát, hogy fönn jár a szent területben. A főtemplom bronzkapuja félig nyitva áll, odabenn Apollo oltárán vörös lánggal lobog az örök tűz. Talán valami éjjeli istentiszteletre készülnek?

Belépett. Embert nem talált az óriás, alacsony oszlopcsarnokban, csak az ünnepélyesen harsogó visszhang felelt kongó lépéseire. Csendesen leült a biboros karosszékbe, amelyet a nap fiának állítottak oda. Most tehát ott volt megint az ősforrásnál, ahonnan elindult az Ahalák hosszú nemzedéklánca.

Az örök tűz nagy rézüstben égett, a láng hol tétován felcsapott, hol meg parányira zsugorodott, mintha mindjárt utolsót akarna lobbanni. Nyilvánvaló, hogy a papok elmulasztották olajjal táplálni.

Valahonnan közömbösen tereferelő férfihangok szűrődtek be, alkalmasint a szolgálattevő fiatalok ültek együtt. Az egyik tréfásan utánozta valakinek a beszédmodorát, biztosan egyik előjáróét, a másik mekegve nevetett. Nem lehetett azonban megérteni a szavukat, a márványfalak visszhangja mindent összezavart.

Ahala az istenképet nézte. Valahányszor fölcsapott a haldokló láng, egy-egy pillanatra meglátta az ősrégi szobrot, amint felhúzott vállakkal, két merev karját a combjához szorítva, szinte indulásra készen áll magas kötalpán. A zománcos két halszeme, amely belenyúlt a halántékába, kétfelé néz, ajkára pedig ráfagyott az archaikus vigyorgás.

A nap fia visszaemlékezett a szent hajnalokra, mikor római kertjében a nap fölkelését várta. Helios

akkor titokzatos és boldogító üzeneteket küldözött neki az átheróceánból.

Most azonban hiába erőlködik, hogy érezze az isten közellétét, hiába tárja ki lelkét a sugallat előtt, hiába keres gondolatvirágokat, hogy csokorba kösse Apollo számára: nem érez semmit, nem tud imádkozni, a lelke süket és Apollo is süketen áll a táncoló tűzfényben. Vajjon az isten ölte meg Ahala hitét, vagy Ahala hitetlensége ölte meg az istent?

Most nagyot lobbant a szent láng a rézüstben, azután egyszerre vak sötétség zuhant a templomra. Kialudt az örök tűz! Odaát a szomszédban valaki jóízűen nevetett...

Ahala ülve maradt és tágra nyitott szemmel bámult a sötétségbe... Lassanként nyüzsgögni kezdett a homály; lomha, fekete tömeg hullámozott körülötte. Utálatosan vonagló, óriás varangyhason parányi fényseplők sziporkáznak, azután mintha gigantikus féreg lóbálná tehetetlenül a vak fejét... Ez talán a Python-sárkány, amelyet Apollo hajdanában legyőzött? A khaosz-féreg, a sötétség démona... A nemes formák istene leverte egykor az idomtalan és szintelen szörnyeteget és évezredekre megalapította az alkotó szellem királyságát. De most már kiesett elaggott kezéből a jogar és Python megint visszakúszik az alvilágból. Mert a fény véges, de a sötétség örökéletű. Vajjon, megint a khaosz lesz úrrá a világon? Bizonyos, hogy akik a szomszédban adomáznak és nevetgélnek, már nem Apollo, hanem a zűrzavar papjai. És Ahala, a nagy ürességgel a lelkében, nem a nap, hanem a

homály fia... Az istenek addig élnek, amíg hisznek bennük!

Ahala fölkelt és az ajtónyílás derengő négyszöge felé tapogatva magát, kimenekült a lelkét fojtogató sötétségből.

Odakünn már egészen kitisztult az égbolt. Soha annyi csillagot nem látott még, mint ezen az estén. Mintha nagyobbak és fényesebbek is volnának, mint egyébkor és mintha közelebb ereszkedtek volna a háztetőkhöz.

Most sem ment még a szállására, hanem botjával végig kopogott a kihalt városon. A nagy magány húzta őt valamerre, mint az úszót a tenger árja. Valahová el kell ma érkeznie, mert oda, ahol eddig volt, nem mehet vissza.

A böötiai kapu zárva volt, de az őr ismerte őt és mivel tudta, hogy a nagyurak szeszélyeit teljesíteni kell, szó nélkül leemelte a nagy tölgyfa-reteszt. Ahala elhagyta a várost és lassú léptekkel vágott neki a lejtősen kanyargó hegyi útnak. Ugyanaz az út volt, amelyen nemrégiben diadalmenetet rendeztek Apollo bikájával.

Az útszéli bokrok közt ezüst tücsökkórus hegedült; az üde levegő tele volt babérillattal; Ahala füle mellett kövér éjjeli bogarak zúgtak el.

Jóideig ment már, de azután egyszerre fájlalni kezdte a beteg lábát. Összeharapva a fogait, megmászott egy sziklatetőt, amely meredeken ágaskodott bele a csillagos éjszakába. Leült, a semmibe lógatta lábait, az eget nézte. Közben valami furcsa, kaján kis

kárörömöt érzett önmagával és a fájós lábával szemben. De azután beleszédült a titokzatos, néma tündöklésbe.

Vajjon, miféle kéz az, amely ma gyémántkavicssal lapátolta tele a bársonyos éjszakát? Mert ez különös dolog: istenek születnek és meghalnak és szédítő magasságban az Olympus orma fölött, egy végzetesen komoly, elképzelhetetlenül nagy, névtelen Erő trónol a maga örök törvényei szerint.

De odafönn, a csillagok országát ma tragikus nyugtalanság dúlja. Egy-egy hulló csillag sziporkázva fejest ugrik a mélységbe, néha meg egész csillagraj dobja magát versenyezve a megsemmisülésbe. Talán halott istenek esnek az égből?

Sokáig ült magában, de egyszerre az a szorongó érzése lett, hogy nincs már egyedül. Csakugyan: mellette fekete folt volt a csillagos égen és az árnyéknak emberi körvonalai voltak. Az is az égboltot nézte, mint ő. Hogyan került ide olyan hangtalanul?

Nem szólt hozzá, nem is nézett rá, de bőrének minden pórusa parányi szemmé lett, amely mohón figyelte az éjjeli fantómot, bár maga sem tudta, miért érdekli olyan nagyon. És dobogó szívvel várta, fog-e hozzá szólni.

Most csakugyan megszólalt. Kezével a hulló csillagok felé legyintett és zengő, mély hangon mondta:

— Tervek, remények, emlékek!

A meteorok vakító fényt szórtak arcába és Ahala felismerte a keresztény vezeklőt, akivel már többször találkozott. Megint ő?! Kedvetlenül rászólt:

— Mit akarsz itt?

— Mi emberek olyanok vagyunk, mint a mada-

rak. Ahol az egyik ül, oda leszáll a másik is. Nem igaz, napfia?

— Miért nevezesz napfiának? — kérdezte Ahala ellenségesen.

— Szép név, szeretem.

— Gúnyolódol, keresztény? Te hamis bálványnak tartod Apollót.

Az éjjeli vendég csendesen ringatta a fejét.

— A dolgok nem olyan egyszerűek, mint hinnők, — mondta nyugodtan.

— Ne térj ki előlem! — makacskodott Ahala. — Csapdát állítottál nekem. Olyan néven szólítottál, amelyért, ha vállalom, önhittnek tartasz.

A remete, aki eddig mereven nézte a csillagokat, most Ahala felé fordította arcát.

— Nem önhittnek, inkább túlszerénynek. Mert te valóban isten gyermeke vagy, de egy hatalmasabb istené, mint amilyen Apollo. Fia vagy a Mindenhatónak és Örökkévalónak, aki a saját képére teremtett. Láthatod, Ahala, a származásod sokkal előkelőbb, mint magad is hiszed!

Gúny nem volt a szavában, csak valami gyöngéd, játékos fölény, amellyel lefegyverezte Ahalát.

— Ti mindig hasonlatokban beszéltek, ti keresztények! — dohogta.

A vezeklő nem felelt, de Ahalának magának eszébe jutott a válasz, amit a másik adhatott volna: Vajjon az olimpusi világ egyetlen magyarázata és mentsége nem a hasonlat? És Apollo mi, ha nem hasonlat?

A fekete ember hangjának valami csodálatos,

lenyűgöző ereje volt, amelyhez foghatót sohasem tapasztalt még Publius. De nem volt kedve, hogy behálóztassa magát.

— Felelj egy kérdésemre, — szólt ridegen. — Hazug isten Apollo, igen, vagy nem?

— Nem! — mondta határozottan a vezeklő.

— És te jó keresztény vagy? — gúnyolódott Ahala.

— Melyikünk mondhatja magáról: jó keresztény vagyok? Szeretném azonban, ha méltó lehetnék erre a névre.

Hosszú hallgatás után újból megszólalt:

— Az emberek ősidők óta keresik az igazságot. Különböző úton törtettek a magasba, tapogatódzva haladtak a sötétségben. Én meghatónak és fölemelőnek találom a pogányok igyekezetét és bámulom, mennyi aranyigazságra bukkantak. Persze, csak törmelékeket szedhettek; az *egész igazság* akkor lett látható, mikor a bethlehemi csillag már eloszlatta a homályt. Keresés közben megtalálták a szép álomképet is, amelyet Apollónak neveznek.

— A hazug bálványt?

— Nem hazug, mert az élet kertjében nőtt . . . Te tulajdonképpen az életet istenítetted benne . . . . Amint azonban elmúlt az ifjúságod, megrendült az életbe és Apollóba vetett hited és most már nincs is közöd az Olimpushoz.

— Ezt ugyan honnan veszed? — szólt Ahala kellenlenül.

— Te azért jöttél ki egyedül az éjszakába, mert

új istent keressz magadnak. Ne tagadd! A csillagos égen keresed. Nem rossz helyen.

Ahala jó ideig hallgatott, majd fojtott hangon mondta:

— Egy öreg embertől hallottam: Apollo meghalt Delos szigetén.

— Apollóból csak az halhatott meg, ami emberi volt és amit lantpengetők és képfaragók ragasztottak rá. De neked nincs okod, hogy gyászolj. Ebben az Apollóban, a nimfákra vadászó, az irígységből gyilkoló Apollóban, te sohasem hittél!

— És milyen a te örök igazságod? — kérdezte Publius.

— Miért kérded tőlem, mikor jól ismered? Csak egy igazság van. Tekints magadba, ott megtalálod. Legyen bátorságod és törd össze a gögöd vékony héját és megláiod őt. Te nem hihetsz másban, csak az igazság és a szeretet Istenében.

Tudta vajjon, hogy Ahala gyermekkorától állandóan lázadozott az Olimpus igazságtalansága és gyűlölködése ellen? De az nem akarta magát megadni a fekete embernek.

— Nem, nem látom a te istenedet! — morogta csökönyösen.

A remete halkán nevetett.

— Nem látod és azért nem hiszel benne? Kedvesem, te olyan vagy, mint a szpektikus hangya, amely nem hiszi, hogy van ember. Fölmászik az ember lábára és így szól: Feljöttem a hegytetőre, innen mindent látok, de az embert sehol sem látom!

Egy nagy éjjeli madár kerülgette őket, most nesztelen szárnyon elsuhant a két férfi feje között. A vezeklő tovább beszélt:

— Hiszen lehet, hogy a Parnassus-hegy, amelyen most ülünk, egy lábnak a kisujja. A bokája már a csillagok közt van. És a térde? Hol van a térde, Ahala?

Mindig hasonlatok! Publius egyszerre gonosz kedvet érzett, hogy megbántsa és kiforgassa vas egykedvűségéből a zengő hangú árnyékot.

— Ha a te istened azt akarja, hogy lássam őt, akkor miért tett hályogot a szememre? Vagy ha nem ő, ki más tette? És miért bujkál előlem felhők, csillagok és evangéliumi hasonlatok mögött? Ő mindenható, mondd, tehát arra is képes, hogy mindennap megmutassa magát a templomában. Tegye meg és mindenki hinni fog benne! Én is hinni fogok!

— Tegye meg és akkor te abbahagyod a gondolkodást és engedelmes juhocska léssz, amelyet kedve szerint terelhet az égi akolba... Nos, Ahala, ő azonban nem nyájak, hanem emberek Istene kíván lenni! Azért adta szívedbe a vágyat és a kétséget. Azt követeli tőled, hogy küzdj meg érte és harcold ki magadnak az igazságot. Ő csak akkor lesz a te istened, ha meghódítod őt magadnak. Mert ő szereti a bátrakat, akik tévedni mernek és szereti az erőseket, akik képesek belátni a tévedésüket. Csak a tunyákat nem szereti. A lágymelegeket.

Ahala sokáig elgondolkozott ezen. De nem azért volt ő athéni rhetorok és szofisták tanítványa, hogy könnyű szerrel letegye a fegyvert.

— A te istened azt kívánja, az ember legyen testvére az embernek. A rabszolgám a felebarátom, — jól van, ezt is meg lehet érteni! De, hogyan van az, hogy a te keresztény császárod vassal és tűzzel irtja a népeket és szolgaságba hajtja felebarátait? És hogyan van, hogy a te püspökeid megáldják gyilkos fegyvereit?

A vezeklő szelíden Ahala karjára tette a kezét.

— Miért keresed másban a kereszténységet, miért nem magadban? Ha császárok és papok nem tudják megalapítani az igazság országát, akkor a hiba nem az igazságban van. Az igazság országát teneked kell megalapítanod a saját szívedben! Teneked és minden embernek!

Ujabb csillaghullás világította meg arcát és Ahalának eszébe jutott, amit a főpap mondott a vezeklőről: *Pán isten!* Szilárd és széles arcvonásainak nyugodt derüje és fényes, hosszú szakálla csakugyan emlékeztetett is a régi istenképekre, amelyeket Ázsiából hoznak.

— Nekem azt mondták, te valami istenféle voltál? — mondta kaján mosollyal.

A vezeklő jóízűen nevetett.

— Mit akarsz? Indiában majmokat is tisztelnek. Az én hazámban, — én Perzsia határán születtem, — csakugyan az a sületlen szokás járja, hogy némely emberek tiszteletére templomot építenek.

— Templomot csak királyoknak emelnek Ázsiában! — szólt Ahala. — Te talán király voltál?

A másik legyintett a kezével, de nem válaszolt.

— Miért nem felelsz? — faggatta Ahala. — Király voltál?

— Olyanféle mesterségem volt.

Elhallgattak, az éjjeli madár megint furcsa macacssággal kerülgette őket. A fekete ember később halkan mondta:

— Volt egy testvérem, az irigyelte tőlem a koronámat... Kétszer küldött ellenem orgyilkosokat, egyszer véres lázadást is szított... Megsajnáltam szegényt, átengedtem neki azt, ami után olyan bőszt vágy emészttette...

— Az isteni mivoltodat?

— A jogot, hogy pénzéhes és áruló zsoldosokkal vesződjék... És átengedtem neki a kizsarolt nép átkait, saját álmatlan éjszakáimat... Ráhárítottam a veszedelmeket, amelyeket a szomszéd fejedelmek gyűlölködése és az országnagyok összeesküvései támasztottak... Szóval: ráruháztam a kötelességet, hogy eljátssza a magával tehetetlen bálvány gyászos komédiáját... Attól félek, túlságosan önző voltam!

— Önként lemondta a trónodról?

— Az nem lett volna elég, mert ha életben maradok, akkor a testvérem örökös rettegésben él, és az országban mindig találkozik párt, amely gyűlöletet szít és vért ont az én nevemben... Az öcsém kívánsága szerint meg kellett halnom!

Ahala idegenkedve nézte a fekete embert. Hazajáró lélek ez, akivel ő itt társalog? A másik megértette, mit gondol.

— Egyelőre még húsból és vérből való ember

vagyok, bár otthon a hazámban mindenki azt hiszi, hogy a családi kriptában porladok... Levetettem a nevemet, mint az ócska ruhát, megszöktem a királyságom elől. Ma Georgiosnak hívnak és mindaz, amit megtartottam régi életemből, alig több a meztelen lelkenél. Pedig azt is jó volna elcserélnem egy mássikkal, amelyben kevesebb a kevélység és önzés.

Szünetet tartott, majd azt mondta:

— Minderről senki sem tud, csak te!

— És miért mondod el éppen nekem?

— Mert benned én magamra ismerek. Te azon az úton jársz, amelyen én ideérkeztem.

Ahala meghökkenve kapta föl a fejét. Csakugyan azon az úton járna ő? Később elgondolkozva mondta:

— El tudom képzelni: jobb névtelen szegény embernek lenni, mint híres királynak. Jobb kevés poggyásszal utazni, mint társzekereket vonszolni egy életen át. De az emlékek! Az emlékek! Neked biztosan voltak győzelmeid, győzelmeid népek és asszonyok fölött. El lehet azokat felejtetni?

— Az ember olykor visszagondol rájuk, mint felnőtt férfi a gyermekkori játékaire: mosolyogva és szánakozva. Ma már tudom: csak egy dicsőséges győzelem van: amelyet önmaga fölött szerez az ember.

— De az öregség? Nem bánt az öregség gondolata?

— Szép és kíváncsi gondolat: Kain keserű vére lehül az ereidben és véget érnek a harcok. Az ember

békét köt minden ellenségével, a legádázabbal is: önmagával. Várakozva üldögél az elmúlás palotájának előcsarnokában és ahányszor megnyílik a belső ajtó, reménykedve kérdi: talán én?!

Georgios egészen halkán, szinte suttogva folytatta:

— A halál szelíd barát. Jótevőm, mert meg fog szabadítani az árnyékomtól: a földön kúszó, jellemtelenül változékony, sötét torzképemtől, a tolakodó második Georgiostól, aki soha egy pillanatig nem akar magamra hagyni. Csak akkor leszek igazán szabad, ha nem kell őt többé magammal hurcolnom.

Ahala a tenyerébe támasztotta állát és némán bámult a tündöklő messziségbe. Az éjszaka előrehaladt, az Égi bika már nagyot lendült a pályáján...

... Hiszen a régi bölcsek is tudták mindezt... A pythagoreusok, a stoikusok, a neoplatonikusok tudták... De a galileusoknak kell, hogy azonfelül valami titkuk legyen... Mert egyikük leszáll az arénába, ahol a halál várja, leszáll csak azért, hogy ki mondjon egy igazságot... A másik nevetve lép be a pestises házba, mert Valaki meghagyta neki: szeresd felebarátodat! A harmadik elcseréli királyi palotáját egy sziklaoduért és azt hiszi, nagy szerencse érte... Ezren voltak, akik elégtak a máglya tűzében, embertelen kínokat szenvedtek, pedig megválthatták volna magukat egyetlen szóval. De egyikük sem mondta ki azt a szót! Honnan veszik a szörnyű elszántságukat? Nagyurak szolgai alázattal hajtják meg a fejüket, rabszolgák homlokán egy boldog titok méltósága

fénylik! A császártól nem kívánnak semmit, de szívükre ölelik a koldust... Miez? Nem érvényesek már az élet ősi törvényei? Valami titkot tudnak, amely mindenre képesíti, mindenért kárpótolja őket. Varázserő birtokában lehetnek, amely fölemeli őket oly magas régiókba, ahol nincs önzés, nincs hiúság, nincs félelem... Szörnyű erő lehet az, amely elveszi a kardok élet és az arany értékét... Erő, amely érzéketlenné teszi őket a betegség, az öregség, a fájdalom és a halál kegyetlenségével szemben... Aki ismeri a varázsigét és meg tudja szerezni az erőt, az, csakis az képes győzedelmeskedni az életen...

A távoli völgyekből valami mély, érces zúgás hallatszott föl... Talán Python bőgése? Ahala szívét pedig a csillagos éjszaka megtöltötte édes és sejtelmes nosztalgiával egy más élet után, egy emberi élet után, amely, akármilyen rövid is, a mélységében végtelen. Mert van ilyen élet! Tanú reá a fekete ember, aki mellette ül...

Georgios hallgatott és bár Ahala nem látta az arcát, mégis tudta, hogy csendesen mosolyog. De most megszólalt a vezeklő:

— Ha fáradt vagy, megpihenhetsz az én barlangomban. Egész közel van ide. Jó száraz, és fekvőhelynek friss szénát adok... A barlangomról különben azt mesélik, hogy valaha a Python sárkány tanácsa volt.

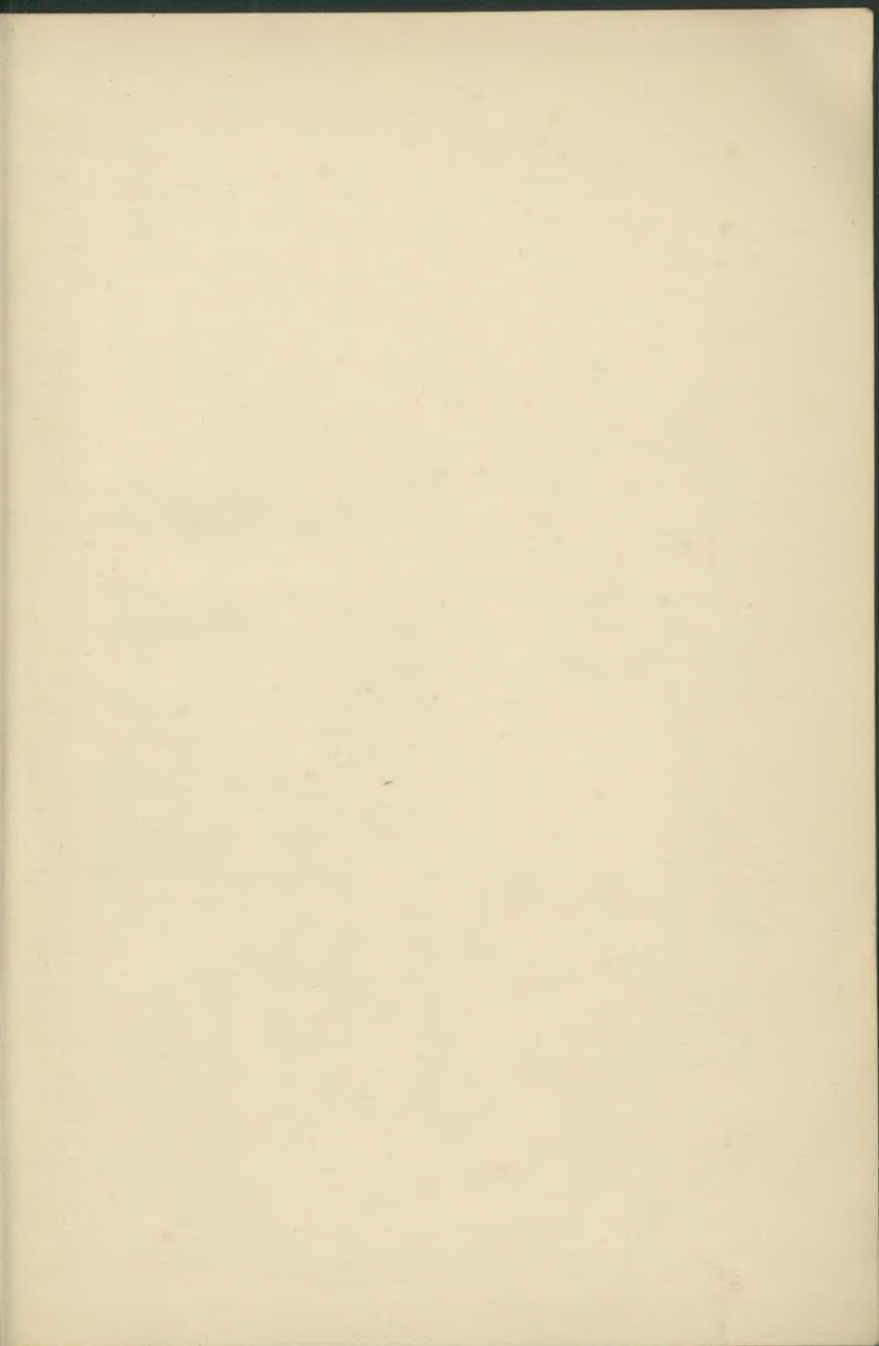
Ahala némán nézte az eget. Az aranypárás mélységben kapuk nyíltak és gyémántkupolás csillagvárosok tündököltek.

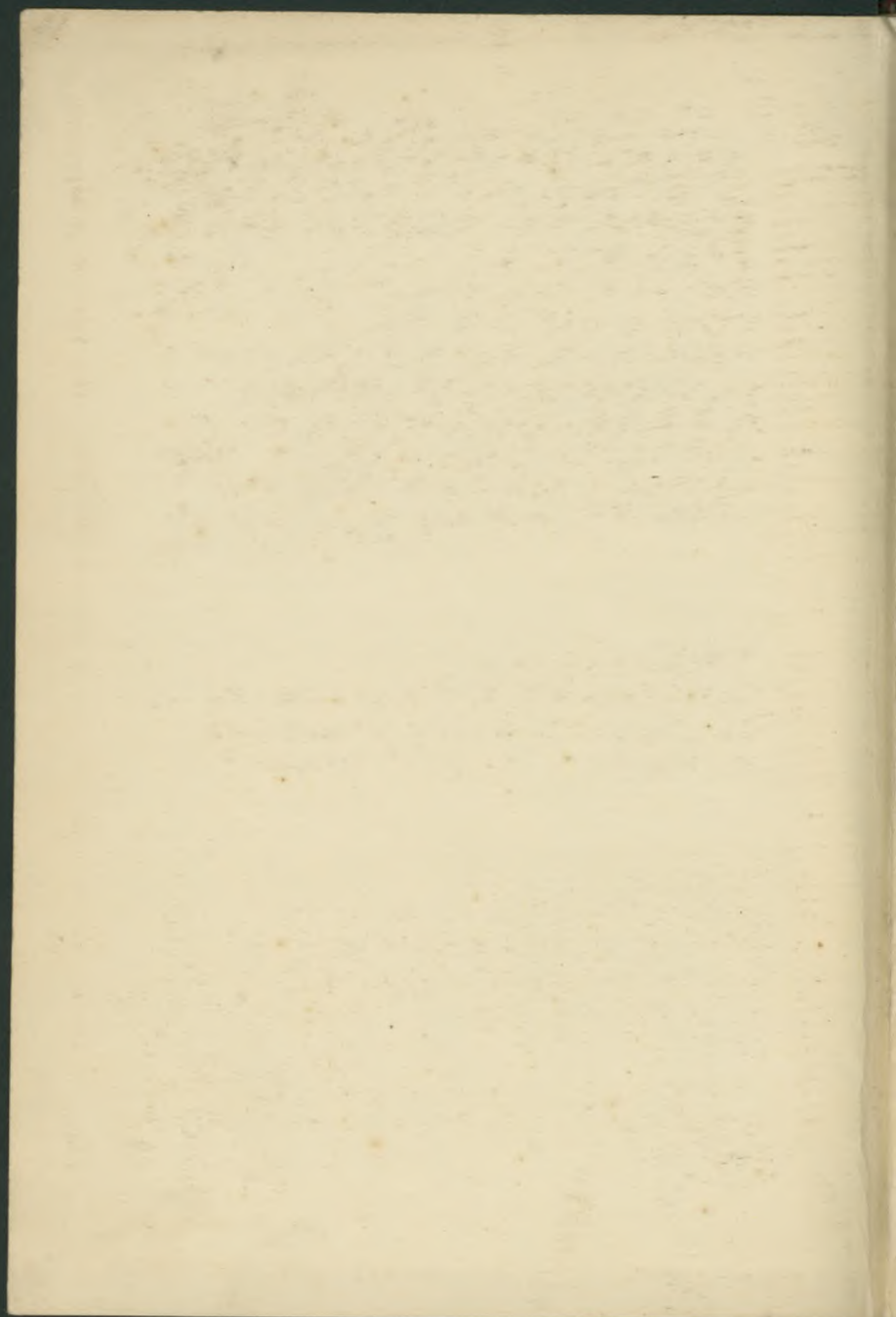
A napfia most csendesen a vezeklő karjára tette a kezét. Kissé habozott, de azután kimondta, halk, elcsukló hangon:

— Beszélj nekem Jézus Úrról!

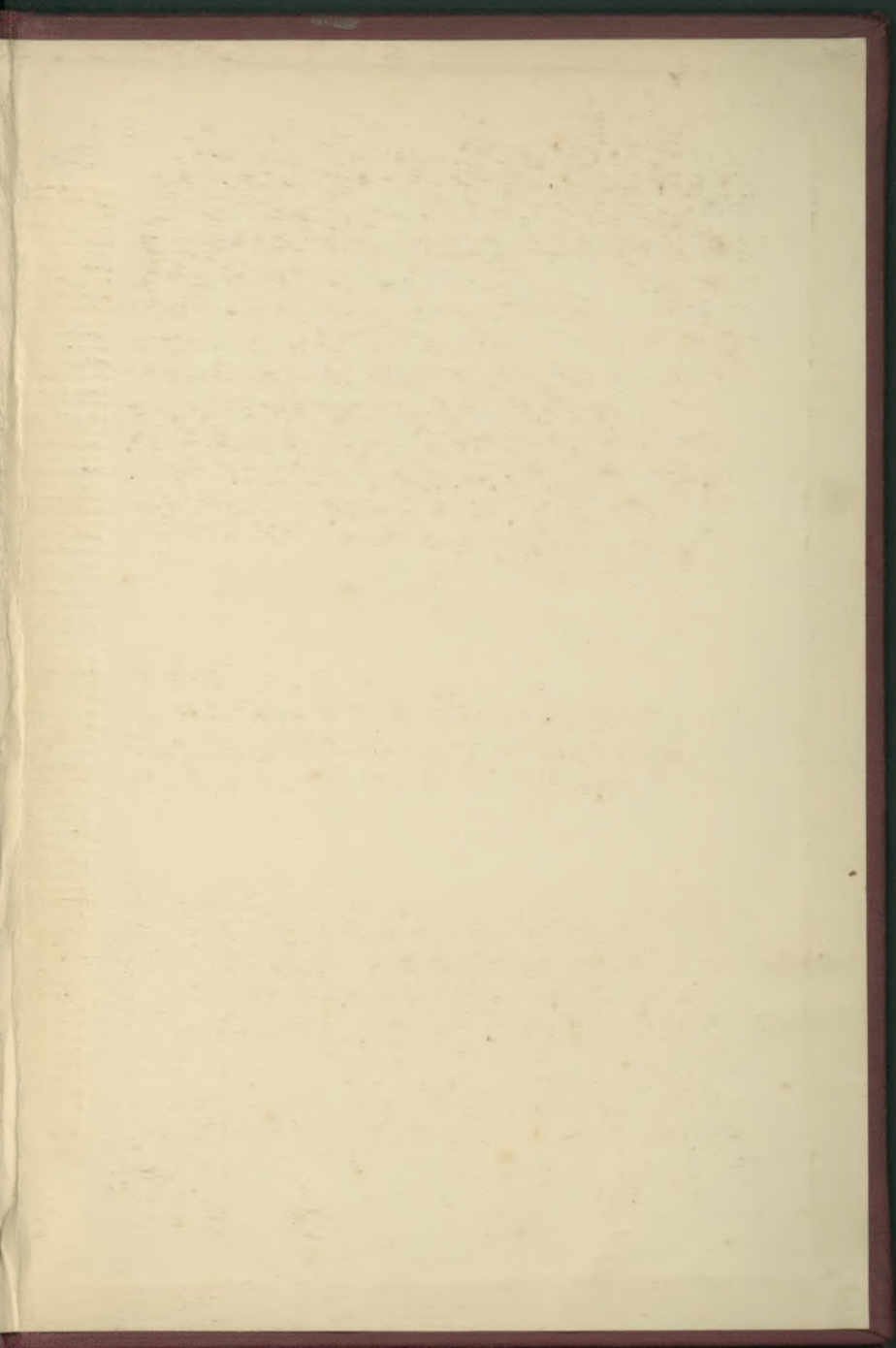

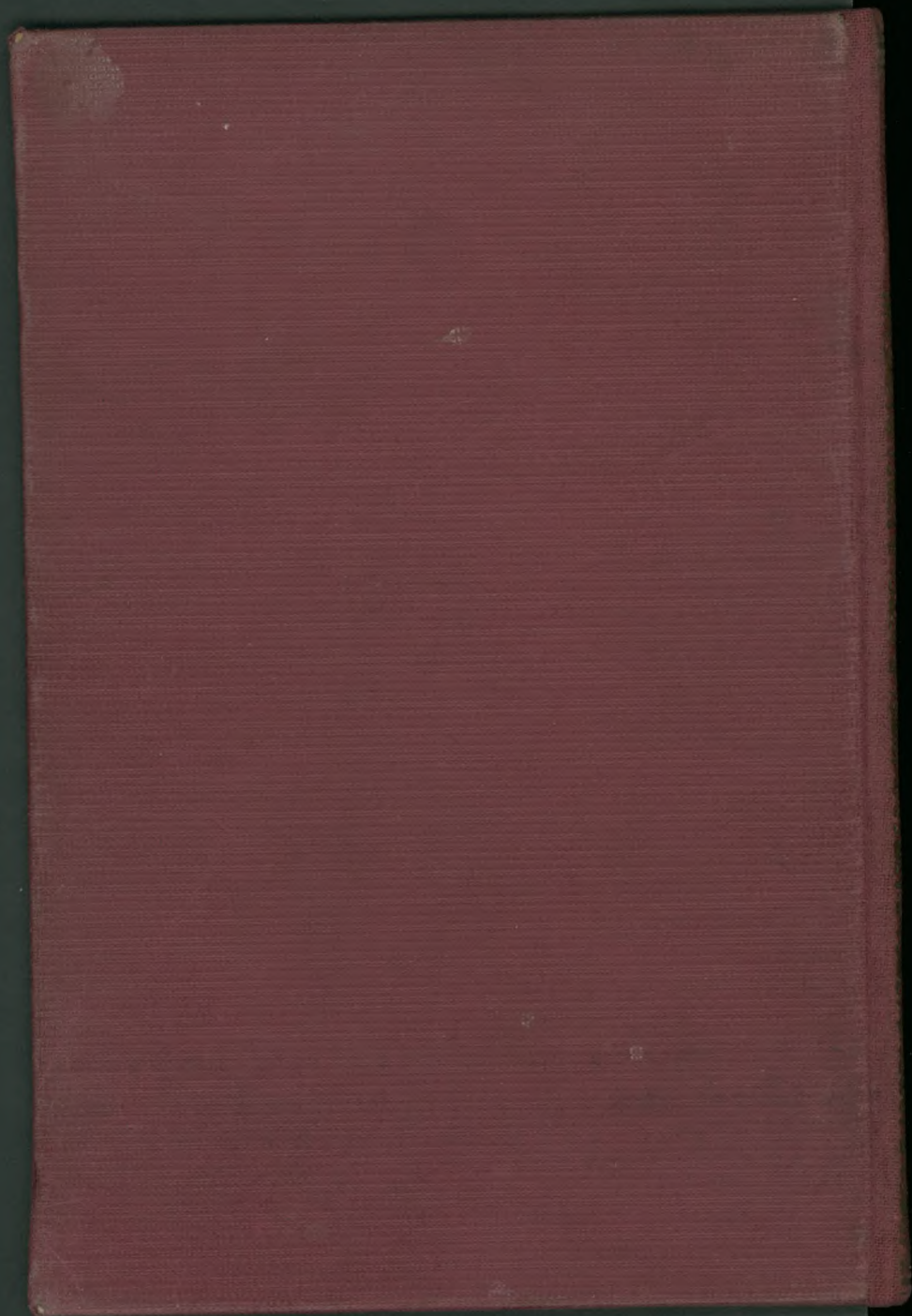

HERCZEG
A
NAP FIA

